

Ἰσαάκ, ὡς τύπος τοῦ τὰ πάντα χαροποιήσαντος Χριστοῦ, μεθ' ἣν πάλιν σκηνην καὶ ἡ τοῦ μαρτυρίου σκηνη δευτέρα οὔσα, τὴν σκηνωματοφόρον ταύτην Εὐαν γυναῖκα Χριστοῦ τοῦ Ἀδάμ, Ἐκκλησίαν ἐσήμανε, καὶ τὴν λεγομένην ζωὴν, τὴν μητέρα τῆς ζωῆς, ζωηφόρον σκηνην τῆς ἀκηράτου φύσεως τὴν Θεοτόκον καὶ Θεοδόχον καὶ Θεοτρόφον. Ἀλλ' αὐτὸ καθ' ἡμᾶς Παρθένον καὶ Ἀειπαρθένον Μαρίαν προδιέγραφεν, ἐν ἣ ὡσπερ τινὶ σκηνηῖ λογικῇ ἀβυθούρακτῳ συνδρομῇ καὶ συνόδῳ ἀκαριαία διδυμοφυῶς συνεπλάκη, καὶ συνεπλάσθη καθ' ὑπόστασιν, ἀλλ' οὐ προεπλάσθη ὁ τοῦ Θεοῦ Λόγος, τὴν σκηνώδημον φύσιν.

S. GERMANUS Constantinopolitanus (ca 653 † 733)¹

DE HAERESIBUS ET SYNODIS (ca 727)

PG
98, 44
*45

7. Παῦλος δὲ ὁ Σαμοσατῶν ἐκ τῆς ἀχράντου καὶ Δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου ἔλεγε τὴν ἀρχὴν εἰληφέναι * τῆς θεϊκῆς ὑπάρξεως τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, καὶ μὴ προεῖναι πρὸ τοῦ κατὰ σάρκα τῷ γένει τῶν ἀνθρώπων ἐπιφανῆναι. Αὐτίκα δὲ σύνοδος τοπικὴ κατ' αὐτοῦ ἐν Ἀντιοχείᾳ συνίσταται, προεδρεύοντος ἐν αὐτῇ τοῦ μεγάλου Πατρὸς ἡμῶν καὶ Θαυματουργοῦ τῆς Νεοκαισαρέων γεγονότος πόλεως· τούτῳ δὲ συνῆν καὶ Λέων Ταρσοῦ, καὶ Μάξιμος Βόστρης, Ἱεροσολύμων Μάγνης τις ἱερεὺς, καὶ τῆς Καππαδοκίας Φιρμιλιανὸς ὁ Θαυμάσιος. Σὺν τούτοις συνηριθμεῖτο

1801

Christi omnia gaudio collustrantis, a quo tentorio tabernaculum testimonii secundum existens tabernaculiferam illam Evam Christi Adae mulierem Ecclesiam significavit, eamque designavit, quae Vita dicitur, matrem vitae, salutare tabernaculum immortalis naturae, Deiparam illam, Dei hospitam, Dei nutricem, sed quod ad homines, semper Virginem Mariam. Intra quam veluti intra tabernaculum quoddam rationale, per se existenti concursu et congressu incorrupto Verbum Dei dupliciter complicatum et connexum est per hypostasim, neque adhaesit tabernaculo illi naturali.

PG
98, 43
*46

7. Iam Paulus Samosatensis ex inviolata Domina nostra Deipara aiebat sumpsisse divinae existentiae * initium Dominum nostrum Iesum Christum Dei Filium, neque ante exstitisse quam humano generi in carne apparuerit. Igitur sine mora provincialis synodus contra ipsum Antiochiae coacta fuit, praesidente ei magno Patre nostro Thaumaturgo Neocaesariensis urbis episcopo; cui aderant Leo Tarsensis, Maximus Bostrensis, Magnes quidam Hierosolymorum sacerdos, et ex Cappadocia nostra admirabilis Firmilianus; atque horum in numero Theotecnus quoque Palaestinae antistes erat. Porro

1801

¹Vide aliquot locos, Germano attributos, sub titulo « Incertus Auctor ».

καὶ Θεότεκνος ὁ Παλαιστίνης, καὶ Φωτεινός, καὶ Μάρκελλος, τῆς αὐτῆς ἐν τούτῳ γεγονότες ἀθεΐας, ψιλὸν ἄνθρωπον καὶ αὐτοὶ τὸν Κύριον ὀρισάμενοι, καὶ ἀπὸ Μαρίας ἀρχόμενον.

1802

23. Κάκεισε Ἀπολιναρίου τοῦ Σύρου σπέρματα καὶ μαθητὰς εὐρηκώς, ἐνίσταται κατ' αὐτῶν, καὶ γράφει τὰς δύο κατ' αὐτοῦ ἐπιστολάς πρὸς Κληδόνιον, καὶ κατακρίνει τούτον καὶ ἀναθεματίζει, καὶ τελείως τῆς ὀρθοδόξων ἐξελαύνει Ἐκκλησίας. Αὐτὸς γὰρ ὁ Ἀπολιναριος ἔλεγεν, ὥσπερ ἔφημεν, καὶ ἄνουν εἶναι τὸν ἄνθρωπον ὃν ἀνείληφεν ὁ Θεὸς Λόγος, ἤγουν μὴ ἐνυπάρχειν ψυχὴν λογικὴν τε καὶ νοεράν τῷ ἀνθρωπίνῳ τοῦ Χριστοῦ· ἀλλ' ἀντὶ ψυχῆς τὴν θεότητα λογίζεσθαι ἐνοικεῖν ἐν τῇ φύσει τῆς ἀνθρωπότητος, μᾶλλον δὲ ἀντὶ τοῦ νοός· τοῦτο γὰρ ὕστερον ἐκύρωσεν, ἀντὶ τῆς ψυχῆς. Ἔλεγε δὲ καὶ τὴν σάρκα ἄνωθεν κεκομισθαι αὐτόν, καὶ ὡς διὰ σωλῆνος διελθεῖν τῆς Παρθένου, καὶ ἕτερα ἅτινα προσετίθει φλυαρῶν ἄξια τῆς αὐτοῦ παροινίας.

PG
98, 61

et Photinus atque Marcellus praedictorum impietatem aemulantes, merum ipsi quoque hominem fuisse Dominum affirmabant, qui de Maria sumpserit initium.

1802

23. Illic tamen Apollinaris Syri semina ac discipulos nactus, coepit eos oppugnare, scriptis duabus ad Cledonium epistolis, Apollinaremque damnavit atque anathemate percudit, et ab orthodoxorum Ecclesia prorsus expulit. Apollinaris enim aiebat, ut iam diximus, mente caruisse humanitatem quam Deus Verbum suscepit, videlicet animam rationalem et intellectualem in Christi humanitate nequaquam fuisse, verum loco animae divinitatem reputari in humana natura habitantem, imo vero loco mentis; mentem enim postea dixit pro anima. Aiebat insuper Verbum carnem secum de coelo attulisse, et per Virginem tamquam ea fistula esset transisse: atque talia inepta quaedam et insaniae eius digna effutiebat.

PG
98, 62

EPISTOLA AD ARMENIOS

1803

8. Cum nos itaque duas in Christo Iesu naturas iuxta catholicum congregatorum Chalcedone Patrum sensum profiteamur, persuadere nobis haud possumus, quin ii a Deo sint condemnandi qui contradicunt, neque admittunt et sine haesitatione profitentur dictam locutionem. Nam sancti Patres haud simpliciter dixerunt se duas agnoscere in Christo Iesu naturas, sed omnem aditum Nestorio obstruxerunt: atque ita nos profiteri docuerunt unigenitum Dei Verbum, ut nemo secundum illius impietatem dicere auderet Iesum Christum Dominum per homonymiam tantum ac dignitatem Deo Verbo aequalem, caeteroqui seorsum ab eo qui de Davidis stirpe est. Qua credita ab eo unigeniti Verbi divini in duo divisione, cum

PG
98, 139

illius heterodoxa sententia revelata fuisset, Patres ut se contra eundem munirent, diserte in primis professi sunt natum de Patre secundum deitatem ante omnia saecula; de Virgine autem Deipara secundum humanitatem; quod ille *Deiparae* vocabulum, ceu suae opinioni contrarium, ne audire quidem sustinuit, sed aures obturavit magis quam ii qui sanctum Stephanum interimendi causa circumstitebant; imo magis * quam serpens aures obstruit ne periti incantatoris vocem auscultet; id est salutarem traditionem, quam vir beatus in prima sua ad Nestorium epistola scripserat, pro Iesu Christi divinitate, Deiparam simul appellans sanctam Virginem...

ORATIONES

- PG
98, 260 Oratio II. In dominici Corporis sepulturam. [...] Πλὴν ὡσπερ ἡ ἐκ Παρθένου γέννησις οὐ κατὰ πάντα ἦν καθ' ἡμᾶς, οὐδὲ τῆ ἀνθρωπείᾳ γεννήσει ὀλοτελῶς ἠκολούθησεν· ἀλλ' εἰσὶν ἐν οἷς καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς ὁ τόκος παρεδοξάσθη, καὶ ἡ φύσις κεκαινοτόμηται· τίνα ταῦτα; ἡ τῆς συλλήψεως ἀσπορία· ἡ ὠδίνων ἀνευ κυφορία· ἡ μετὰ τὴν κύησιν ὡς πρὸ ταύτης τῆς παρθενίας συντήρησις· ὡς ἐκ τηλικούτου παραδοξάσματος, μὴ ψιλὸν ἄνθρωπον τὸν τεχθέντα, Θεὸν δὲ ταῖς ἀληθείαις ἐγνώσθαι σεσαρκωμένον· καὶ οὕτω δὴ καὶ ἐν τῷ θανάτῳ, τὰ κατὰ φύσιν σύμμικτα τοῖς ὑπερφυσίαι.
- PG
98, 292 Oratio III. In ingressum SS. Deiparae. I. Θυμηδίας μὲν πᾶσα θειοτάτῃ πανήγυρις ἐκάστοτε τελουμένη τοὺς θιασώτας ἐμπιπλάσι πνευματικῶς ἐκ θησαυρῶν καὶ θεοβόρων πηγῶν. Μειζὸν δὲ καὶ ὑπὲρ ἀπάσας λαμπροφορεῖται τελεταρχικῶς ψυχαγωγούσα ἢ ἀρτυίμνητος, ὅτω καὶ ὑπεραναβαινού-
- PG
98, 260 Oratio II. In dominici Corporis sepulturam. [...] Caeterum, quae ratione nativitas ex Virgine non per omnia similis nostrae habuit, nec omnino humanae nativitatis leges secuta est, suntque etiam in quibus partus supra humanam rationem mirabilis fuit, ac natura novata est. Quaeenam illa? Utique conceptio sine semine, partus dolorum expers; servata post partum, uti ante partum virginitas, ut ex rebus adeo mirabilibus, non nudus homo existimaretur qui natus esset, sed veritate Deus cognosceretur qui carnem induisset. Sic sane etiam in morte naturalia commixta fuerunt, iis quae naturae rationem excedunt.
- PG
98, 291 Oratio III. In ingressum SS. Deiparae, I. Cunctae quidem, quotiescumque celebrantur, sacrosanctae solemnitates eos qui ad sacra convenerint, e thesauris (coelestibus) ac fontibus a Deo fluentibus spiritali perfundunt voluptate. Verum quae modo praeconiis celebranda est, pro principe loco, quem tenet, splendidior illucescit,

σης τῆς ἑξαρχούσης Θεόπαιδος. Καὶ γὰρ αὐτῆς ἱερουργικωτάτῃ περίεσιν ἐτήσιος πανδαισία, ἧς τοὺς δαιτυμόνας ἀπειροκάκους εἶναι δέον. Καὶ μοι, εἰ δοκεῖ ὑμῖν, προφρόνως συνέψοιθε καθαρωτάταις ἐννοίαις καὶ λαμπροφεγγέσιν εὐστολίαις κομῶντες. Συνδράμωμεν τῇ δρέψει τῶν περισπουδάστων ἀνθέων τοῦ οἰκείου τῆς θεομήτορος λειμῶνος. Εὐμυρίσωμεν ὡς ἐκ καλύκων ῥοδόχρουν αὐτῆς καλλονὴν ἀναβαίνουσαν πλήρη θυμιαμάτων, ὡς Σολομῶντι ἐν τοῖς Ἄσμασιν φάσκοντι καλῶς ἐστίχισται· « Τίς αὕτη ἡ ἀναβαίνουσα ἀπὸ τῆς ἐρήμου, ὡς στελέχη καπνοῦ τεθυμιαμένη, σμύρναν καὶ λίβανον ἀπὸ πάντων κοινορτῶν μυρσέου; » — « Δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου, νύμφη μου, δεῦρο ἀπὸ Λιβάνου ». Τοιγαροῦν σπουδαίως * συναπέλθωμεν ἀλλήλους τῇ κοινωφελεί *293 σωτηριῶδει πανηγύρει τῆς Θεομήτορος προτρεπόμενοι, καὶ τοῖς ἀδύτοις προκύψαντες εἰσδλέψωμεν παῖδα τὴν πρὸς τὸ δεύτερον καταπέτασμα χωροῦσαν, Μαρίαν τὴν πάναγνον καὶ Θεομήτορα, τὴν ἀκαρπίας στείρωσιν διαλύσασαν, καὶ νομικοῦ γράμματος σκιὰν τῇ τοῦ τόκου χάριτι διελάσασαν.

II. Σήμερον γὰρ τριετίζουσα πρόβεισι τῶ νομικῷ ναῶ ἀνατεθησομένη ἡ ναὸς ἀκηλίδωτος καὶ ὑπέρτατος μόνῃ χρηματίσασα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν ἀπάντων τελετάρχου Κυρίου, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ μαρμαρυγῇ τῆς θεολαμποῦς

et maiori prae caeteris oblectatione animos exhilarat, quanto scilicet super omnes attollitur atque omnibus Dei filia principatur. Anniversaria enim recurrit sanctissima eius convivalis laetitia; cuius epuli quisquis particeps esse velit, omni nequitia purus sit oportet. Si itaque vobis placet, alacri animo, mente purissima, et nitentissimis stolis amicti me sequimini. Pergamus simul ad exoptatissimos flores ex ipsomet Dei Matris prato decerpandos. Odoremus eius pulchritudinem instar rosae e folliculis plenam odoramentorum erumpentem, quemadmodum in Canticis Salomon egregie cecinit, inquiring: *Quae est ista quae ascendit e deserto, sicut virgula fumi * suffita myrrha et thure, ex omnibus pulveribus unguentarii?* ¹ — *Veni de Libano, sponsa mea, veni de Libano.* ² Alacriter igitur simul abeamus, adhortantes invicem ad Dei Genitricis solemnitatem omnibus communiter utilem ac salutarem agendam; et penetralia sacra intropicientes, intueamur puellam ad secundum velum contendentem, intueamur, inquam, Mariam integerrimam Virginem et Dei matrem, quae infecundae finem imposuit sterilitati, ac legalis litterae umbram gratia sui partus abegit.

II. Hodie enim trimula legali dedicanda templo ea progreditur, quae sola impollutum augustissimumque pontificis ac sacerdotum omnium principis Domini templum fuit, quaeque fulgore

¹ Cant. III, 6.

² Cant. IV, 8.

αἴγλης, τὴν ἐν τῷ γράμματι ἀγλὸν διελοῦσα. Σήμερον τῷ ἱερεῖ βρέφος ἀποδίδεται, ἢ τὸν δι' ἡμᾶς βρεφωθέντα σαρκὶ μόνον Ἀρχιερέα Θεὸν τεσσαρακονθήμερον ἀναθησομένη οἰκειαῖς ὠλέναις τὸν ἄσχετον κατέχουσα, ὑπὲρ πᾶσαν βρότειον ἔνοιαν. Σήμερον ὁ καινότητος καὶ καθαρώτατος ἀμόλυντος τόμος, οὐ χειρὶ γραφησόμενος, ἀλλὰ πνεύματι χρυσαυθισόμενος, ταῖς κατὰ νόμον εὐλογίαις ἀγιαζομένη, χαριστήριον δῶρον προσάγεται. Σήμερον Ἰωακείμ τὸ τῆς ἀπαίδας ὄνειδος ἀποσημειζόμενος, ἀναφανδὸν ταῖς λεωφόροις μεγαλαυχικώτατα δείξων πρόβεισιν οἰκειὰν γονήν, καὶ πάλιν μυσταγωγὸς τῆς κατὰ νόμον ἀγιαστείας δείκνυται. Σήμερον καὶ Ἄννα τὸν τῆς ἀτεκνίας ἐνδελεχισμόν, εὐτεχνίᾳ ἀμείψασα, ἀπλέτῳ χαρμονῆ ἔθνους γινομένη τοῖς πέρασιν καρπὸν διακηρυκεύεται κερτῆσθαι, στέρνοις ἐναγκαλισαμένη τὴν τῶν οὐρανῶν πλατυτέραν. Σήμερον ἡ τοῦ θεοῦ ναοῦ πύλη διαπετασθεῖσα, τὴν ἀνατολόδλεπτον καὶ ἐσφραγισμένην τοῦ Ἐμμανουὴλ πύλην εἰσιούσαν δέχεται. Σήμερον ἡ ἱερὰ τοῦ ναοῦ τράπεζα λαμπρύνεσθαι ἄρχεται, πρὸς ἀναιμάκτους θυσίας τὴν μεταβίβασιν μετηλλαχυῖα τῇ τῆς οὐρανοῦ καὶ ψυχοτρόφου ἄρτου τραπέζης θείας προσκυνήσεως μεθέξει καὶ γλυκυτάτῳ ἄσπασμῷ. Σήμερον τῷ ἱλαστήριῳ ἀνατίθεται ἡ μόνη τοῖς τῶν βροτῶν ἐσφαλλομένοις διεξαχθεῖσιν ἀμπλακχημάτων ἐπιβόραϊς, ἱλαστήριον καινόν τε καὶ θεοειδέστα-

suo splendoreque divinitus micante circumfusam litterae caliginem disiecit. Hodie redditur sacerdoti infans, quae solum illum magnum Pontificem Deum, infantem propter nos secundum carnem factum, quadraginta dies natum oblata est, ulnis suis praeter omne hominum cogitatum amplectens eum, qui nullibi contineri potest. Hodie novissimus aequae ac purissimus, et nulla sorde inquinatus codex, non hominis manu conscribendus, sed spiritu inaurandus, benedictionibus secundum legem consecratur, et ceu donum in gratiarum actiones offertur. Hodie, deterso infecunditatis opprobrio, Ioachim palam per vias prolem suam ostendens maxime gloriabundus prodit, et legalium observationum studiosum denuo se cultorem probat. Hodie Anna diuturnam sterilitatem felici partu compensans, immenso gaudio gestiens, eamque pectori apprimens, quae coelis latior apparuit, finibus terrae se fructu potitam esse annuntiat. Hodie patrefacta divini templi porta obsignatam illam et ad orientem versam Emmanuelis ¹ portam ingredientem excipit. Hodie sacra templi mensa participatione et amplexu dulcissimo divinae illius mensae, quae coelestem atque animas nutrientem fert panem, ad incruenta sacrificia gradum movens, incipit splendescere. Hodie in propitiatorio ea reponitur, quae sola mortalibus, inundatione peccatorum in transversum actis, novum Deoque simillimum, et emundandi vir-

¹ Ezech. XLIV, 1-3.

τον καθαρτικόν τε καὶ ἀχειρότευκτον χρηματίσασα. Σήμερον ἢ τὸν τῶν ἁγίων Ἁγίου εισδεξομένη Πνεύματος ἁγιασμῶ, τοῖς τῶν ἁγίων Ἁγίοις ἀγιωτάτως καὶ εὐκλεῶς ἁγιασμῶ μείζονι, ἀπειροκάκῳ καὶ ἀδαήμονι ἡλικία, Χερουδιμ δόξης ὑπεραρθεῖσα θαυμασιωτάτως ἐναποτίθεται.

1806

III. Σήμερον ἢ Μαρία, περὶ ἧς τις μυρία λέξας οὐδαμῶς ἐφομαρτήσει, μὴ ὅτι γε καταμάρψει τῆς ἐφέσεως, τοῦ αἴνους τῶ πάσης ὑπεραρθῆναι καλλονῇ γλώσσης τε καὶ νοῦς ἐξεστηκότως, προάγει. Πέλαγος γὰρ ἀχανὲς τὰ ταύτης μεγαλεῖα, ὃ ἐξ αὐτῆς οὐράνιος γεννηθεὶς σταγὼν ἀνέδειξεν. Διὸ δὴ τοῦ χάριν καὶ ἄληπτος τῇ ἀπειρία ὃ ταύτης πλοῦτος πέφυκε, καὶ ἡ αὐτῆς τρυφή ἀδάπανος· πᾶσι μὲν γὰρ ἐν ἅπασι κορέννυσθαι ἔνεστιν. Ἐν δὲ τοῖς ταύτης ἐφουμείοις τε καὶ πανηγύρεσιν ἀκόρεστος ἢ πανδαισία * τῇ ἡδύτητι πέλει. Ἐντεῦθεν καὶ ἀνίμαστοι αἱ τῶν ἐπαίνων ἀφορμαὶ ἐκ ταύτης τὴν ἀρχὴν ποιούμεναι· καὶ ἐπεὶ ἀνευθεὶς ἡ πηγὴ μήτε μειομένη τῶ ἀντλεῖσθαι, ἀλλ' ὅσον γε ἀρύεται ἑκατονταπλασίως ἢ μυριοπλασίως πλημμυρεῖ, ἀμήχανον τοὺς ἀρουμένους λῆξαι. Ἐν τῶ κατοίκτρῳ γὰρ] τὸ μυστήριον ὑπερβλύζει καὶ βλαστάνον ὑπερανίσταται καὶ ἀύλους νόας, μὴ ὅτι γε ἐνύλους, τῆς πανολβίου καὶ πανάγνου κόρης!

PG
98, 293

*296

tute praeditum, et haudquaquam manibus hominum constructum, propitiatorium evasit. Hodie (puella) illa, quae Sancti sanctorum domicilium futura est, innocente ac simplici aetate per sanctificationem Spiritus praecellentius consecrata, prorsus mirabiliter super gloriam Cherubinorum elevata, in Sanctis sanctorum sanctissime et gloriose collocatur.

1806

III. Hodie ad promendas laudes Maria nos provocat; cuius encomia utut in immensum quispiam congerat, nedum metam queat attingere, ne a longe quidem ad verum accessurus est; quippe cuius pulchritudo et sermonem omnem et omnem cogitationem infinito intervallo praetergreditur. Nam gutta illa coelestis, quae ab ea manavit, ad instar immensi pelagi magnalia ipsius esse palam fecit. Quocirca huius quidem gratia et incomprehensibiles propter ipsarum infinitatem factae sunt eius * divitiae, nec deliciae, quae ab ipsa profluunt, exhauriri ullo modo possunt. Prorsus enim in caeteris omnibus satiari contingit: in huius vero laudibus et canticis nusquam prae suavitate epulum satietatem parit. Hinc et indeficientia sunt quae ab ipsa proficiscuntur laudandi argumenta; et quoniam uberrimus fons est, neque hauriendo imminuitur, sed quo plus inde hauritur, centies aut millies magis redundat; ideo fieri non potest ut hauriendo finis aliquis fiat. Nam in effusissima liberalitate sua mysterium supra modum exuberat, et exuberantia sua mentes, nedum corporibus immersas, incorporeorum quoque supergreditur. Tanta est beatissima illa ac purissima puella!

PG
98, 294

*295

PG 98, 296 IV. [...] Ἐπει γοῦν αὐτῆς γε τῆς παναγίας καὶ ὑπεραρχίου Τριάδος ὁ εἷς, τῇ ταύτης τῆς παρθενομήτορος κόρης γαστρί, Πατρικῆ εὐδοκίᾳ, ἰδιοθελῶς, τοῦ τε παναγίου Πνεύματος ἐπισκιάσει χωρηθῆναι ἠπείγετο. 1807

PG 98, 296 V. Ἦδη μὲν οὖν ἀπογαλακτισθείσης αὐτῆς τῆς ἡμετέρας ζωῆς τροφοῦ, 1808
*297 οἱ ταύτης τοκεῖ, τὴν, ἣν *ὑπέσχοντο, προθεσμίαν τελειοῦσι. Συγκαλεσάμενοι γάρ, φησίν, τὰς γειννιαζούσας καὶ πέριξ ἐχούσας παρθένους λαμπαδηφόρους προεμβιδάζουσι κατόπιν αὐτὴν ἀκόλουθον παρασκευάζοντες· ἔν' ἠδομένη ταῖς λαμπαδουχίαις, ἀμεταστρεπτεῖ βαδίση.

Καὶ προέφθασεν ἡ στείρα τε καὶ ἄκαρπος Ἄννα χεῖρα αὐτῆς τῷ Θεῷ διδοῦσα καὶ μεγαλοφωνότατα διαβρόχην βοῶσα· Δεῦτέ μοι, φησίν, συγχαίρετε, αἰτινές τε καὶ ὅσοι τῇ γεννήσει συνειλεγμένοι, μειζόνως, ἄρτι τὴν ἐξ ἐμῶν σπλάγγων ἀνατιθεμένη Κυρίῳ δῶρον θεοκαλλώπιστον ἡγιασμένον. Δεῦτέ μοι, ἀρχιχοροί, θυμηρέστατα μετὰ χορῶν καὶ τυμπανιστριῶν, νέον ἄσμα καινὸν ἐπάδουσαι προεξάρχοιτε· οὐ τῆς Μωσέως Μαριάμ προοδοποιούσης, ἀλλὰ τῆς ἐξ ἐμέθεν γεγεννημένης ἀφηγουμένης.

Δεῦτέ μοι, καὶ οἱ πέλας ὅσοι τε ἐπήλυδες εὐτεκνησάση καὶ εὐχαριστήσαση εὐγνωμοσύνη μεγίστη, εὐφραντικώτερον τὴν τῶν ἐμῶν ὠδίνων καρποφρίαν τοῖς ἀγίοις ἀποδιδούση συνεπόμενοι, ἀλαλάξατε θεοκίχλητα μέλη.

PG 98, 295 IV. [...] Quandoquidem igitur ipsius sanctissimae ac sempiternae Trinitatis altera persona [Filius] cum Patris beneplacito, tum propria electione, et sanctissimi Spiritus obumbratione in puellae huius Virginis Matris utero includi festinabat. 1807

PG 98, 295 V. Cum itaque ablactata fuisset haec vitae nostrae altrix, parentes eius id, quod accedente voto * praestituerant, perficiunt. 1808
*298 Cum enim (inquit) circumcirca e vicinia virgines congregassent, effecerunt ut hae quidem, sumptis facibus, praeirent, ipsa vero omnium postrema subsequeretur; quo scilicet facularum ardentium fulgoribus oblectata, incederet haud retrospectans.

Illa vero sterilis olim et infecunda Anna, omnia sua Deo committens, magna voce palam exclamabat: Adeste, inquiens, congaudete mihi maiorem in modum, quaecumque et quicumque mihi parienti affuistis; iam enim viscerum meorum fructum ceu donum, divino fulgens splendore et sanctificatum Domino consecro. Adeste, o chori principes, et iucunde exsultantes, simul cum canentium coetu ac puellis tympana pulsantibus, novum modo canticum, non quidem praeunte Maria sorore Moysis, sed duce filia ex me genita, modulantes praecinite.

Vos etiam, quotquot estis et propinqui et extranei, adeste mihi felicem naetae prolem: dumque in gratiarum actionem, summo pietatis studio, partus mei fructum sacro templo reddo, attollite vocem,

Δεῦρο δὴ μοι, καὶ ὁ τῶν προφητῶν θίασος τὸ ἐκλελεγμένον συνάθροισμα, ταῖς διὰ Πνεύματος Θεοῦ ὑμῖν ἐνηχημέναις ἀγλαοφανέσιν αἰνέσεις καταρτίζοντες, τὸν ὕμνον κατασκευάζετε. Ἐνθα γὰρ προφητικῆς ἡχῆς δονακίζεται λόγος, ἐκεῖσε ἅπαντα ἐναντιωτάτη δυσφημία ἐκνευρισμένη γίνεται.

VI. Ἄλλ' ἄγε μοι, Δαυὶδ ὁ προπάτωρ καὶ θεοπάτωρ, μελουργικώτατα τὴν κινύραν τινάσσων ταῖς τοῦ πνεύματος νευραῖς ἐμμελέστερον ἤχει, τῷ θεοπνεύστῳ σου στόματι, τρανότερον διατυπῶν τῶν νεανίδων ἔφεψιν, ὡς « ἀπενεχθήσονται τῷ Βασιλεῖ παρθένοι ὀπίσω αὐτῆς, αἱ πλησίον αὐτῆς ἀπενεχθήσονται ». Ἴδου γὰρ χοροστατεῖ τῶν νέων ὁ ὄμιλος ταῖς πλατεῖαις, ἀγεται δόμοις ἱεροῖς ἢ τοῦ Βασιλέως ἐν ἀγίῳ ναῷ ἐν εὐφροσύνῃ καὶ ἀγαλλιάσει τὸ σὸν λόγιον τελέσουσα, ἣν αὐτὸς θυγατέρα ἐκάλεῖς, ἐμὴ παῖς βασιλικώτατα. « Πᾶσα ἡ δόξα γάρ, ἔφη, τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως ἔσωθεν ἐν κροσσωτοῖς χρυσοῖς », περιβεβλημένη τῇ ἀμιάντῳ καὶ ἀσπίλῳ παρθενίᾳ, καὶ πεποικιλμένη τῇ ἀσυγκρίτῳ καλλονῇ, ὁμοιοτρόπως λελέξων· δεῦρ' ἴθι, Δαυὶδ ἡωσφῶν· « Τίς αὕτη ἡ ἐκκύπτουσα ὡσεὶ ὄρθρος, καλὴ ὡς σελήνη, ἐκλεκτὴ ὡς ἥλιος; τί ὠραιώθησαν διαθήματά σου ἐν ὑποδήμασι; » — « Τί

divinitus inspirata carmina cantantes. Huc age, et prophetarum divinitus actorum coetus, et chorum electum splendidis laudibus per Dei Spiritum infusis instruentes, hymnum instaurate. Ubi enim sermo prophetae vocis personans aures pulsat, ibi omnis adversantium maledicentia enervata concidit.

VI. Verum tu maxime huc ades, o David, puellae simul et Dei progenitor, ac lyricam suavissime citharam pulsans, iucundiosem ore tuo divinitus inspirato fidibus spiritus ede sonum, disertissime iuvenularum comitantium chorum describens, quomodo *adducentur Regi virgines post eam, proximae eius adducentur*.¹ Ecce enim iuvenularum agmen choreas in plateis agit, et filia Regis, filia nempe mea, quam ipsemet filiam (tuam) vocabas, prorsus regio honore in sacram aedem, in templum sanctum cum laetitia et exultatione, vaticinium tuum impletura, ducitur. Dixisti enim: *Omnis gloria filiae regis ab intus in fimbriis aureis*,² intemerata et immaculata virginitate circumamicta, et incomparabilis pulchritudinis varietate refulgens. Age, effare tu quoque, Davidis proles, inquires: *Quae est ista quae progreditur, quasi aurora consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol?*³ — *Quam pulchri sunt gressus tui in calceamentis, et quam*

¹ Ps. XLIV, 15.

² Ibid. 14.

³ Cant. VI, 9.

ὠραιώθης καὶ τί ἠδύνθης », ἡ τὸν ἥλιον περιδυσσομένη, καὶ καινὸν ὑπὸ τὸν ἥλιον προσάξουσα θέαμα!

Πάρεσο, μεγάλῳφωνος Ἰεζεκιήλ, τὴν κεφαλίδα θεόθεν κατίσχων τοῦ ζωοποιῦ Πνεύματος καὶ κεκράζων τὴν εὐφημίαν τῇ ἀνατολοδλέπτῳ καὶ θεοπαρόδῳ ἐσφραγισμένη πύλῃ, καὶ εἴτις ἄλλος κατ' ἄμφω τοῦ ἱερολέκτου τάγματος, ἦτοι ὁ τῶν βλεπόντων ἐπίλοιπος ἅπας χορὸς, ἀναφωνεῖτε, προφητευθέντων δεδορότες τὴν ἔκθασιν ἰούσαν. Τί δέ; Οἱ προπάτορες τῆς ἀρᾶς ἀπολυθησόμενοι καὶ τῆς ἥς ἐξεβλήθητε * τρυφῆς, τὴν οἰκῆσιν πάλιν ἀποκληρούμενοι· ἄρ' οὐχὶ τὴν αἰτίαν ὑμνήσετε τῆς σωτηρίας, ἀραρότοις ἐγκωμίοις καὶ μεγίσταις αἰνέσεσιν; ἢ καὶ μάλιστα ὑμῶν ἐστι κεκραγένοι καὶ μετὰ ὑμῶν καὶ πᾶσαν μετ' ἀμφοτέροις τὴν κτίσιν ἀγαλλιᾶσθαι.

VII. Ταῦταις, ὡς εἰκός, ταῖς διανοαῖς ἢ τοῖς διαδήμασιν βυθιζούσα ἑαυτὴν ἢ σώφρων Ἄννα, σὺν τῷ γλυκυτάτῳ ὁμοζύγῳ τὴν ἐξ αὐτῶν ὠδινθεῖσαν προπέμποντες λαμπαδηφορουσῶν τῶν παρθένων, τὸν ναὸν καταλαμβάνουσι, καὶ διαπετάννυνται πύλαι δεχόμεναι τὴν νοητὴν πύλῃν τοῦ Ἐμμανουήλ Θεοῦ, καὶ βαλδίς ἀγιάζεται τῇ τῆς Μαρίας ἰχνηλατήσει. Φαιδρύνεται μὲν οὖν ὁ οἶκος ταῖς λαμπάσι· πλεον δὲ τῇ τῆς μιᾶς λαμπάδος δαδου-

*suavis*¹ quae sole circumamicta eris, novumque sub sole spectaculum adduces!

Adesdum, Ezechiel altiloquus, vivifici Spiritus a Deo datum volumen tenens, atque illius portae laudes enarra, quae ad orientem respicit, quaeque, obsignata manens, transitum Deo praebet. Tum si quis alius e primariis sacri et electi ordinis, seu etiam reliquis omnis videntium chorus, vocem laeti extollite, accedentem vaticiniorum vestrorum exitum intuentes. Quid vero? Num vos, o primi * parentes, qui a maledictione iam solvendi estis, et antiquam illam deliciarum sedem, e qua expulsi fuistis, recuperaturi estis, numquid congruis encomiis summisque laudibus salutis auctricem non celebrabitis? An vero ad vos maxime non spectat vocem efferre, et me vobiscum, et una cum nobis omnibus universas creaturas gaudio exsultare?

VII. His animi affectibus, uti par erat, venerabilis Anna, semet rei quae gerebatur accommodans, dum simul cum dulcissimo coniuge filiam a se genitam deducunt, tenellis virginibus cum face comitantibus, iam ad templi limina pertingunt. Tum portae, ut spirituales Emmanuelis Dei portam excipiant, panduntur, et presum Mariae vestigiis limen sanctificatur. Ac templum lampadarum quidem luce coruscet; sed multo magis unius huius lampadis ful-

¹ Cant. VII, 1.

χία στυλπνοφαῶς καταστράπτεται· ὠραίζεται δὲ ἡ αὐτοῦ εὐπρέπεια τῇ αὐτῆς εισόδῳ. Πορφυρίζονται στολαὶ τῶν κεράτων τοῦ θυσιαστηρίου τῇ ἀλουρογοειδεῖ αὐτῆς καὶ παρθενικῇ ἀμφιάσει. Χαίρει Ζαχαρίας ἡξιωμένος δέξασθαι τὴν Θεομήτορα· εὐφραίνεται Ἰωακείμ τὴν τῶν χρησμῶν ἐκδασιν βεβαιῶν τῇ τελειώσει τῆς ἀποδόσεως. Γέγηθεν ἡ Ἄννα τῆς αὐτῆς γονῆς τῇ ἀφιερώσει· σκιρτῶσι προπάτορες τὴν τῆς κατακρίσεως εἶρξιν ὑπεκφεύγοντες· τέρπονται οἱ προφῆται, καὶ σὺν αὐτοῖς ἅπανα ἡ ἐν χάριτι ἡλικία χαρμονικῶς προσκιρτᾷ.

VIII. Εἰσάγεται μὲν οὖν οὕτως ἡ Θεόπαις, τοῖς κέρασιν ἴσταται, τῶν τε γονέων ἐπευζαμένων, τοῦ τε ἱερέως ἐπευλογήσοντος. Πάλιν οἱ γεννήτορες βοῶσιν τῷ ἱερεῖ· Δέδεξο τὴν δεδεζομένην τὸ ἄβλον καὶ ἀκατάληπτον πῦρ· δέδεξο τὴν δοχεῖον χρηματίσουσαν τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Πατρὸς καὶ μόνοι Θεοῦ· λάβε τὴν τὸ ὄνειδος ἡμῶν τῆς ἀτοκίας καὶ τὴν στείρωσιν ἐκμειώσασαν· εἰσάγαγε τῷ θυσιαστηρίῳ τὴν εἰς τὴν ἀρχαίαν νομὴν ἡμᾶς τοῦ παραδείσου εἰσοικίσουσαν· κράτησον τὴν ἐν τῷ ἰδίῳ τόκῳ τὴν καθ' ἡμῶν δειλίαν φερομένην θανάτου ἰσχὺν καὶ ἄδου τυραννίδα κρατήσουσαν· περιπτύξαι τὴν περισκέπουσαν ἡμῶν τὴν ἐν Ἐδέμ γυμνωθεῖσαν φύσιν· ἐπιλαβοῦ τῆς χειρὸς τῆς σπαργανούσης τὸν τὴν ἡμῶν ἀκρατῆ καὶ ὀρμητικὴν ἀθάλασστα-

gurantibus radiis resplendet, eiusque decor, ipsa ingrediente, ampliori venustate nitescit. Purpurascunt cornuum altaris stolae e purpureo ac virginali eius amictu. Gaudet Zacharias excipiendae Dei Genitricis honore dignatus: laetatur Ioachim, qui oblationem reddendo iam suum vaticinia exitum nancisci inviete testatur. Gaudio gestit Anna in suae prolis consecratione: tripudiant protoparentes, latam in se damnationis sententiam effugientes: iucundantur prophetae, et una cum ipsis omnis ordo gratia exornatus laetissime exsultat.

VIII. In hunc itaque modum inducitur Dei filia, et ad cornua altaris inter parentes bene ei adprecaturus, et sacerdotem, benedictione ipsam confirmaturum, consistit. Rursus autem ad sacerdotem parentes: Suspice (inquiunt) eam, quae ignem coelestem atque incomprehensibilem susceptura est: suspice eam, quae Filii ac Verbi Patris atque unius Dei futura est receptaculum: accipe eam, quae infecunditatis nostrae opprobrium ac sterilitatem abstulit; induc ad altare eam, quae in antiquam paradisi sedem nos est introductura: tene eam, quae partu suo vim mortis, unde nobis terror incumbens, et inferni tyrannidem debellabit: complectere eam, quae naturam nostram in Edem exspoliata contegit: prehende illius manus, quae fasciis astringet eum qui manum nostram intemperantem et auda-

τως ὑφαπλωθεῖσαν χειῖρα συντελοῦντα· ἀνάθου Θεῷ τὴν ἀναθεῖσαν ἡμᾶς, θεοτελὲς τῶν ἐλπίδων προσδοκίας.

Ἴδε, Κύριε, ἴδε· ἦν δέδωκας, λάβε· ἦν παρέσχες, εἰσδεξαι· ἦν ἡμῖν διαλύουσαν στεῖρωσιν ἔνειμας, δέχου· δι' αὐτῆς καὶ νόμου ἀπαιδίαν κατακρίνων, ἐλυτρώσω ἡμᾶς ἐνδελεισμοῦ δεινοτάτου δι' αὐτῆς· ταύτην καλῶς ἡμᾶς δι-οικήσασαν ἀπολάμβανε, ἦν ἡρετίσω, καὶ προώρισας, καὶ ἡγίασας, ἐπίσπασαί σοι προσεπειδομένην καὶ τῇ ὁσμῇ σου τεθελγμένην, ἦν ὡς κρίνον ἐξ ἀκανθῶν τῆς ἡμετέρας ἀναξίωτος ἐξελέξω· εὐχροώτατά σοι προσφερομένην ἐναγκάλισαι. Ἰδοὺ σοι ταύτην παρατιθέμεθα καὶ ἑαυτοὺς ἀνατιθέμεθα.

*301

* IX. Ταῦτα τὰ τῶν δικαίων σύμφωνα· οὗτοι οἱ κρότοι τοῦ θεοφιλοῦς ζεύγους· αὕτη ἡ καλλισύλλεκτος ἐπιγραφή τῶν θεοπατόρων. Τοιγαροῦν ὁ Ζαχαρίας τὴν παῖδα δεδεγμένος, πρῶτα τοῖς γονεῦσιν εἰκότως προσφθέγγεται· Ὡ τῆς ἡμετέρας σωτηρίας αἴτιοι, τί ὑμᾶς προσείπω; Τί καλέσω; Ἐξίσταμαι βλέπων, ὅποῖον καρπὸν προσήξατε. Τοιοῦτος γὰρ ὅστις τῇ καθάρτῃ θέλγει Θεὸν ἐν αὐτῇ οἰκῆσαι. Οὐδὲ γὰρ πώποτε τις γέγονεν ἢ γενήσεται τοιαύτη καλλονῇ διαλάμπουσα. Ὑμεῖς ὠφθητε οἱ ἐκ παραδείσου ἀφιγμένοι δύο διπλούμενοι ποταμοί, ὑπὲρ χρυσίον καὶ λίθον τίμιον φέροντες λαμπάδα, τὴν τῷ κάλλει τῆς ἑαυτῆς ἀμώμου παρθενίας καὶ ταῖς δροισιστικαῖς

cem insolentissime porrectam cohibebit: Deo illam consecra, cui nos toti innitimur, et in qua spes nostrae divinitus sunt repositae.

Intuere, Domine, intuere; accipe quam dedisti, quam ipse largitus es excipe: suscipe quam nobis ad sterilitatem nostram solvendam tribuisti, legis quoque sterilitatem per eamdem ablaturus, per quam et nos e diuturna et gravissima aerumna liberasti: suscipe istam, quae feliciter res nostras disponit: suscipe quam ipse elegisti, quam praedestinasti, quam sanctificasti: habe tibi firmatam in te, et odore tuo attractam; quam, tamquam lilium e spinis, e nobis indignis elegisti, hanc, hilari animo tibi oblatam, ulnis tuis complectere. En tibi eam dono offerimus, ac nosmetipsos tibi committimus.

*302

* IX. *Haec concors iustorum vox; hic concentus coniugum Deo amabiliū; haec Dei progenitorum concinne parata oblatio. Zacharias itaque, excepta puella, primum quidem parentes, ut par est credere, sic affatur: O salutis nostrae auctores, quo vos nomine appellem? Quales vos dixerim? Obtupesco, cernens qualem fructum obtuleritis. Eiusmodi enim est, qui utique Deum ad inhabitandum in se puritate sua alliciat. Nulla sane, quae eiusmodi pulchritudine fulgeat, inventa umquam est, aut invenietur. Vos instar duplicis e paradiso egredientis fluminis¹ apparuistis, lampadem ferentes auro ac lapide pretioso pretiosorem; quae pulchritudine immacolatae*

¹ Gen. II, 10-13.

μαρμαρυγαῖς τὴν ἅπασαν γῆν καταυγάζουσιν. Ὑμεῖς ἀστέρες φαεινότατοι ἐγνωρίσθητε, τῷ στερεώματι ὡσπερ ἐμπεπαρμένοι, ἑκάτερος ὑμῶν τὴν τε τοῦ σκιώδους γράμματος καὶ λαίλαποειδοῦς νόμου γνοφερὰν σκιὰν φαιδρῶς δαδουχοῦντες· τὴν τε τὴν πρὸς τὴν νέαν χάριν τοῦ καινοῦ φωτὸς τοὺς Χριστοπειθεῖς ἀπρόσκοπα ἐχεφρόνως ποδηγοῦντες. Ὑμεῖς τὰ τῆς νέας διαθήκης νοητοῦ ναοῦ ἐκλαμπρότατα κέρατα ἐγνωρίσθητε, ἐν τοῖς σφῶν στέρνοις κατίσχοντες τὸ τοῦ ἱεροῦ σφαγίου ἡγιασμένον καὶ θεεγκαίνιστον λογικώτατον θυσιαστήριον. Ὑμεῖς, εἰ μὴ μικρὸν τι προφθάντα εἰπεῖν, καὶ Χερουβιμ ἐγνωρίσθητε τὸ ἱλαστήριον περιθέοντες τῇ τιθηγήσει τοῦ κοσμοαγωγῶ Ἱερέως μουσικώτατα. Ὑμεῖς ὠράθητε ὑπὲρ τὸν πάλαι χαλκευθέντα χρυσὸν πρὸς τὸ τῆς κιβωτοῦ κάλυμμα τὴν τῆς νέας διαθήκης, τοῦ ἐν σταυρῷ ἡμῖν ἄφεισιν ὑπογράψαντος νοητὴν τε καὶ θεῖαν κιβωτὸν περικαλύπτοντες. Ὑμετέρων ἡ χαρμονὴ κοσμικὴ γεγένηται· ὑμῶν τὸ κλέος ἅπασιν εὐφροσύνη ἐξήκουσται. Μακάριοι ὑμεῖς, τοιαύτης παιδὸς γεννήτορες χρηματίσαντες! Εὐλογημένοι ὑμεῖς, τοιοῦτον εὐλογημένον δῶρον Κυρίῳ προσάξαντες! Μακάριοι μασθολοὶς ἐτιθηγήθη, καὶ γαστήρ ἢ βεδάσταται.

X. Δεῦρο γοῦν μοι καὶ σύ, παιδίον τῶν οὐρανῶν ἀνώτερον. Δεῦρο, βρέφος ὀρώμενον καὶ θεϊκὸν ἐργαστήριον νοούμενον. Δεῦρο, προπύλαια τοῦ ἁγία-

virginitatis suae, et exhilarantibus fulgoribus suis universam terram illuminat. Vos ceu duo fulgentissima sidera, firmamento quodammodo inserta, contemplamur; utrique enim caliginosae litterae et latae inter procellas legis obscuram umbram hilari luce dispellit, et sapienter ad hanc novam novi luminis gratiam credentes in Christum inoffenso pede deducitis. Vos intuemur tamquam splendidissima cornua spiritualis templi novi Testamenti, utpote qui in gremio vestro sanctificatum illud ac Deo dicatum sacrae victimae rationalissimum altare continetis. Vos (si quidem fieri possit ut non meritis inferiora dicam) in educanda puella assidui, Cherubim apparuistis, mystica prorsus obumbratione propitiatorium Pontificis, omnium Salvatoris, circumtegentes. Vos prae auro illo, quod ad circumvestiendam arcam olim fabrefactum est, vos, inquam, visi estis circumoperientes spiritualem divinamque novi Testamenti arcam, eum continentem qui nobis in cruce veniam subscripsit. Gaudium vestrum, gaudium est universae terrae: gloria vestra fit omnium communis laetitia. Vos beati, quibus datum fuit ut talis filiae parentes essetis! Vos benedicti, qui huiusmodi benedictum donum Domino attulistis! Beata ubera quibus nutrita ipsa fuit, et venter quo portata est!

X. Huc iam adsis tu quoque, puellula coelis sublimior. Accede, quae infans cerneris, sed Dei officina dignosceris. Accede, et sanctuarii

στηρίου ἀγίασον μᾶλλον· οὐ γὰρ σύ, ὡς ἔπος ἔτι φάναι, ταύτῳ καθαιρομένη ἀγιάζη, ἀλλ' ἢ καὶ λαν ἀγιάζεις.

Δεῦρο, πρόκυφον εἰς ἄδυτον καὶ φρικῶδες ταμιεῖον, ἢ κειμήλιον ἄπλετον καὶ ἀνεξερευνητον γενησομένη. Εἴσελθε τοῖς τοῦ βήματος προθύροις, ἢ τὰ τοῦ θανάτου πρόθυρα συνθλώσα. Εἴσβλεψον ἐπὶ τὸ καταπέτασμα, ἢ τοὺς τῆ ἀμβλυοποιῶ γέυσει τετυφλωμένους τῆ σῆ ἀστραπῆ φωτίζουσα. Δίδου μοι χεῖράς σε ποδηγοῦντι ὡς βρέφος, καὶ κράτει μου χεῖρα τῷ γήρῳ κεκηκῶτι καὶ τῆ τῆς ἐντολῆς παρεκδύσει γέηφρονι ζήλῳ νενευκῶτι, καὶ ἄγοις με πρὸς ζωὴν. Ἴδου γὰρ σε κατέχω βακτηρίαν τοῦ γήρους καὶ τῆς ἀσθενήσεως τῷ ὀλισθήματι φύσεως ἀνόρθωσιν. Ἴδου σε στήριγμα βλέπω γενησομένην τῶν καταβεβηκότων πρὸς θάνατον. Πλησίασον τῆ * τραπέζῃ προσκυνήσουσα, περὶ ἧς ἐν συμβόλοις πλείοσι λέλεκται τράπεζαν κεχρηματικέναι σε λογικωτάτην καὶ ἀμόλυτον. "Ὀδεσον διὰ τῆς ἐπαύλεως τοῦ ἔλου θυσιαστηρίου, ὡς ὁσμὴν θυμιάματος ἐκπνέουσα, καὶ ὑπὲρ μύρον τοῖς ὀσφραινομένοις γεγενημένη ἢ καλῶς τῆς θεολέκτου γλώσσης καὶ πνευματεμφόρου τοῦ προφήτου πύριον ἐξηχημένη. Ἀνάδηθι, ἀνάδηθι ἐπὶ βαθμίδα ἱεροῦ δόμου· ἧς τῆ καλλονῆ τῆς ὠραιότητος ἠδόμεναι θυγατέρες Ἱερουσαλήμ αἶνον γεγηθῶσαι πλέκουσιν καὶ βασιλεῖς τῆς γῆς μακαρίζουσιν· ἢ βάσις θεία γεγνωρισμένη καὶ θεοστήρικτος κλίμαξ δεδειγμένη τῷ πατριαρχικωτάτῳ Ἰακώβ θυμηρέστατα.

*304

limina tu potius sanctifica: non enim, ut uno verbo iam dicam, te perpurgans altare sanctificat, imo vero a te uberrime sanctificatur.

Age iam, penetralia sacra et tremendum conclave introspecte, quae cimelium futura es immensum et imperscrutabile. Ingredere ad altaris atrium, quae portas mortis confringis. Aspice intra velum quae fulgore tuo eos illuminas, qui obnubilante oculos gustu excaecati sunt. Praebe manus mihi, te ut infantem ducenti; sed simul sustine manum meam, qui senio confectus sum, atque in mandati transgressionem rerum terrenarum studium pronus fui, ac me ad vitam adducito. Ecce enim te ceu baculum senectutis, et naturae, propter lapsum elanguentis, fulcimentum habeo. Ecce te fore praesidium eorum video qui in mortem prolapsi sunt. Adoratura * veni prope altaris mensam, quandoquidem rationabilissimam et impollutam mensam te evasuram per plura symbola iam praesignificatum est. Totum perambula altaris circuitum, utpote quae thymiamatis odorem efflas, et quolibet suaveolentior unguento odorantibus facta, per os diviniloqui et superno spiritu acti prophetae apte thuribulum nuncupata fuisti. Ascende super aedis sacrae gradum, ascende, cui filiae Ierusalem, venustate pulchritudinis tuae oblectatae, laudes cum gaudio texunt, quamque reges terrae beatam praedicant: quae sacra basis agnita es, et praecelso patriarchae Iacob fuisti iucun-

*303

Καθέσθητι, ὦ Δέσποινα· καὶ πρέπει γάρ σοι τῇ βασιλίσση καὶ ὑπὲρ πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου δεδοξασμένη, ἐν τοιαύτῃ βαθμίδι ἐφέζεσθαι. Εὐπρεπὲς σοι τῷ Χερουδικωτάτῳ θρόνῳ ὁ ἡγιασμένος τόπος εἰς κατοικητήριον. Ἴδου σοί, ὡς παντανάσση, τὴν προκαθεδρίαν καταξίως ἔνειμα, ἀνάστησον δὴ καὶ αὐτὴ τοὺς καταραχθέντας. Καὶ νῦν οὖν μετὰ Δαυὶδ σοι προσφωνῶ· «Ἄκουσον, θύγατερ, καὶ ἴδε, καὶ κλῖνον τὸ οὖς σου, καὶ ἐπιλάθου τοῦ λαοῦ σου καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἐπιθυμήσει ὁ βασιλεὺς τοῦ κάλους σου ».

XI. Καὶ ὁ μὲν πρέσβυς οὕτως εἶχετο, εἰ καὶ πλείω τούτων τοῖς κατὰ διάνοιαν ἐγκωμίοις. Καὶ οἱ γονεῖς ὑπεχώρουν, καὶ ἡ παῖς ἀφιερωθεῖσα Θεῷ κατελιμπάνετο. Καὶ τῇ τῆς ἐπισιτήσεως ὑπηρεσίᾳ ἄγγελοι μετὰ δέους ἐλειτούργουν, καὶ ἐξ ἀδύλων ὕλικὴν τροφήν ἢ ἄυλον ἐσιτίζετο ἡ κόρη. Οὕτω τὰ τῆς θείας μυσταρχίας τελεσιουργήματα δι' ἐκθάσεως θεοθεν εἶχοντο· οὕτω τε τὸ βρέφος ἠῦξει καὶ ἐκραταιοῦτο· καὶ ἡ τῆς ἐν Ἐδέμ ἡμῖν δεδομένης κατάρτας ἅπασα ἐναντιότης ἡσθένει.

1809

XII. Ἄλλ' ἄγε δῆτα, φίλη Θεῷ πανήγυρις, ὁμοφώνως ὅσον τῇ ἡμετέρᾳ νηπιῶδει ἐννοία ἡ ἰσχὺς ἔνεστι, τὸ «Χαῖρε» τῇ Παρθένῳ προσείπωμεν, οὐ τὴν αὐτῆς εὐφημηῆσαι δυνάμενοι τέλειον ἐορτὴν· ἀλλὰ γε τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν

PG
98, 304

dissime ostensa ceu scala a Deo firmata. Sede, Domina; decet enim, regina cum sis et prae omnibus regibus terrae gloriosa, sublimi adeo loco sedere. Tibi, quae Cherubico longe nobilior es thronus, sacrosancta ad inhabitandum sedes debetur. En tibi pro merito, tamquam universorum Reginae, primam offero sedem. Et tu itaque erige in praeceps provolutos. Nunc autem propterea tibi cum David acelamo: *Audi, filia, et vide, et inclina aurem tuam, et obliviscere populum tuum, et domum patris tui, et concupiscet Rex pulchritudinem tuam.*¹

XI. Et haec quidem senex; quamquam longe his plura encomia menteolvebat. Parentes interim recesserunt; puella vero, Deo consecrata, (ibidem) remansit. Et quoad victum ipsi suppeditandum, angeli ei cum timore deserviebant,² et (sic) ab incorporeis spiritibus esca delata, sive corporea haec fuerit sive incorporea, (puella) alebatur. Ita initiatio sacra divinitus perfecta est: sic infans crescebat et confirmabatur; maledictionis autem, qua in Edem perculsi fueramus, vis omnis elidebatur.

1809

XII. Agite ergo, quotquot adestis Deo dilecti, voce unanimi, pro virili, quantum videlicet per rudem nostram ac prope dixerim infantilem intelligentiam licet, ad Virginem illud inelamemus *Ave*; non quasi hac ratione pro dignitate festivitatem eius celebrare pos-

PG
98, 303

¹ Ps. XLIV, 11-12.

² Hic, in sequenti Oratione IV et alibi, *Iacobi librum* (Protoevangelium quod dicitur) Germanus prae oculis habuit.

παρηγοροῦντες ὅσον ἐφικτόν, ἐπεὶ καὶ φίλον Θεῷ τὸ κατὰ δύναμιν. Ὑπερέβηκε μὲν γὰρ οὖν ἅπασαν ἔννοιαν ἢ μόνη παρθένος καὶ μήτηρ γνωρισθεῖσα, καὶ δῆλον τὸ αἴτιον. Τίς γὰρ παρθένος ἔτεκεν, ἢ τεκοῦσα ἄσυλον τὴν παρθενίαν τετήρηκεν, εἰ μὴ σὺ μόνη, ἢ ἀπεριτρέπτως ἡμῖν σαρκὶ Θεὸν κυήσασα, πανολβία κόρη;

PG
98, 304

XIII. Χαίροις τοιγαροῦν τῇ τῆς Ἐδέμ ἡμῖν θανατηφόρῳ καὶ ψυχοπύρῳ βρώσει γυμνωθεῖσιν, εὐκλεεῖ καὶ ἀχειροτεύκτῳ ἐνδύματι ἐν τῇ σῆι πρὸς τὰ τῶν ἀγίων Ἄγια εἰσδύσει σήμερον ἀλουργοειδῆ στολήν ἣτοι θεοπερίβλητον ἄφεσιν ἐπαμφιάσασα, ἢ ἄφεις τῶν παραπτωμάτων τοῖς βορβορώδεσιν ἡμῖν ἐκ Θεοῦ δοθεῖσα, Θεόθυμπε.

1810

*305

Χαίροις, ἢ τῇ ἐξάρξει σήμερον τῆς φαινοτάτης * καὶ σεβασμιόφρου Προόδου θίασον ἅπαντα προφητικὸν ἐπαγείρουσα, μουσικοῖς ὥσπερ ὄργανοις εὐχεστάτοις κυμβάλαις θεοφρονότατον ἀλαλαγμὸν ὑπανακρούοντας καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ψυχαγωγῶς χορεύοντας.

XIV. Χαίροις, ἢ τῇ τῶν βημάτων σου ῥυθμίσει καταπατήσασα τὸν δεινὸν μοι ποδηγόν, κεχηματικότερα πρὸς τὴν παράβασιν σκολιογνώμονα καὶ μισόκαλον ὄφιν διάβολον· καὶ συνοδεύουσαν ἐπιλαδομένη τὴν ὀλισθηρὰν φανείσαν φθαρτὴν οὐσίαν πρὸς τὴν ἄσυλον καὶ ἀγίαν ἀγῆρω πάλιν σκηνήν.

simus, sed ut saltem aliquod infirmitati nostrae solatium, quantum possumus, afferamus; quandoquidem Deo quoque, quidquid pro viribus fiat, gratum accidit. Caeterum superat ipsa sane omnem mentis captum, quae sola virgo simul et mater agnita est. Et causa in promptu est. Quae enim alia virgo enixa est, aut enixa integram servavit virginitatem, nisi tu sola, quae prorsus integra Deum incarnatum nobis genuisti, puella beatissima?

PG
98, 303

XIII. Ave igitur, quae dum glorioso et non manufacto indumento ornata, hodie in Sancta sanctorum ingredieris, nos, qui ob mortiferum animisque exitialem cibum denudati fueramus, purpurea veste, videlicet circumiecto divinitus remissionis pallio, superinduisti, remissionis, inquam, peccatorum, quae nobis in coeno iacentibus a Deo donata est, o Dei sponsa.

1810

*306

Ave, quae hodierna die in ipso exordio splendidissimae * et summe venerandae Praesentationis tuae universum ad te congregas prophetarum coetum, qui propterea musicis quodammodo organis et cymbalis bene sonantibus hymnum propheticum concinunt, et alacriter exsultantes choreas ducunt.

XIV. Ave, quae gressuum tuorum concinnitate, serpentem truculentum mihi ad transgressionem ducem, vaferrimum et sceleratissimum diabolus, conculcasti; corruptam vero naturam quae ad labendum prona cernebatur, tecum per viam velut manu prehensens, ad coeleste et sanctum non senescens tabernaculum rursus adduxisti.

Χαίροις, ἡ ταῖς τῆς σῆς Προόδου λαμπαδουχίαις τοῖς ἐν σκιᾷ θανάτου καὶ ἀσθενείας βυθῷ περιπαγεῖσι τηλαυγῶς ἡμέραν εὐφροσύνης καὶ ἀγαλλιάσεως καταυγάσασα, καὶ ζόφου διάλυσιν ἐπιμαρτυρουμένη θεοδράβευτον διὰ σοῦ γενήσεσθαι, πανυπερθαύμαστε Μαρία.

Χαίροις, ἡ νοητικὴν θείαν δρόσον ἡμῖν ἐπιστάζουσα φωτεινὴ νεφέλη, ἡ τῇ τῶν Ἀγίων ἀγία σήμερον ὑπεισδύσει τοῖς ἐν σκιᾷ θανάτου κατεχομένοις παμφαίνοντα ἥλιον ἐξανατείλασα· πηγὴ ἡ θεόβρυτος, ἀφ' ἧς οἱ τῆς θεογονίας ποταμοὶ τὸ διειδέσταν καὶ ἀγλαοφανῆς τῆς ὀρθοδοξίας ὕδωρ διαρρέοντες, ἔλην τὴν τῶν αἰρέσεων ἐκμειοῦσιν.

XV. Χαίροις, ὁ τερπνότατος καὶ λογικὸς Θεοῦ παράδεισος, σήμερον πρὸς ἀνατολὰς τῆς αὐτοῦ θελήσεως φυτευόμενος δεξιᾷ παντοκράτορι, καὶ αὐτῷ τὸ εὐανθὲς κρίνον καὶ ἀμάραντον βόδον κυπρίζουσα, τοῖς πρὸς δυσμὰς θανάτου λοιμικὴν ψυχοφθόρον τε πικρίαν ἐκπιοῦσιν, ἐν ᾧ τὸ ζωοπάροχον ζῦλον τῆς πρὸς ἀληθείας ἐπίγνωσιν ἐξανθεῖ, ἐξ οὗ οἱ γευσάμενοι ἀθανατίζονται.

Χαίροις, τὸ τοῦ παμβασιλέως Θεοῦ ἱερότευκτον ἀχραντὸν τε καὶ καθάρωτατον παλάτιον, τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα περιβεβλημένη καὶ ξεναγοῦσά σου τῇ μυσταρχικῇ ἀπολαύσει ἅπαντας· ἡ ἐν τῇ τοῦ Κυρίου ἀλλῇ ἦτοι τῷ ἀγίῳ αὐτοῦ ναῷ νυνὶ θεμελιουμένη, ἐν ᾗ ἡ ἀχειρότευκτος καὶ πεποικιμένη

Ave, quae fulgentibus Praesentationis tuae facibus splendorem late diffundens, diem laetitiae et exultationis iis attulisti qui in umbra mortis et extremo languore detinebantur, pollicita insuper, caliginem penitus disiciendam fore, Deo per te efficiente, o quolibet miraculo maior Maria.

Ave, lucida nubes, quae spirituales divinum rorem nobis superinstillas, quaeque per hodiernum tuum in Sancta sanctorum ingressum, sedentibus in umbra mortis splendidissimum solem oriri fecisti: fons divinitus scaturiens, e quo divinae sapientiae fluvii, purissimis ac limpidissimis orthodoxiae undis defluentes, haereseon agmen dispellunt.

XV. Ave, amoenissimus et rationalis Dei paradus, benevolentissima et omnipotenti eiusdem dextera hodie ad orientem plantatus, et ipsi suaveolens liliū, et rosam immarcescibilem germinans in eorum medelam, qui pestiferam animaeque exitialem amaritudinem mortis ad occidentem ebiberant; paradus, in quo ad veritatis agnitionem lignum vivificum efflorescit, e quo qui gustaverint, immortalitatem consequuntur.

Ave, sacrosancte aedificatum, et immaculatum, purissimumque Dei, summi Regis, palatium, eiusdem (Dei Regis) magnificentia circumornatum, omnesque hospitio recipiens ac mysticis reficiens deliciis; quod nunc in aula Domini, in sancto nempe illius templo, fundaris; in quo non manufactus, et vario decore nitens, situs est

παστὰς τοῦ νοητοῦ νυμφίου· ἐφ' ἧ τὸ πλανηθὲν ἐπιστρέψαι βουλευθεὶς, ὁ Λόγος τὴν σάρκα νενύμφευται, τοὺς ἤδη οἰκεία βουλήσει διενηνεγμένους καταλλάσσω.

XVI. Χαίροις, ἡ νέα Σιών, καὶ θεία Ἱερουσαλήμ, ἅγια « πόλις τοῦ μεγάλου ἀνακτος Θεοῦ, ἧς αὐτὸς Θεὸς ἐν ταῖς βάρεσι γινώσκειται », καὶ βασιλεῖς ὑποκλίνων ἐν τῇ τῆς σῆς δόξης προσκυνήσει, καὶ κόσμον ἅπαντα ἐν ἀγαλλιάσει τὴν τῆς Προόδου σου πανήγυριν ἄγειν παρασκευάζων· ἡ ὄντως χρυσοειδὴς καὶ φωτεινὴ... ἐπτάφωτος λυχνία τῷ ἀδύτῳ φωτὶ ὑφαπτομένη καὶ τῷ τῆς ἀγνείας ἐλαίῳ πταινομένη, καὶ τοῖς ἐν ζόφῳ πταισμάτων ἀχλύϊ τυφλώττουσι αἴγλης ἀνατολὴν πιστομένη.

*308 * Χαίροις, τὸ ἐκ τοῦ Θεοῦ πιότατον καὶ κατάσκιον ὄρος· ἐν ᾧ ὁ λογικὸς ἀμνὸς ἐκτραφεὶς τὰς ἡμῶν ἀμαρτίας καὶ τὰς νόσους ἐθάστασεν· ἐξ οὗ ὁ ἀχειρότμητος λίθος κυλισθεὶς, βωμοὺς εἰδωλικοὺς συνέθλασεν, καὶ « εἰς κεφαλὴν γωνίας ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν θαυμαστοῦμενος γέγονεν ».

XVII. Χαίροις, ὁ τοῦ Θεοῦ ἅγιος θρόνος, ἡ θεῖον ἀνάθημα, ἡ δόξης οἴκος, ἡ περικαλλὲς ἀγλαΐσμα, καὶ ἐκλεκτὸν κειμήλιον, καὶ παγκόσμιον ἱλαστήριον, « καὶ Θεοῦ δόξαν διηγούμενος οὐρανός ». Ἀνατολὴ ἄδυτον λαμ-

spiritualis sponsi thalamus, in quo Verbum, errantem (humanam stirpem) revocare volens, carnem sibi desponsavit, ut eos qui voluntate propria extorres facti fuerant, (Patri) reconciliaret.

XVI. Ave, nova Sion, et divina Ierusalem, « magni Regis Dei civitas, in cuius domibus Deus ipse cognoscitur », et per quam medius pertransit, intactam te servans, commovens gentes, et inclinans reges ad adorandam gloriam tuam, et universum mundum compellans ad celebrandam cum exultatione Praesentationis tuae festivitatem; quae vere auriforme et refulgens, et septies decorum et septem luminibus ardens es candelabrum, ab innocidua luce lucem recipiens, innocentiae autem oleo enutritum, atque illis qui in tenebris ex peccatorum caligine caecutiunt, lucis ortum certo spondens.

* Ave, Dei mons praepinguis¹ et umbrosus: in quo enutritus rationalis Agnus peccata atque infirmitates nostras portavit; mons e quo devolutus ille, nulla manu praecisus, lapis,² contrivit aras idolorum, et factus est *in caput anguli, mirabilis in oculis nostris*.³

XVII. Ave, sanctus Dei thronus, divinum donarium, domus gloriae, perpulchrum ornamentum, et cimelium electum, et totius orbis propitiatorium, *coelumque Dei gloriam enarrans*.⁴ Oriens iubar

¹ Ps. LXVII, 16.

² Dan. II, 34.

³ Ps. CXVII, 22, 23.

⁴ Ps. XVIII, 2.

πτῆρα ἀνατέλλουσα· οὐ « ἀπ' ἄκρου τοῦ οὐρανοῦ ἡ ἔξοδος καὶ τῆς θερμῆς », ἦτοι τῆς διοικητικῆς προνοίας, « ἔκτοθεν οὐδείς τῶν πάποτε γινομένων ».

Χαίροις, ἡ τῆ σῆ γεννήσει στειρώσεως δεσμὰ λύσασα, καὶ ὄνειδισμὸν ἀτεκνίας λικηήσασα, καὶ νομικὴν κατάραν βυθίσασα, καὶ χάριτος εὐλογίαν ἀνθήσασα, καὶ τῆ πρὸς τὰ τῶν ἁγίων Ἄγια εἰσόδω εὐχῆς τελείωσιν γονικῆς καὶ θεμέλιον τῆς ἡμῶν ἀφέσεως καὶ χαρμονῆς συμπλήρωσιν τελειώσασα, ὡς χάριτος ἀρχὴν προχαγοῦσα.

XVIII. Χαῖρε, κεχαριτωμένη Μαρία, ἡ τῶν ἁγίων ἁγιωτέρα, καὶ οὐρανῶν ὑψηλοτέρα, καὶ Χερουβιμ ἐνδοξοτέρα, καὶ Σεραφίμ τιμιωτέρα, καὶ ὑπὲρ πᾶσαν κτίσιν σεβασμιωτέρα· ἡ τῆ ἐνδόξω καὶ αἰγληφανεῖ σου Προόδω ἔλαιον ἡμῖν κομίζουσα, τὸν τοῦ νοητοῦ κατακλυσμοῦ λυτῆρα, τὸν σωτηριώδη ἡμῖν ὄρμον εὐαγγελιζομένη περιστέρα· ἥς « αἱ πτέρυγες περιηργυρωμέναι καὶ τὰ μετάφρενα ἐν χλωρότητι χρυσοῦ », τοῦ παναγίου καὶ φωτιστικοῦ καταστραπτόμενα Πνεύματος· ἡ πάνχρυσος στάμνος, τὸν ἡδύτατον τῶν ψυχῶν ἡμῶν γλυκασμὸν ἦτοι Χριστὸν τὸ μάννα φέρουσα.

1811

XIX. Ἄλλ', ὦ πανάμωμε, καὶ πανύμνητε, καὶ πανσέβαστε, καὶ πάντων δημιουργημάτων ὑπερφερὲς Θεοῦ ἀνάθημα· ἀγεώργητε γῆ, ἀνήροτε ἄρουρα, εὐκληματοῦσα ἄμπελος, κρατῆρ εὐφραντικώτατε, κρήνη πηγάζουσα, Παρ-

PG
98, 308

praebens non occiduum; cuius *egressio a summo coelo, et a cuius calore, id est providentia gubernante, nemo umquam absconditur.*¹

Ave, quae nativitate tua solvisti sterilitatis vincula, et infecunditatis opprobrium dispulisti, maledictionem legalem demersisti in profundum, et gratiae benedictionem progerminasti, tuoque in Sancta sanctorum ingressu cum parentum votum implevisti, tum remissionis a nobis obtinendae iecisti fundamenta, et laetitiae cumulum addidisti, utpote gratiae primordia adducens.

XVIII. Ave, Maria, gratia plena, sanctis sanctior, et coelis excelsior, et Cherubim gloriosior, et Seraphim honorabilior, et super omnem creaturam venerabilior. Ave, columba, quae glorioso ac splendido tuo (in templum) ingressu, nobis et fructum fers olivae, et servatorem a spirituali diluvio, ac portum salutis annuntias, cuius *pennae deargentatae et posteriora dorsi in pallore auri,*² sanctissimi et illuminantis Spiritus fulgore irradiantur. Ave, urna ex puro auro conflata, et suavissimam animarum nostrarum dulcedinem, Christum scilicet, qui manna est, continens.

1811

XIX. Sed, o purissima et omni laude et obsequio dignissima, ac Deo dicatum donarium, omni creaturarum conditioni praecellens, terra non secta, inaratus ager, vitis floridissima, poculum maxime

PG
98, 307¹ Ibid., 7.² Ps. LXVII, 14.

θένε γεννώσα καὶ Μήτηρ ἀπείρανδρε, ἀγνείας κειμήλιον καὶ σεμνότητος ἐγκαλλώπισμα, ταῖς πρὸς τὸν σόν, τὸν ἐκ σοῦ ἀπάτορα, Υἱόν τε καὶ Θεὸν πάντων δημιουργὸν εὐπροσδέκτοις καὶ μητροπειθέσι λιταῖς, τοὺς τῆς ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας οἶακας διέπουσα, εἰς ἀκύμαντον λιμένα ἤτοι ἀπόντιστον ἐξ ἐπιρροίας αἰρέσεών τε καὶ σκανδάλων πηδαλιούχησον. Τοὺς ἱερεῖς τῇ δικαιοσύνῃ καὶ τῇ τῆς εὐκλεοῦς ἀωμότητος εἰλικρινοῦς πίστεως ἀγαλλιάσει φωτεινοτάτως ἔνδυσον. Τοῖς ὑπὲρ πᾶσαν βαφὴν ἀλουργοειδῆ καὶ πάνχρυσον, ἢ μαργαρίτην, ἢ πολύτιμον λίθον διάδημά σε καὶ περιβόλαιον καὶ τῆς ἰδίας βασιλείας ἄστυλον κόσμον ὀρθοδόξοις ἀναξιν εἰληχόσιν, ἐν εἰρήνῃ καὶ εὐσταθείᾳ τὰ σκήπτρα διέπουσα. Τὰ εἰς σὲ καὶ τὸν ἐκ σοῦ Θεὸν βλασφημοῦντα κακότεχνα βάρβαρα ἔθνη τοῖς τούτων ποσὶ στρωννύουσα ὑπόταξον. Τῷ ταῖς σαῖς ἐπικουραῖαις ἀεὶ ἐπερειδομένῳ στρατῷ ἐν τῇ τοῦ πολέμου ὥρᾳ συνεπάμμον· τό τε ὑπήκοον εὐηνίῳ εὐταξίας δουλείᾳ θεοπαραγγέλτως ἵνα βεβαίωσον. * Τὴν ὡς πύργον σε καὶ θεμέλιον κατέχουσιν τὴν σὴν πόλιν νικητικοῖς ἐπάθλοις καταστέφουσα, ἰσχὺν περιζώσασα φρουρήσον· τὴν τοῦ Θεοῦ κατοίκησιν ναοῦ εὐπρέπειαν ἀεὶ διατήρησον· τοὺς σοὺς ὕμνητάς ἐκ πάσης περιστάσεως καὶ ψυχικῶν ἀλγηδόνων διαφύλαξον· τοῖς αἰχμαλώτοις τε ἀνάρρυσιν βραβεύουσα· ξενιζομένοις ἀστέγοις τε καὶ ἀπεριστάτοις, παραμυθία

*309

exhilarans, fons aquas effundens, Virgo generans et Mater viri nescia, innocentiae thesaurus absconditus, et sanctimoniae decus; acceptissimis tuis ac materna auctoritate validis precibus ad Dominum ac Deum omnium conditorem, Filium tuum, ex te sine patre genitum, ecclesiastici ordinis gubernacula fac dirigas, et ad portum tranquilum, a fluctibus scilicet haereseon scandalorumque securum, perducas. Sacerdotes iustitia, et probatae, immacolatae ac sinceræ fidei exultatione splendidissime induito.¹ Orthodoxis imperatoribus, qui prae omni purpurae aut auri splendore, et prae margaritis ac lapidibus pretiosis, te nacti sunt diadema et indumentum ac firmissimum regni sui ornamentum, in tranquillo ac prospero statu sceptrum dirige. Malefidas nationes barbaras, in te ac Deum ex te genitum blasphemantes, eorum pedibus sternens subiicito. Exercitui, qui tuis semper innititur auxiliis, tempore belli adiutrix esto; subiectumque populum, * ut secundum Dei praeceptum in suavi obedientiae obsequio perseveret, confirmato. Tuam hanc civitatem, quae te tamquam turrim ac fundamentum habet, victoriae triumphis coronato, et fortitudine circumcingens custodito, Dei habitationem, templi decorem semper conservato; laudatores tuos ab omni discrimine et animi angore exime: captivis redemptionem tribuito: peregrinis, tecto et quovis praesidio destitutis, solamen te exhibe. Uni-

*310

¹ Ps. CXXXI, 9.

φάνηθι. Τῷ σύμπαντι κόσμῳ τὴν ἀντιληπτικὴν σου χεῖρα ὄρεξον, ἵν' ἐν εὐφροσύνῃ τε καὶ ἀγαλλιάσει τὰς σὰς πανηγύρεις σὺν τῇ νῦν ἡμῖν ἑορταζομένη λαμπροτάτῃ τελετῇ διεξάγωμεν. Ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῶν ἀπάντων Βασιλεῖ καὶ ἀληθινῷ Θεῷ ἡμῶν, ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, ἅμα τῷ ἀγίῳ καὶ ζωαρχικῷ Πατρὶ, καὶ τῷ συναϊδίῳ καὶ ὁμοουσίῳ συνθρόνῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1812

Oratio IV. In praesentationem SS. Deiparae.¹ Ἰδοὺ καὶ πάλιν ἑτέρα πανήγυρις, καὶ φαιδρὰ ἑορτὴ τῆς Μητρὸς τοῦ Κυρίου· ἰδοὺ πρόδος τῆς ἀμωμῆτου νύμφης· ἰδοὺ προπομπὴ πρώτη τῆς βασιλίδος· ἰδοὺ σήμαντρον ἀκριβὲς τῆς ἐσομένης περὶ αὐτὴν δόξης· ἰδοὺ προοίμιον τῆς μελλούσης ἐπισκιάζειν αὐτῇ θείας χάριτος· ἰδοὺ γνώρισμα τηλαυγὲς τῆς ὑπερβαλλούσης αὐτῆς καθαρότητος. "Ὅπου γὰρ οὐ πολλάκις, ἀλλ' ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ ὁ ἱερεὺς εἰσιών, τὰς μυστικὰς ἐπετέλει λατρείας, ἐκεῖ αὐτῇ πρὸς διαμονὴν ἀδιάπαστον ὑπὸ τῶν αὐτῆς γονέων προσάγεται, ἐν τοῖς ἀδύτοις εἶναι ἱεροῖς τῆς χάριτος. Τίς ἔγνω τοιοῦτον πάποτε; Τίς εἶδεν, ἢ τίς ἤκουσε τῶν νῦν ἢ τῶν πάλαι, θῆλυ προσαγόμενον εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἐνδότερα "Ἄγια, τὰ μικροῦ δεῖν καὶ ἀνδράσιν ἀπρόσιτα, ἐν αὐτοῖς κατοικεῖν καὶ ἐνδιατρέφεσθαι; Ἄρ' οὐκ ἀπόδειξις ἑνάργης τοῦτο τῆς ἐπ' αὐτῇ γενησομένης ξένης εἰς ὕστερον μεγαλουργίας; Ἄρ' οὐ σημεῖον ἐμφανές; Ἄρ' οὐ τεκμήριον εὐδῆλον;

PG
98, 309

verso mundo auxiliatricem manum tuam porrige, ut in laetitia et exultatione solemnitates tuas simul cum ista, quam modo celebramus, festivitate splendidissimo exitu transigamus, in Christo Iesu universorum Rege ac vero Deo nostro, cui gloria et fortitudo, una cum sancto vitaeque principio Patre, et coaeterno et consubstantiali et conregnante Spiritu, nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

1812

Oratio IV. In praesentationem SS. Deiparae.¹ Ecce alius quoque celebris conventus, ac Matris Domini laeta festivitas; ecce irreprehensae sponsae processio; ecce quo primum Regina deducitur comitatu; ecce signum certissimum futurae ipsius gloriae; ecce clarissima divinae gratiae ipsam obumbraturae primordia; ecce eminentis eius puritatis splendidissimum specimen. Ubi enim non saepe, sed semel dumtaxat quot annis sacerdos ingrediens, mysticum cultum exhibebat: illic ea, in sacris gratiae penetralibus assidue versatura, offertur. Quis tale quid umquam cognovit? Quis vidit, vel audivit, nostra, maiorumve aetate, feminam, in interioribus sanctorum Sanctis oblatam esse; ac quibus vix accessus viris concessus esset, iis illam habitare, ac enutrirī? Nonne manifestum hoc argumentum, rerum maximarum, novarumque postea in ipsa designandarum? Nonne apertissimum signum? Nonne indicium sese ultro prodens?

PG
98, 310

¹ Halkin attribuit Orationem hanc etiam Chrysostomo. Cf. BHG, III, 55.

*312 * Δειξάτωσαν ἡμῖν οἱ κατ' αὐτῆς κινουῦντες τὰς γλώσσας, καὶ βλέποντες ὡς μὴ βλέποντες, ποῦ τοιαῦτα πάποτε κατεῖδον; Κόρην ἐξ ἐπαγγελίας, καὶ αὐτὴν τριετίζουσαν, εἰς τὸ τρίτον καταπέτασμα ὡς δῶρον ἄμωμον προσφερομένην, πρὸς τὸ ἐκεῖσε οἰκεῖν ἀπαραλείπτως, καὶ ὑπὸ τῶν πλουσίων τοῦ λαοῦ λιτανευομένην· ὑπὸ παρθένων προπεμπομένην· μετὰ λαμπάδων προσαγομένην· ὑπὸ ἱερέων καὶ προφητῶν χερσὶν ὑπτίαις προσλαμβανομένην; Πῶς οὖν οὐκ ἠβουλήθησαν συνιέναι; Πῶς ὀρῶντες τὰ πρῶτα, τοῖς ἐσχάτοις ἠπίστησαν; Πῶς ξένα καὶ παρηλλαγμένα τὰ ἐπ' αὐτῇ προιδόντες, τοῖς μετέπειτα γενομένοις ἀντέλεξαν; Οὐ γὰρ εἰκῆ, καὶ ὡς ἔτυχε, τὰ περὶ αὐτὴν πρῶτα γεγονάσιν· ἀλλὰ πάντα προοίμια τῶν ὑστάτων. Εἰπάτωσαν γὰρ ἡμῖν οἱ παρ' ἑαυτοῖς σοφοὶ τὰ μάταια, πῶς καὶ ἐτέρων στειρῶν τεκουσῶν, οὐδεμιᾶς θυγάτριον εἰς τὰ τῶν ἁγίων ἀνατίθεται Ἄγια, καὶ ὑπὸ προφητῶν προσεῖληπται; Ἄρ' οὐκ εἶχον οἱ τοιαῦτα καὶ τηλικαῦτα εἰς αὐτὴν τότε θεωροῦντες εἰπεῖν, οἷα καὶ τούτων οἱ ὁμογνώμονες ὕστερον εἰς τὸν ἐκεῖνης υἱόν· « Τί ἄρα ἔσται τὸ παιδίον τοῦτο; » Πάνυ μὲν οὖν.

Ἄλλ' οἱ μὲν ἀλλοτριόφρονες τὴν τῆς ἀπωλείας ὁδὸν ὀδεύεωσαν, καὶ τὸ ὑπ' αὐτῶν ὀρυχθέντι βαράθρῳ ἐμπιπέτωσαν· ἡμεῖς δὲ ὁ τοῦ Θεοῦ λαὸς ὁ περιούσιος, ἱερεῖς καὶ ἄρχοντες, κοσμικοὶ τε καὶ μονάζοντες, δοῦλοι καὶ ἐλεύ-

*311 * Ostendant nobis qui contra ipsam linguas suas movent, videntque tamquam non videntes, ubi tale quid umquam viderint? Nimirum, puellam ex voto, eamque triennem intra tertium templi velum, tamquam donum omni reprehensione vacans, oblatam, illic assidue habitaturam; quamque divites plebis deprecentur, ac virgines solemnī pompa deducant; quam cum facibus ardentibus prae-mittant, sacerdotesque ac prophetae supinis manibus suscipiant? Quomodo ergo noluerunt intelligere? Quomodo videntes prima, postremis fidem non habuere? Quomodo, cum nova haec miraque antea iam in ea conspexissent, iis quae postea successerunt contradixere? Neque enim nequidquam aut fortuito prima haec ei acciderunt, sed omnia velut exordium posteriorum fuerunt. Alioqui dicant nobis, qui apud se frustra sapientes sunt, quamobrem, etsi etiam aliae pepererunt steriles, nullius tamen puella in Sanctis sanctorum fuerit umquam oblata, atque a prophetis suscepta? Non qui haec talia ac tanta in ipsa tunc contemplabantur, merito dicere potuerunt, quod postea alii eiusdem cum ipsis sententiae, de filio illius protulere: *Quis putas puer iste erit?*¹ Plane.

Sed illi quidem alienam opinionem secuti, perditionis semitam insistant, atque in barathrum quod ipsi sibi effoderunt, incidant: nos autem peculiaris Dei populus, sacerdotes pariter atque princi-

¹ Lc. I, 66.

θεροι, χειροτέχνη καὶ γηπόνιοι, φυτοκόμοι καὶ ἀλιεῖς, νέοι καὶ πρεσβύτεοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες· δεῦτε, προθύμως τῇ Θεοτόκῳ προσέλθωμεν, καὶ τὰ εἰς αὐτὴν προτελεσθέντα θεῖα μυστήρια [οἰκονομικῶς] ἐποπτεύσωμεν· πῶς ὑπὸ γονέων σήμερον ἢ πανίερος τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ διὰ τῶν αὐτοῦ ἱερέων προσάγεται· πῶς ὁ ναὸς ὁ ἔμψυχος Κυρίου τῷ ἀψύχῳ προσανατίθεται· πῶς ὁ προφήτης αὐτοχειρὶ ταύτην εἰσδέχεται, καὶ τοῖς ἀδύτοις εἰσφέρει, οὐδὲν δυσχεράνας, οὐδὲ εἰπὼν τοῖς ταύτης γεννήτορσιν· Οὐ πράσσω τοῦτο τὸ καινότερον ἐπιτήδευμα, καὶ κόρην εἰσάγω εἰς τὰ τῶν ἁγίων "Αἰγια, πρὸς τὸ ἐν αὐτοῖς αὐλιζεσθαι, καὶ κατοικεῖν ἀδιάσπαστα, ἔνθα ἐγὼ μίαν τοῦ χρόνου εἰσιέναι προστέταγμα. Οὐδὲν ὁ προφήτης ἐφθέγγετο τοιοῦτον· ἀλλ' ὡς προειδὼς τὸ ἐσόμενον· ἐπεὶ προφήτης ἦν· πάντως προσδεχόμενος ταύτην, καὶ προσμένων, οἷον ὁ μετ' αὐτὸν Συμεὼν τὸν ἐκείνης υἱόν, δέχεται ταύτην προθύμως.

1813

Εἶτα περιπτυζόμενος τυχόν, προσεφώνησε τῇ μητρί, τοιάδε λέγων, καὶ τὴν παῖδα ταῖς χερσὶ κατέχων· Πόθεν ἔφυς, ὦ γῦναι; Τίς σου ὁ τρόπος, καὶ ὁ σκοπὸς τῆς τοιαύτης ἐπιτηδεύσεως; καὶ πῶς ὑπογραμμὸν τοιοῦτον μὴ ἔχουσα, μόνη τοῦτο ἐφεῦρες τὸ καινὸν καὶ ἀνήκουστον δρᾶμα; κόρην προσάγειν * σκηνοβατεῖν εἰς τὰ ἄδυτα; Τίς σου ἡ σκέψις, φράσον· καὶ τί σου τὸ ὄνομα; Ἐγὼ, φησὶν, ἡ χαριτώνυμος "Αννα τῷ ὑποφῆτῃ, γένους μὲν πέφυκα

PG
98, 312

*313

pes, saeculares ac monachi, servi ac liberi, opifices ac agricolae, plantarum satores ac piscatores, iuvenes ac senes, viri ac mulieres, venite; alacriter ad Deiparam accedamus, inque ea designata provide divina sacramenta inspectemus: quomodo, inquam, sacratissima Virgo a suis hodie parentibus per sacerdotes in templo praesentetur, quomodo animatum Domini templum, in templo inanimato collocetur, quomodo propheta suis ipse manibus eam suscipiat, ac sacris penetralibus inferat, nihil indignatus, neque eius parentibus dicens nolle se totius hanc rem novitatis praestare, ac puellam in Sancta sanctorum introducere, ut in illis assidue commoretur, atque inhabitet, ubi ipse semel tantum in anno iussus esset intrare. Nihil, inquam, tale propheta locutus est; sed velut praevidens quod futurum erat, quippe qui propheta esset, omnino exspectans eam, praestolansque, sicut post eum, Simeon eiusdem Filium, tota eam suscipit alacritate.

1813

Tum amplexatus, in haec forte verba matrem alloquitur, in manibus puellam tenens: Unde tibi genus, o mulier? Qui mores tui, quive scopus huius tui facti? Cumque simile exemplum, quod sequi possis, non habeas, quomodo ipsa sola, primaque novum hoc ac inauditum facinus aggressa * es? Tunc puellam in sacra penetralia, eorum communicaturam religionem inferas? Quid spectas? Quid animo propositum est? Eloquere. Ego, inquit Anna prophetae (illa nomen

PG
98, 311

*314

ιερατικοῦ, φυλῆς Ἀαρωνείτιδος, ρίζης προφητικῆς καὶ βασιλικῆς. Τοῦ γὰρ Δαβὶδ καὶ Σολομῶντος, καὶ καθεξῆς ἔρπηξ καθέστηκε· συγγενῆς δέ, καὶ τῆς σῆς γαμετῆς Ἑλισάβετ. Εἶτα συνήφθην μὲν ἀνδρί, νόμῳ τῷ τοῦ Δεσπότη· εὐρέθην δὲ στεῖρα καὶ ἄγονος ἐφ' ἱκανὸν χρόνον. Μηδὲν οὖν ὅλως ἀκεσώδυνον τῆς συμφορᾶς εὐρηκυῖα φάρμακον, πρὸς τὸν μόνον δυνάστην, καὶ τῶν ἀπόρων ποριστὴν Θεὸν κατέφυγον· καὶ πρὸς αὐτὸν μου τὸ στόμα σπουδαίως ἀνοίξασα, σὺν οἰμωγῇ καρδίας, μετὰ δακρῶν ἐβόησα, τοιαῦτα εἰποῦσα· «ὦ δὴ Κύριε, ὃ κατωδύων ψυχῶν εἰσακούων ταχύτατα, ἵνα τί με παρήλλαξας φύσεως τῶν προγόνων μου; ἵνα τί ἔθου με παραβολὴν ἐν τῷ γένει μου, καὶ κίνησιν κεφαλῆς ἐν τῇ φυλῇ μου; Ἴνα τί τῆς κατάρας τῶν σῶν προφητῶν μέτοχόν με ἀνέδειξας, δούς μοι μήτραν ἀτεκνοῦσαν, καὶ μασθοὺς ξηροὺς; Ἴνα τί μου τὰ δῶρα ἀπρόσδεκτα ὡς ἀτέκνου ἐποίησας; Ἴνα τί μυκτηρισμὸν με τοῖς γνωστοῖς, καὶ χλευασμὸν τοῖς ὑπὸ χεῖρα, καὶ τοῖς γείτοσιν ὄνειδος γενέσθαι κατέλιπες; Ἐπίβλεψον, Κύριε· εἰσάκουσον, Δέσποτα· σπλαγχνίσθητι, Ἄγιε. Ὁμοιώσον με τοῖς πετεινοῖς τοῦ οὐρανοῦ, τοῖς θηρίοις τῆς γῆς, τοῖς τῆς θαλάσσης ἰχθύσιν· ὅτι καὶ αὐτὰ γόνιμά εἰσιν ἐνώπιόν σου, Κύριε. Μὴ χείρων φανείη τῶν ἀλόγων, Ὑψιστε, ἢ κατὰ σὴν ὁμοίωσιν καὶ εἰκόνα ὑπὸ σοῦ γεγονυῖα.»

a gratia habens), sacerdotali prosapia orta sum, ex tribu Aaronitica, prophetica stirpe atque regia. Nam Davidis ac Salomonis, reliquorumque deinceps ramus exsisto: sed et cognata sum Elisabeth coniugis tuae. Postquam autem deinde, ex Dominicae praescripto legis, viro coniuncta fuisset, inventa sum sterilis, mansique multum tempus sine prole. Nullum itaque calamitatis meae remedium inveniens, ad solum rerum omnium potentem, quique rebus etiam difficillimis, viam nobis rationemque ostendit, Deum confugi: atque os meum enixe ad eum aperiens, cum gemitu cordis ac lacrymis clamavi, in haec verba dicens: « O Domine, Domine, qui moestas ac dolore oppressas animas celerrime exaudis, cur me a maiorum meorum natura discrepare voluisti? Cur me parabolam fabulamque in familia mea posuisti, ac commotionem capitis in tribu mea? Cur me tuorum prophetarum execrationibus obnoxiam ostendisti, dando uterum sterilem, ac arentia ubera? Cur mea velut sterilis munera non accepta fecisti? Cur me notis subsannationem, subditisque derisum, ac probrum vicinis fieri reliquisti? Respice, Domine: exaudi, Domine: miserere, Sancte. Fac me similem volatilibus coeli, bestiis terrae, piscibus maris; nam et illa gignendi vim habent coram te, o Domine. Ne, Altissime, brutis ipsis animantibus deterior appareat, quam creasti ad imaginem tuam, ac similitudinem.»¹

¹ Annae oratio ex Protoevangelio Iacobi apocrypho.

Ταῦτα εἰποῦσα, καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, προστέθεικα ὅτι· « Σοί, Δέσποτα, δῶρον χαριστήριον πάντως ἀναθήσομαι, ὃ ἂν δόιης μοι τέκνον, τοῦ εἶναι αὐτὸ καὶ διαμένειν εἰς τὸ σὸν ἁγιαστήριον, ὡς ἱερὸν ἀνάθημα καὶ δῶρον πάντιμον, παρὰ σοῦ δωρηθὲν μοι τοῦ δαψιλεστάτου δοτῆρος τῶν τελείων δωρημάτων ».

Τοιαῦτα ἐγὼ αἴθριος οὔσα ἐν τῷ ἐμῷ παραδείσῳ, τὸ μὲν ὄμμα εἰς οὐρανοὺς τείνουσα, τὸ δὲ στῆθός μου ταῖς χερσὶ τύπτουσα, πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς Θεὸν ἀνεβόων. Ὁ δὲ ἐμοὶ σύνευνος ἐν τῷ ἔρει μονώτατος ὢν, καὶ νηστεύων τεσσαρακονθήμερον, τὰ ἴσα τούτων τὸν Θεὸν ἐλιπάρει· οὕτω τοίνυν ἐπικαμφθεὶς ὁ πρὸς οἶκτον ἔτοιμος καὶ φιλόψυχος Κύριος, ταῖς ἀμφοτέρων εὐχαῖς τὸν αὐτοῦ πέπομφεν ἄγγελον, τὴν τῆς ἐμῆς παιδὸς σύλληψιν ἡμῖν προσαγγείλαντα. Αὐτίκα γοῦν ἡ φύσις πρὸς Θεοῦ κελευσθεῖσα, τὴν γονὴν εἰσεδέξατο· οὐ γὰρ πρὶν τῆς θείας χάριτος αὐτὴν τετόλμηκε δέξασθαι. Ἄλλ' ἐκείνης προεισελθούσης, οὕτως ἡ μύσασα μήτρα τὰς ἰδίας πύλας ἤνοιξε, καὶ τὴν ἐκ Θεοῦ παραθήκην ὑποδεξαμένη παρ' ἑαυτῆ καταέσχεν, ἄχρι Θεοῦ εὐδοκίᾳ τὸ ἐν αὐτῇ σπερμανθὲν εἰς φῶς ἐξῆλθεν.

* Ἐντεῦθεν τοίνυν ἀπογαλακτισθέντος αὐτοῦ· « Τὰς εὐχὰς μου τῷ Θεῷ ἀποδίδωμι, ἃς διέστειλε τὰ χεῖλη μου, καὶ ἐλάλησε τὸ στόμα μου ἐν τῇ θλίψει μου ». Διὰ τοῦτο τὸ τῶν παρθένων στίφος μετὰ λαμπάδων συνήθροισα, τοὺς ἱερεῖς συνεκάλεσα· τοὺς συγγενεῖς μου συνήγαγον, πᾶσι λέγουσα ταῦτα·

Haec dicens, ac iis similia, adiecit: « Tibi, Domine, gratitudinis ergo omnino donum voveo oblaturam, quam mihi dederis prolem, ut maneat in sanctuario tuo, tamquam sacrum donarium, munusque pretiosissimum, abs te mihi, perfectorum datore liberalissimo donorum, concessum ».

Haec ego in horto meo sub dio oculis in coelum defixa, manibus autem pectus tundens, ad Deum, qui in coelis est, clamabam. Coniux autem meus, solus omnino in monte agens, ac quadraginta ieiunans dies, similia Deum comprecabatur: atque ita tandem clemens Dominus, ac ad miserandum promptus, amborum inflexus precibus, angelum suum misit, qui nobis huiusce filiae meae conceptionem annuntiaret. Statim ergo, iubente Deo, natura fetum suscepit: neque enim ante gratiam divinam ausa erat suscipere. Verum cum illa prior ingressa esset, matrix hactenus clausa portas suas aperuit, susceptumque a Deo pignus apud se retinuit, donec, eiusdem voluntate, quod conceptum erat in lucem prodiiit.

* Idcirco igitur, ablactata iam puella, *vota mea reddo Deo, quae distinxerunt labia mea; osque meum locutum est in tribulatione mea*¹ Propterea etiam virginum agmen cum facibus coëgi, sacerdotes convocavi; congregavi cognatos, in haec verba universos alloquens:

¹ Ps. LXV, 13-14.

Συγχάρητέ μοι, πάντες, ὅτι καὶ μήτηρ, καὶ προσαγωγὸς σήμερον ἀναδέδειγμαί· οὐ βασιλεῖ ἐπιγείω τὸ ἐμὸν τέκνον προσάγουσα· ὅτι οὐδὲ ἔοικεν· ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ βασιλεῖ ἀναθεῖσα τοῦτο, ὡς τούτου δῶρα. Δέξαι λοιπόν, ὦ προφήτα, τὴν ἐμὴν θεόδοτον θυγατέρα· δέξαι, καὶ εἰσαγαγὼν καταφύτυσσον αὐτὴν εἰς τόπον ἀγιάσματος, εἰς ἔτοιμον κατοικητήριον Θεοῦ, μηδὲν περιεργαζόμενος, ἕως ἂν τὰ κατ' αὐτὴν εὐδοκήσειεν εἰς πέρας ἔλθεῖν, ὃ ταύτην ἐνταῦθα καλέσας Θεός.

Τούτων ἀκούσας ὁ Ζαχαρίας τῶν λόγων, εὐθὺς τῇ Ἄννῃ προσεῖπεν· Εὐλογημένη ἡ ρίζα σου, πάντιμ· δεδοξασμένη ἡ μήτρα σου, φίλανδρε· καὶ ὑπερένδοξος ἡ προσαγωγή σου, φιλόθεε. Εἶτα τὴν παῖδα περιχαρῶς κατέχων, ταύτην εἰς τὰ τῶν ἁγίων εἰσφέρει προθύμως Ἄγια, τάχα που τοιαῦτα πρὸς αὐτὴν εἰπὼν· Δεῦρο, πλήρωσις τῆς ἐμῆς προφητείας· δεῦρο, τέλοςμα τῶν συνταγῶν Κυρίου· δεῦρο, σφράγισμα τῆς αὐτοῦ διαθήκης· δεῦρο, τὸ πέρας τῶν αὐτοῦ βαυλευμάτων· δεῦρο, δῆλωσις τῶν αὐτοῦ μυστηρίων· δεῦρο, διόπτρα τῶν προφητῶν ἀπάντων· δεῦρο, σύλλογε κακῶς διαφωνούντων· δεῦρο, σύναψις τῶν πάλαι διεστηκότων· δεῦρο, στήριγμα τῶν κάτω νενευκότων· δεῦρο, καινισμὸς τῶν πεπαλαιωμένων· δεῦρο, τὸ σέλας τῶν ἐν σκότει κειμένων· δεῦρο, δώρημα καινότατον καὶ θεῖον· δεῦρο, Δέσποινα τῶν γηγενῶν

Congratulamini mihi omnes, quia hodie mater pariter, offerensque effecta fui; non ut terreno regi filiam offeram (nec enim decet), sed ut Regi coelesti, tamquam eius munus ac donarium sistam. Iam ergo accipe, propheta, Dei mihi munere concessam filiam, atque inducens, planta in monte sanctificationis,¹ in praeparato habitaculo Dei,² nihil anxie inquirens, donec ei, qui illam huc vocavit, visum fuerit finem accipere quae ad ipsam spectant.

His Zacharias sermonibus auditis, statim Annae respondit: «Benedicta radix tua, summe veneranda; gloriosus uterus tuus, viro amata; praegloriosa tua oblatio, Deo dilecta». Tum puellam summo gaudio tenens, in Sancta eam sanctorum alacriter infert, haec fortean ad ipsam dicens: «Adesdum, meae plenitudo prophetiae; huc ades, Domini ordinationum perfectio, ades, obsignatio eius testamenti; ades, ipsius consiliorum finis; ades, declaratio eius sacramentorum; ades, universorum speculum prophetarum; ades, collectio male dissonantium; ades, coniunctrix olim dissidentium; ades, firmamentum in terram nutantium; ades, instauratio iam veteratorum; ades, splendor in tenebris iacentium; ades, novum maxime ac divinum donarium; ades, Domina terrigenarum omnium; ingredere in Domini tui

¹ Ps. LXXVII, 54.

² Ps. XXXII, 14.

ἀπάντων· εἴσαλθε εἰς τὴν δόξαν τοῦ Κυρίου σου· τέως μὲν, εἰς τὴν κάτω καὶ πατουμένην, μετ' οὐ πολὺ δέ, εἰς τὴν ἄνω καὶ ἄβατον ἀνθρώποις.

Οὕτως εἰκότως λέξας ὁ μύστης πρὸς τὸ παιδίον, ἐναπέθετο τοῦτο ἔνθα προσῆκε, καὶ προσήρμοσται, καὶ προώρισται. Ἡ δὲ παῖς σκιρτώσα καὶ ἀγαλλομένη, καθάπερ ἐν θαλάμῳ, ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ ἐδάδιζε· τριετίζουσα μὲν τῷ χρόνῳ τῆς ἡλικίας, ὑπερτελής δὲ τῇ χάριτι τῇ θείᾳ, ὡς ἅτε προεγνωσμένη καὶ προωρισμένη καὶ ἐκλελεγμένη τῷ πάντων Θεῷ καὶ ταμίᾳ.

1814

Ἐμεινεν δὲ αὐτὴ εἰς τὰ τῶν ἀγίων ἐνδότερα Ἄγια, ἀμβροσίῳ τροφῇ δι' ἀγγέλου τρεφομένη, καὶ τοῦ θείου νέκταρος ποτιζομένη, μέχρι δευτέρας μεθ' ἡλικιώσεως· καὶ τότε νεύματι Θεοῦ, καὶ βουλῇ ἱερέων δίδοται περὶ αὐτῆς κλῆρος, καὶ κατακληροῦται Ἰωσήφ ὁ δίκαιος, καὶ τὴν ἁγίαν ταύτην Παρθένον οἰκονομικῶς ἐκ τοῦ ναοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν αὐτοῦ ἱερέων παραλαμβάνει, πρὸς δελεασμὸν τοῦ ἀρχεκάκου ὕφους· ἵνα μὴ ὡς παρθένῳ προσθάλη τῇ ἀκηράτῳ κόρῃ, ἀλλ' ὡς ἅτε μεμνηστευμένην ταύτην παραδράμη. Ὑπῆρχε τοίνυν ἡ πανάχραντος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ τέκτονος * Ἰωσήφ, τῷ ἀρχιτέκτονι Θεῷ τηρουμένη, ἕως τὸ πρὸ πάντων αἰῶνων ἀπόκρυφον θεῖον μυστήριον ἐν αὐτῇ ἐτελέσθη, καὶ τοῖς βροτοῖς ὁ Θεὸς ἐξ αὐτῆς ὁμοιώθη. Ἀλλὰ τοῦτο μὲν ἄλλης πραγματείας καὶ καιροῦ πρέποντος δεόμενον· ἡμῖν δὲ ὁ λόγος ἐπὶ τὸ προκείμενον πάλιν ἀναγέσθω, καὶ ἡ ἡμέρα τῆς προπομπῆς σήμερον εὐφημεῖτω.

PG
98, 316

*317

gloriam; haecenus quidem in eam quae in terris est, ac calcari potest; paulo autem post, in supernam illam, ac hominibus inaccessam ».

Atque ita merito sacerdos puellam allocutus, eam intus deposuit loco congruo, ac quo praefinitum erat. At illa exsultans, gestiensque, tamquam in thalamo, ita in templo Dei gradiebatur: triennis quidem ut aetatem spectes; ut autem gratiam, summe perfecta ac consummata, tamquam universorum Deo ac moderatori praescita, praedestinataque, atque electa.

1814

Mansit autem in Sanctorum penitissimis penetralibus, ambrosiis dapibus ab angelo nutrita, ac sacro potata nectare, ad alteram usque aetatem; tumque Dei nutu, ac consilio sacerdotum datur sors super eam, Iosephque vir iustus sorte victor exit, ac sacram hanc Virginem divina dispensatione a Dei templo, ipsiusque sacerdotibus accipit ad serpentem illum malorum acutorem decipiendum; ne tamquam puellam adhuc integram eam adoriretur, sed tamquam desponsatam praeteriret. Fuit igitur castissima Virgo in domo Ioseph fabri,* summo illi universorum fabro ac conditori Deo servata, quousque sacramentum illud divinum, ante saecula omnia absconditum, in ea perficeretur, atque ex illa Deus mortalibus similis efficeretur. Caeterum id alterius operis ac temporis est ad hoc opportuni: nobis autem nunc sermo ad id quod propositum est revertatur, diemque solemnem huius deductionis impraesentiarum prosequamur.

PG
98, 315

*318

PG
98, 317

Ἄπιθι τοιγαροῦν, ὦ Δέσποινα Θεομητορ, ἄπιθι πρὸς τὴν σὴν κληρου-
χίαν, καὶ βιάδιζε εἰς τὰς αὐλάς τοῦ Κυρίου, σκιρτῶσα καὶ χαίρουσα, τρεφο-
μένη καὶ θάλλουσα, προσδεχομένη ἡμέραν ἐξ ἡμέρας τὴν ἐν σοὶ τοῦ πανα-
γίου Πνεύματος ἔλευσιν, καὶ τῆς δυνάμεως τοῦ Ὑψίστου τὴν ἐπισκίασιν,
καὶ τοῦ Υἱοῦ σου τὴν σύλληψιν, ὡς Γαβριὴλ σοι προσφωνήσῃ· καὶ δὸς τοῖς
τὴν σὴν ἑορτὴν τελοῦσιν, τὴν σὴν βοήθειαν, καὶ σκέπην, καὶ προστασίαν·
ῥυομένη πάντοτε ταῖς σαῖς πρεσβείαις τούτους ἐκ πάσης ἀνάγκης καὶ κινδύ-
νων, νόσων τε δεινῶν, καὶ συμφορῶν παντοίων, καὶ τῆς μελλούσης ἀπειλῆς
δικαίας τοῦ Υἱοῦ σου. Τάξον δὲ αὐτούς, ὡς τοῦ Δεσπότητος μήτηρ, ἐν τόπῳ
τρυφῆς, ἐνθα φῶς καὶ εἰρήνην, καὶ τῶν ὄρεκτῶν ἢ ἀκροτάτη δόσις· «Καὶ
γενηθήτω ἅλα τὰ χεῖλη τὰ δόλια, τὰ λαλοῦντα κατὰ σοῦ τῆς δικαίας, ἀνο-
μίαν ἐν ὑπερηφανείᾳ καὶ ἐξουδενώσῃ»· καὶ ἐξουδενωθήτω ἐν τῇ πόλει σου
ἡ τούτων εἰκῶν· αἰσχυνθήτωσαν, καὶ ἐκλιπέτωσαν, καὶ ἀπολέσθωσαν, καὶ
γνώτωσαν ὅτι ὄνομά σοι Δέσποινα. Σὺ γὰρ μόνη Θεοτόκος, ὑψηλοτάτη ἐπὶ
παῖσαν τὴν γῆν· ἡμεῖς δὲ σε, Θεόνυμφε, πίστει εὐλογοῦμεν, καὶ πόθῳ γεραί-
ρομεν, καὶ φόβῳ προσκυνοῦμεν, αἰεὶ σε μεγαλύνοντες, καὶ σεπτῶς μακαρί-
ζοντες. Μακάριος γὰρ ὡς ἀληθῶς, ἐξ ἀνδρῶν ὁ πατήρ σου, καὶ μακαρία ἐκ
γυναικῶν ἡ μήτηρ σου, μακάριος ὁ οἶκός σου, μακάριοι οἱ γνωστοί σου, μα-
κάριοι οἱ ἰδόντες σε, μακάριοι οἱ συνομιλήσαντες, μακάριοι οἱ ὑπηρετήσαν-

1815

PG
98, 318

Abi igitur, Deipara Domina, abi in tuam haereditatem; incede
in atriis Domini exsultans ac gaudens; alta illic, ac virens, sancti in
te Spiritus quotidie adventum exspectans, ac Altissimi obumbran-
tem virtutem, tuique Filii conceptionem, uti tibi Gabriel acclama-
turus est: atque iis qui tuam celebrant festivitatem, tuum impende
auxilium, ac protectionem, tutamenque: tuis semper intercessioni-
bus, ab omni eos libera necessitate ac periculis; gravibusque morbis,
ac omnis generis calamitatibus, futuraque iusta tui Filii commina-
tione. Colloca vero ut Domini mater in voluptatis loco, ubi lumen
ac pax, summaque desiderabilium impertitio: *Fiantque muta labia
dolosa, quae loquuntur adversum te iustam, iniquitatem in superbia,
et contemptu*:¹ ad nihilum redigatur eorum imago in tua civitate:
confundantur, et deficient, pereantque, ac sciant quia nomen tibi
Domina.² Tu enim sola Dei Genitrix, altissima super omnem ter-
ram: nos vero te, divina Sponsa, fide benedicimus, desiderioque ho-
noramus, ac timore adoramus, semper te exaltantes, ac veneratione
beatam praedicantes. Beatus quippe revera e viris pater tuus, et
beata ex mulieribus mater tua, beata domus tua, beati noti tui,
beati qui te viderunt, beati qui tua usi sunt consuetudine, beati qui

1815

¹ Ps. XXX, 19.² Ps. LXXXII, 18-19.

τες, μακάριοι οἱ τόποι σου οὐς ἐβάδισας, μακάριος ὁ ναὸς ἐν ᾧ προσηγήχθης, μακάριος Ζαχαρίας, ὁ σὲ ἐναγκαλισάμενος, μακάριος Ἰωσήφ, ὁ σὲ μνηστευσάμενος, μακαρία ἡ κλίνη σου, μακάριος ὁ τάφος σου! Σὺ γάρ, τιμὴ τῶν τιμῶν, καὶ γέρας τῶν γερῶν, καὶ ὑψωμάτων ὑψωμα.

Ἄλλ', ὦ μοι, Δέσποινα, μόνη τὸ ἐμὸν ἐκ Θεοῦ ψυχαγώγημα, τοῦ ἐν ἐμοὶ καύσωνος ἢ θεία δρόσος, τῆς ξηρανθείσης μου καρδίας ἢ θεοῖβρυτος βάνις, τῆς ζοφερᾶς μου ψυχῆς ἢ τηλαυγεστάτη λαμπάς, τῆς ἐμῆς πορείας ἢ ποδηγία, τῆς ἀσθενείας μου ἢ δύναμις, τῆς γυμνώσεως ἢ ἀμφιάσις, τῆς πτωχείας ὁ πλοῦτος, τὸ τῶν ἀνιάτων τραυμάτων τὸ ἴαμα, ἢ τῶν δακρύων ἀναίρεσις, τῶν στεναγμῶν ἢ κατάπαυσις, τῶν συμφορῶν ἢ μεταποίησις, τῶν ὀδυνῶν ὁ κουφισμὸς, τῶν δεσμῶν ἢ λύσις, τῆς σωτηρίας μου ἢ ἐλπίς, εἰσάκουσόν μου τῶν προσευχῶν οἰκτειρόν μου τοὺς στεναγμούς, καὶ πρόσδεξάι μου τοὺς ὀδυρμούς. Ἐλέησόν με ἐπικαμφθεῖσα τοῖς δάκρυσι τοῖς ἐμοῖς, * σπλαγ-

*320

χνίσθητι ἐπ' ἐμοὶ ὡς μήτηρ τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ. Ἐπίβλεψον καὶ κατανεύσον πρὸς τὴν ἐμὴν ἰκεσίαν, ἐκπλήρωσόν μου τὸ ἐκδιψώμενον καταθύμιον, καὶ σὺναψόν με τῇ ἐμῇ συγγόνῳ καὶ συνδούλῃ ἐν τῇ γῆ τῶν πραέων, ἐν σκηναῖς τῶν δικαίων, καὶ χορῶ τῶν ἁγίων· καὶ ἀξιώσόν με, ἢ πάντων προστασία καὶ χαρά, καὶ φαιδρὰ θυμηδία, συνευφρανθῆναι ταύτῃ, δέομαί σου, ἐν τῇ χαρᾷ ἐκείνῃ τῇ ὄντως ἀνεκφράστῳ τοῦ ἐκ σοῦ γεννηθέντος Θεοῦ καὶ Βασιλέως, καὶ τῷ νυμφῶνι αὐτοῦ τῷ ἀφθάρτῳ, καὶ τρυφῇ τῇ ἀλήκτῳ καὶ ἀκο-

tibi ministrarunt; beata loca quae calcasti; beatum templum in quo oblata fuisti: beatus Zacharias, qui te ulnis excepit; beatus Ioseph, qui te sibi despondit; beatus lectus tuus, beatum sepulcrum tuum! Tu enim summus honor es, summum praemium, ac summa celsitudo.

Sed, o Domina, sola tu meum ex Deo solatium: divinus ros in me exsistentis aestus; exarescentis cordis mei divinitus affluentes guttae, tenebricosae animae meae splendidissima lampas, itineris mei deductio, meae debilitatis virtus, nuditatis meae vestimentum, mendicitatis meae divitiae, insanabilium vulnerum meorum medicina, lacrymarum mearum extinctio, gemituum meorum cessatio, calamitatum depulsio, dolorum levatio, vinculorum solutio, meae spes salutis, exaudi preces meas; miserere meorum gemituum, ac suscipe lamenta mea. Miserere mei; meis tu inclinata lacrymis, misericordiae in me visceribus, tamquam benigni * Dei, ac clementis

*319

ρέστῳ, καὶ ἐν τῇ ἀνεσπέρῳ καὶ ἀπεράντῳ βασιλείᾳ. Ναί, Δέσποινα· ναί, τὸ ἔμὸν καταφύγιον, ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀντίληψις, τὸ ὄπλον καὶ τὸ καύχημα, ἡ ἐλπίς μου καὶ τὸ σθένος μου. Δός μοι σὺν αὐτῇ ἀπολαῦσαι τῶν τοῦ Υἱοῦ σου ἀνεκδιηγῆτων καὶ ἀκαταλήπτων δωρεῶν ἐν τῇ ἐπουρανίῳ διαμονῇ. Ἔχεις γάρ, οἶδα, σύνδρομον τῇ θελήσει τὸ δύνασθαι, ὡς τοῦ Ἑψίστου μήτηρ· καὶ διὰ τοῦτο τολμῶ. Μὴ οὖν ἀποστερηθεῖην, πανάχραντε Κυρία, τῆς ἐμῆς προσδοκίας· ἀλλὰ τύχοιμι ταύτης, Θεόνυμφε, ἢ τὴν τῶν ὄλων προσδοκίαν ὑπὲρ λόγον τεκοῦσα, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ Δεσπότην· ὃ πρέπει πᾶσα δόξα, τιμὴ, καὶ προσκύνησις, σὺν τῷ ἀνάρχῳ Πατρί, καὶ τῷ ζωοποιῷ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

PG
98, 320

Oratio V. In annuntiationem SS. Deiparae.¹ Τῆς παρουσίας τιμίας καὶ βασιλικῆς συναξέως, τὴν φαεινὴν τε καὶ ὑπερένδοξον ἀνάμνησιν, λαοί, φυλαί, καὶ γλῶσσαι, καὶ ἅπαν ἀξίωμα, καὶ ὁ πολυῤῥευστος οὗτος ὁ φιλέορτος σύλλογος, καὶ λαὸς ὁ περιούσιος, νῦν ἀγαλλιωμένη τῇ ψυχῇ πνευματικῶς πανηγυρίσωμεν· καὶ ὕμνους θεοπρεπεῖς, τῇ ἐκ Δαβὶδ Βασιλίδι μετὰ πάσης σπουδῆς ἐξυφάνωμεν· καὶ συστησώμεθα ἑορτὴν ἑορτῶν ἑαρινῆν, καὶ πανηγυρίων πανηγύρεων τῆς * ἐλπίδος ἡμῶν, « ἐν εὐσήμεν ἡμέρᾳ ἑορτῆς » ἡμῶν.

1816

*321

bus; inque ipsius regno occasum nesciente, ac interminabili. Ita, Domina mea, ita, meum refugium: vita ac auxilium meum, armatura ac gloriatio, spes mea, ac robur meum. Da mihi una cum illa perfrui inenarrabilibus ac incomprehensibus Filii tui donis in coelesti illa mansione. Habes enim, novi, parem cum voluntate facultatem tamquam Altissimi parens: quam etiam ob rem audeo atque confido. Ne ergo mea frauder expectatione, purissima Domina; sed eius compos efficiar, o Dei Sponsa, quae altiori supra rationem ratione, universorum expectationem peperisti, Dominum nostrum Iesum Christum, verum illum Deum ac Dominum: quem decet omnis gloria, honor, adoratio, cum aeterno Patre, ac vivifico Spiritu, nunc et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

PG
98, 319

Oratio V. In annuntiationem SS. Deiparae.¹ Venerandae huius regalisque collectae, lucidam ac praegloriosam memoriam, populi, tribus, ac linguae, omnisque hominum status ac dignitas, necnon festi amans conferta multitudine collectus amplissimus hic coetus, ac peculiaris populus, exsultabundo nunc animo spiritualiter celebremus: augustaque, ac plena maiestate cantica, ortae Davidico stemmate Reginae, omni diligentia * contexamus, ac vernam solemnitatum solemnitatem, festamque maxime lucem spei nostrae,

1816

*322

¹ *Attributio huius Orationis est incerta. Cf. Lau. 172. Halkin eam attribuit etiam Leontio Neapol. vel Io. Damasceno vel Chrysostomo. BHG, III, 96 n.*

Σήμερον γάρ, ὡς ἀληθῶς, αἱ νοεραὶ Δυνάμεις τῶν οὐρανῶν οὐρανόθεν παρέκυψαν, καὶ μεθ' ἡμῶν τῶν γηγενῶν, ... ἐν ᾗ ἡ ἔμψυχος καὶ ἔντιμος καὶ θεοδασίλευτος πόλις, αἰεὶ τειχιζομένη σεμνύνεται.

Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἡ τοῦ μάννα στάμνος ὀλόχρυσος, καὶ σικηνή ὡς ἀληθῶς πορφυροποίητος, ἣν ὁ νέος Βεσελεὴλ χρυσοπρεπῶς κατεποίκιλεν. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἡ διὰ πάντων πορφυρίζουσα θεοδάστακτος νεφέλη, καὶ πηγὴ πηγάζουσα πᾶσιν ἀένναον. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ θρόνος ὁ ὑψηλὸς καὶ ἐπηρμένος τοῦ τῶν ὄλων ποιητοῦ, καὶ λυτρωτοῦ, καὶ πάντα χειρὶ περιέποντος, ὅσα ἐν οὐρανῷ, καὶ ὅσα ἐπὶ τῆς γῆς. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ ναὸς ὁ ἔμψυχος τῆς μεγαλοπρεποῦς δόξης, τοῦ δι' ἡμᾶς ἐνανθρωπήσαντος, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν σάρκα φορέσαντος. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἡ ζωὴν φέρουσα, καὶ τρέφουσα τὸν τρέφοντα· καὶ γάλα ποτίζουσα, τὸν ἐκ πέτρας μέλι πάλαι πηγάσαντα. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὄρος Θεοῦ, ὄρος πῖον, ὄρος κατάσκιον, ὄρος ἀλατόμητον, ὄρος Θεοῦ τὸ ἐμφανές. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ψυχῆς ἀγαλλίαμα, καὶ ὄλου τοῦ κόσμου παγκόσμιον σέβασμα, καὶ ἁμαρτωλῶν ἀπάντων ἡ ὄντως ἀγαθὴ μεσιτεία. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, θύρα θλιβομένων, καὶ προστασία φοβερά, τῶν εἰλικρινεῖ καρδίᾳ Θεοτόκον ὁμολογούντων σε. Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ἡ φιλόθρωπον Δεσπότην ὑπὲρ κοινῆς τοῦ γένους τῶν ἀνθρώπων κυοφορήσασα σωτηρίας. Χαῖρε, κεχαριτωμένη,

«in insigni die solemnitatis» nostrae, constituamus. Vere namque hodie spirituales Virtutes de coelo prospexerunt, ac nobiscum terrigenis... in qua animata honorabilisque, ac regia civitas, munita semper honestatur.

Ave, gratia plena, urna manna habens tota aurea, tabernaculumque purpurae revera opere, quod novus ille Beseleel, auro intextum variumque effinxit. Ave, gratia plena, undique rutilanas nubes Dei baiula, fonsque perennis universis aquas effluens. Ave, gratia plena, thronus ille excelsus et elevatus universorum Creatoris ac Redemptoris, manumque omnia complectentis atque foventis, tum quae in coelo, tum quae in terra. Ave, gratia plena, animatum templum magnificae gloriae eius, qui nostrae salutis causa homo factus est, ac induit carnem. Ave, gratia plena, vitam ferens, eumque alens, qui alit: ac ei lac potum praebens, qui olim e petra mellis fontes eduxit. Ave, gratia plena, mons Dei, mons pinguis, mons umbrose, mons non caese: mons in oculis omnium posite. Ave, gratia plena, exsultatio animae, mundique universi summe decora veneratio: omnium peccatorum mediatrix vere bona. Ave, gratia plena, afflictorum ianua, teque sincero corde Dei Genitricem confitentium protectio tremenda. Ave, gratia plena, quae benignum Dominum, inque humanum propensiosem genus, pro humani generis communi

Χριστιανῶν ἀπάντων θαυμαστὸν καὶ εὐσυμπάθητον καταφύγιον, καὶ πάσης μεγαλουργοῦ καλλονῆς ὑψηλότερον θέαμα. Ἄλλὰ ταῦτα μὲν ἡμεῖς οἱ ἐλάχιστοι, παρὰ τῆς θεοπνεύστου Γραφῆς μεμαθηκότες, πρὸς τὴν οὐράνιον νύμφην καὶ βασιλίδαν καὶ Θεοτόκον, ἀναξίους χεῖλεσι διελέχθημεν· ἔλθωμεν δὲ λοιπὸν, ἐπιπόθητοι, ἐπὶ τὸν ἔνθεον τοῦ ἀρχαγγέλου Γαβριὴλ εὐαγγελισμὸν, καὶ ἀκούσωμεν τί πρὸς αὐτὴν τὴν ἄμειπτον ἀφικόμενος εὐηγγελίζετο.

PG
98, 321

Ἄγγελος. Ἄκουε, δεδοξασμένη· λόγους ἀποκρύφους Ἰψίστου ἄκουε· «Ἴδοὺ συλλήψῃ ἐν γαστρὶ, καὶ τέξῃ υἶόν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν». Ὀπλίζου λοιπὸν εἰς Χριστοῦ παρουσίαν· ἦλθον γὰρ εὐαγγελίσασθαί σοι τὰ προῤῥηθέντα, πρὸ καταβολῆς κόσμου.

1817

325

Ἡ Θεοτόκος. Κατὰ τί γινώσκωμαι τοῦτο, ὅτι ἔσται τελείωσις τοῖς ὑπ' αὐτοῦ γενομένοις, καθότι παρθένος ἀθαλάμειτος ἐγὼ τυγχάνω, καὶ μῶμος ἡδυπαθείας οὐκ ἔστιν ἐν ἐμοί; Δούλη γὰρ εἰμι τοῦ Κυρίου τοῦ ποιήσαντός με. [...]

329

Ἄγγελος. Ψηλαφήσας ὁ Ἰψιστος ἔβλον τὸν κόσμον, καὶ μὴ εὐρῶν ὁμοίαν σου μητέρα, πάντως ἐκεῖνος, ὡς ἠθέλησεν, ὡς ἠδύοχησεν, ἐκ σοῦ τῆς ἡγιασμένης ἄνθρωπος διὰ φιλανθρωπίαν γενήσεται.

Ἡ Θεοτόκος. Ψάλλουσα αἰνέσω τὸν Κύριον, «ὅτι ἐπέβλεψεν ἐπὶ τὴν

salute peperisti. Ave, gratia plena, Christianorum omnium mirabile, ac quod facile afficiatur refugium, omnique magnifica specie sublimius spectaculum. Verum haec quidem nos exilissimi, ex Scriptura divinitus inspirata edocti, indignis labiis ad coelestem Sponsam, Reginamque, ac Dei Genitricem sumus prolocuti: nunc autem, desideratissimi, superest ut ad divinam archangeli Gabrielis salutationem veniamus, ac audiamus quid omni carentem reprehensione adiens, faustae afferret annuntiationis.

PG
98, 322

Angelus. Audi, gloriosa: arcanos Altissimi sermones percipe: *Ecce concipies in utero, et paries filium, et vocabis nomen eius Iesum.*¹ Te iam, ut advenientem suscipias, accinge; veni enim ut tibi annuntiarem quae sunt abscondita ante mundi constitutionem. [...]

1817

326

Deipara. Quomodo sciam consummanda esse quae mihi dicis, quae sim virgo nesciens thalamum, ac carnalis voluptatis dedecore caream? Sum namque ancilla Domini, qui creavit me. [...]

330

Angelus. Scrutatatus diligenter Altissimus mundum universum, nec similem tui matrem inveniens, omnino ut voluit, ut beneplacitum fuit, ex te sanctificata, pro illo suo in humanum genus propensiori affectu, homo fiet.

Deipara. Psallens Dominum laudabo, *eo quod respexerit humili-*

¹ Lc. I, 31.

ταπεινώσιν τῆς δούλης αὐτοῦ· ἰδοὺ γάρ ἀπὸ τοῦ νῦν μακαριοῦσί με πᾶσαι αἱ γενεαί »· καὶ λαὸς ὁ τῶν ἔθνῶν διηνεκῶς ἐπαινέσει με.

ἽΟ Ἄγγελος. Ὡ παρθένε, χαρᾶς ἐπουρανοῦ πρόξενος· τερπνὸν καὶ θαυμαστὸν οἰκητήριον, καὶ τοῦ κόσμου παντὸς ἰλαστήριον, ἡ μόνη κατὰ ἀλήθειαν ἐν γυναιξίν εὐλογημένη, ἐτοιμάζου λοιπὸν εἰς μυστικὴν Χριστοῦ παρουσίαν.

ἽΗ Θεοτόκος. Ὡ νεανίσκε, χαρᾶς ἐπουρανοῦ πρόξενε· ὁ ἐξ ἄσωμάτων παραγενόμενος, καὶ πηλῶ διαλεγόμενος· ἕως πότε ἀνέξομαί σου, καὶ μέχρις * τίνος οὐ καταπαύσεις τοὺς λόγους σου; « Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμά σου ».

1818

VI. Oratio in dormitionem SS. Deiparae. Ὁ χρεωστῶν, πάντοτε τὸν ἴδιον εὐεργέτην ἀνυμνεῖ. Ὁ σωζόμενος, οὐκ ἀγνοεῖ τοῦ οικείου Σωτήρος τὴν σκέπην. Ὁ ἐξ ἔργων ἀμοιβὰς παρέχειν μὴ εὐπορῶν, κἂν τὴν ἐκ τῶν λόγων δοκιμάζει προσφέρειν τῷ προστάτῃ δεξιῶσιν. Διὸ καὶ σέ, Θεοτόκε, ὡς ὑπὲρ λόγον καὶ ἔνοιαν, τὰ τῶν παραδόξων κεκτημένη θαυμάσια, ἐγκωμιάσαι τολμῶ. Σοὶ τὰ τῆς σῆς φωνῆς ἐν ἀγαλλιάσει κἀγὼ παρρησιασθεῖς προσαναπέμπω ῥήματα. Ἐπίβλεψον ἐπὶ τὴν ταπεινώσιν τοῦ δούλου σου· ὕψωσον ταπεινοῦ στόμα, καὶ πεινῶντά με τὴν σὴν ἐπιθυμητῶς δοξολογίαν,

PG
98, 340

*tatem ancillae suae: ecce enim amodo beatam me dicent omnes generationes:*¹ *populusque nationum iugiter laudabit me.*

Angelus. O Virgo, coelestis causa gaudii: delectabile admirandumque domicilium, ac mundi universi propitiatorium; sola vere in mulieribus benedicta, ad mysticum iam secretioremque Christi adventum praeparare.

Deipara. O iuvenis, coelestis paranymphe gaudii; qui ex incorporeis ac beatis spiritibus venisti, ac cum luto fabularis; quamdiu te feram? * *Quamdiu vero non hos sermones desines loqui? Ecce ancilla Domini, fiat mihi secundum verbum tuum.*²

*331

1818

VI. Oratio in dormitionem SS. Deiparae. Qui debitor est, continuis canticis beneficium celebrat. Salvandus cliens, sui salvatoris praesidium non nescit. Qui minus habet, quam ut dignas reipsa vices referre possit, verborum saltem officio protectorem demereri probat. Quamobrem ipse quoque, o Deipara, quae supra rationem ac cogitatum, rerum prodigio novarum mirabilia adepta sis, audeo laudare. Tibi utique assumpta fiducia, tuae illius vocis in exultatione submitto verba. Respice in humilitatem servi tui; exalta os humilis; desiderioque sitientem laudare te, beata imple honorum tuorum

PG
98, 339¹ Lc. I, 48.² Lc. I, 38.

τῶν σῶν ἐμπλησον τῆς ἐπιτυχίας ἀγαθῶν, ἵνα σοῦ τῆ ἀντιλήψει τὸν νοῦν ποδηγούμενος, μὴ ἐντραπῶ μεγαλύναι σε, Δέσποινα. Σὺ γὰρ εἶπας δικαίως μακαρίζειν σε πάσας τὰς τῶν ἀνθρώπων γενεάς· σέ, τὴν μὴ παρ' οὐδενὸς ἀξίως μεγαλυνομένην· σέ, τὴν συμπαθοῦσαν ἀεὶ, τῆ στενῇ τῶν ἐγκωμιαστῶν σου καὶ προπετεῖ πτωχονοίᾳ. Τί πρῶτον εἶπω, καὶ τί δεύτερον παραφυλάξω; Τῆς ἐνσάρκου σου μετὰ ἀνθρώπων συναναστροφῆς τοὺς ἐπαίνους ἐπανυμνήσω, ἢ τῆς ζωοκοιμήτου σου κατὰ πνεῦμα μεταστάσεως τὴν δόξαν ἐπικροτήσω; Φοβερά τὰ ἀμφοτέρω· φρικτὰ τὰ ἐκότερα. Περὶ μὲν οὖν τῶν σῶν ἐν διηγῆσει θριαμβίων παρακατιῶν ὁ λόγος ὑποστήσει· προῶν δέ, τῆς νῦν ὑποθέσεως, τῆς τιμίας καὶ ἐνδόξου σου, Θεομητορ, μεταστάσεως, ἀπάρξεται τὸν ὕμνον. Τῶν ἐπιγείων ἔταν μετέστης, τῶν οὐρανίων προδήλως ἐπέβης· πλὴν οὔτε πρῶην τῶν οὐρανίων ἡμοίρεις, οὔτε μεταθεθεῖσα τῶν ἐπιγείων ἐξέστης· ἐπειδὴ, καὶ τῶν ἐν οὐρανοῖς ταγμάτων ὑψηλοτέρα κατέστης, καὶ τῶν ἐπὶ γῆς ποιημάτων ὑπερτέρα κατεφάνης. Ἐπ' ἀληθείας γάρ, καὶ τοὺς οὐρανοὺς ἐκαλλώπισας, καὶ τὴν γῆν ὑπερλάμπρυνας, Θεοτόκε. Τοὺς μὲν οὐρανοὺς, ὅτιπερ ἅμα τοῦ στήναι τὰ τῶν ἀνθρώπων γένη, ἄγγελιοι τῆς τούτων ἐπιτροπεύειν προετάχθησαν ζωῆς· τοῦ ὀδηγεῖν, καὶ διοικεῖν, καὶ φυλάττειν αὐτούς, ἐν τῇ πρὸς Θεὸν ἀμεταθέτῳ πίστεως καρδίᾳ. «Ἔστησε γάρ, φησὶν, ὄρια ἔθνῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων Θεοῦ». Καί· * «Παρμεβαλεῖ,

*341

adaptione, ut tuo auxilio animum dirigente, non confundar, o Domina, magnificare te. Tu enim merito dixisti fore ut te omnes hominum aetates beatam dicant: ¹ te, inquam, quam nemo condigne magnificare possit; quae semper angustam ac praecipitem laudatorum tuorum animi paupertatem, commiserationis affectu prosequaris. Quid primum dicam; quidve secundo loco enarrandum remittam? Tu aene in carne cum hominibus conversationis laudes celebrem, an migrationis in spiritu qua somno vivis excessisti, gloriam, plausu excipiam? Sunt ambo haec tremenda: horrendum utrumlibet. Verum sermo quidem enarrandis ceu transitu triumphis tuis positus erit; processu autem hodierni argumenti, praeclarae tuae ac gloriosae, o Deipara, migrationis canticum inchoaverit. A terrenis migrantem, liquet ascendisse coelestia; caeterum neque olim eras coelestium expers, neque migrans excessisti a terrenis, quando etiam sublimiores coelestibus ordinibus sedes petisti, terrenisque creaturis altior apparuisti. Plane enim, o Deipara, cum coelos decorasti, tum terram immensum illustrasti. Coelos quidem, quia mox ut humanum genus fuit conditum, iussi sunt angeli ut eorum vitae tutores agerent, atque praefecti; quo essent ductores, gubernarentque, atque in immobili fidei in Deum proposito custodirent. Nam, inquit, *Con-*

¹ Lc. I, 48.

φησίν, ἄγγελος Κυρίου κύκλω τῶν φοβουμένων οὐτόν, καὶ ῥύσεται αὐτούς ». Ἄλλὰ τῶν ἐλεινῶν ἀνθρώπων πλάνη καὶ εἰδωλολατρεία τότε διατελούντων, κνίσσης τε θυσιῶν τὸν ἄερα μολυνόντων, ἀφειδίασαν ἐκ τῆς τῶν ἀνθρώπων συνδιαγωγῆς λοιπὸν καὶ οἱ ἄγγελοι· ἀντανεῖλε δὲ παρ' αὐτῶν ὁ Θεὸς καὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ Πνεῦμα. Σοῦ δὲ τεκούσης ἐπ' ἐσχάτων τὸν « ἐν ἀρχῇ » Λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, παρευθὺ τῆς σῆς κηύσεως, καὶ τῶν ἀγγέλων αἱ στρατιαί, ἀπὸ τῶν οὐρανῶν παρέκυψαν, τὸν ὑπὸ σοῦ γεγεννημένον ἀνυμνοῦντες Θεόν, καὶ δόξαν ἐν τοῖς ὑψίστοις προστεθῆναι βοήσαντες, εἰρήνην ἐπὶ γῆς ἐκραύγασαν ἐπιφθάσαι· ὡς μηκέτι λοιπὸν ἔχθραν μεσοτοίχου μεταξὺ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, οὐρανοῦ τε καὶ γῆς, χρηματίζειν· ἀλλὰ σύμφωνον πολίτευμα, καὶ μίαν ἀντιφωνοῦσαν δοξολογίαν παρ' ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων, τῷ ἐνὶ καὶ τριαδικῷ Θεῷ προσαναπέμπεσθαι παρ' ἐκατέρων. Καὶ ὁ Πατὴρ δὲ τοῦ μονογενοῦς Υἱοῦ αὐτοῦ, μαρτυρῶν τῇ ἐκ σοῦ χωρὶς Πατρὸς σωματικῇ κυφορίᾳ, εἰς αὐτὸν βοᾷ· « Ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε ». Καὶ πάλιν· « Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἑωσφόρου γεγέννηκά σε ». Ὡ ρήματα θεολογίας μεστά! Εἰ πρὸ γεννηθῆναι παρὰ σοῦ τῆς Παρθένου Μητρὸς, Υἱὸς οὗτος μονογενῆς τοῦ

*stituit terminos gentium, secundum numerum * angelorum Dei.*¹ Et: *342
*Immittet, inquit, angelus Domini in circuitu timentium eum, et eripiet eos.*² Cum autem miseri homines, errori tunc ac idolorum cultui vitam agerent, ac victimarum nidore contaminarent aërem, etiam angeli ab humana se spernentes abiunxerunt consuetudine; suumque Deus ab illis vicissim abstulit Spiritum sanctum. At ubi ipsa novissimis temporibus, Verbum illud Dei et Patris, *quod erat in principio,*³ peperisti, ab eo statim partu, etiam angelorum exercitus e coelis aspexerunt, laudum canticis celebrantes ex te natum Deum; adiectamque in altissimis gloriam clamantes,⁴ pacem in terram advennisse vociferati sunt; ut non amplius nominetur inimicitia medii parietis angelos inter ac homines, coelumque et terram; sed consona vitae ratio, unaque mutuo respondens ab angelis ac hominibus glorificatio, uni trinoque ab utrisque Deo offeratur. Sed et Pater, unigeniti Filii sui, corporali ex te sine patre conceptui testimonium perhibens, in ipsum clamat: *Ego hodie genui te.*⁵ Rursumque: *Ex utero ante luciferum genui te.*⁶ O verba plena theologia! Si quidem enim priusquam ex te matre Virgine nasceretur, unigenitus ex Deo

¹ Deut. XXXII, 8.

² Ps. XXXIII, 8.

³ Io. I, 1.

⁴ Lc. II, 14.

⁵ Ps. II, 7.

⁶ Ps. CIX, 3.

Θεοῦ, πῶς ὁ Πατήρ φησι πρὸς αὐτόν· «Ἐγὼ σήμερον γεγέννηκά σε»; Δῆλον ὅτι τὸ «σήμερον», οὐχὶ τὴν τῆς θεότητος τοῦ Μονογενοῦς πρόσφατον παρουσίαν ὑπαρξίν, ἀλλὰ τὴν πρὸς ἀνθρώπους σωματικὴν αὐτοῦ βεβαιοῦ παρουσίαν. Τὸ δὲ «γεγέννηκά σε», τὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐν τῷ Πατρὶ θεαρχικὸν ὄμοῦ καὶ συνεργητικὸν ἐμφαίνει συνουσίαν. Ἐπειδὴ γὰρ οὐκ ἀλλότριον τὸ Πνεῦμα τοῦ Πατρὸς· εὐδοκίᾳ δὲ καὶ ἀποστολῇ τοῦ Πατρὸς ἕκαστος ἐν σοὶ τῇ Παρθένῳ καὶ Μητρὶ, ἰδιοποιεῖται τὴν τοῦ παναγίου Πνεύματος ἐνέργειαν ὁ Πατήρ, ὅθεν τὴν ἐκ σοῦ σωματικὴν τοῦ Υἱοῦ αὐτοῦ πρόοδον καινοποιησάμενος μετὰ τοῦ Πνεύματος ὁ Πατήρ, «Ἐγὼ, φησὶ τῷ Υἱῷ, σήμερον γεγέννηκά σε». Καὶ τότε· «Ἐκ γαστρὸς πρὸ ἐωσφόρου ἐγέννησά σε», τῆς αὐτῆς ἔχεται πιστοφορίας τουτέστιν, ὅτι καὶ τὴν προαιώνιον τῆς θεότητος ἐν τῷ Μονογενεῖ πιστὸν μετὰ τοῦ Πατρὸς συναἰδιον οὐσίαν, καὶ τὴν ἔνσαρκον αὐτοῦ περὶ τὰ ἔσχατα τῶν καιρῶν ἐκ σοῦ τῆς Ἀειπαρθένου φυσικὴν καὶ ἀφάνταστον δείκνυσιν ἐνανθρώπησιν. Γαστέρα γὰρ προεωσφόρον, τὴν γεννητικὴν τοῦ προουραγίου καὶ ἐπιγείου Φωτὸς ἠνόμασεν ἡ Γραφὴ πρόοδον· τοῦ δειχθῆναι ὅτι πρὸ πάσης κτίσεως ὀρωμένης καὶ ἀοράτου, ὁ Μονογενὴς ὑπὸ τοῦ Πατρὸς ἀνάρχος, ἐκ Φωτὸς ἐγεννήθη Φῶς· καὶ γαστέρα

*344

* πάλιν, τὴν σὴν ἐσήμανε κοιλίαν, τοῦ δεῖξαι καὶ τὴν σαρκικὴν ἐκ σοῦ τοῦ Μονογενοῦς ἐπιδημίαν. «Προεωσφόρον» δέ, τὴν πρὸ τοῦ αὐγους τότε δεδῆλωκε

Filius erat, quomodo Pater ad eum ait: *Ego hodie genui te?* Utique liquet vocem *hodie*, non divinitatis Unigeniti recentem significare existentiam, sed eius ad homines astruere corporalem praesentiam ac adventum. Caeterum illud, *genui te*, divinam in Patre Spiritus sancti rationem principii ac coagendi vim substantialem ostendit. Quia enim Spiritus sanctus non est alienus a Patre, ille autem ex Patris beneplacito ac missione, in te habitavit Virgine et Matre, eius sibi Pater vindicat actionem, ac suam facit. Quamobrem Filii sui corporalem ex te proessionem novam molitus Pater cum Spiritu sancto: *Ego hodie*, inquit Filio, *genui te*. Illud quoque: *Ex utero ante luciferum genui te*, eandem ingerit fidem, ac veritatem; hoc est, significat cum saeculis anteriorem deitatis in Unigenito certam exploratamque cum Patre coaeternam substantiam; tum eius in carne in finem temporum, ex te semper Virgine, naturalem illam veramque, non apparentia consistentem, humanationem. Quippe uterum lucifero antiquiorem nominavit Scriptura, proessionem, qua Sol ille saeculis antiquior, idemque terrenus, natus est; quo ostendat, ante creatum omne, vel quod oculis subiectum est, vel quod spiritale oculis non subest,* Unigenitum ex Patre sine principio, tamquam Lumen de Lumine, natum esse: ac rursus uteri nomine, tuum designavit ventrem, ut et carnalem ex te Unigeniti adventum significaret. Nam ea voce, *ante luciferum*, noctem illam indicat, an-

*343

νύκτα «έωσφόρον», τὴν ἡμέραν καλῶς ὑποτιθεμένη· ἐπειδὴ γὰρ ἐν νυκτὶ τὸ φῶς τοῖς ἐν σκότει καθημένοις ἐκύησας, «προεωσφόρον» τὴν ὥραν ἐκάλεσε τοῦ τόκου σου. «Ποιμένες γὰρ, φησὶν, ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες, καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτός». Τοιαύτη ἡ προσθεθεῖσα διὰ σοῦ τοῖς ἐπουρανίοις δόξα, Θεοτόκε. Μὴ γὰρ προστετέθη, οὐκ ἂν τὸ ἤδη δεδοξασμένον, «Δόξαν ἐν ὑψίστοις», ἀνύμνουν οἱ ἄγγελοι, κατὰ τὸν καιρὸν, ἐπικαταλαθεῖν τῆς ἀφράστου σου κυοφορίας. Ποία δὲ καὶ τῶν ἐπιγείων ἢ ἔλλαμψις; ὅτιπερ διὰ τῆς σῆς ἀμάμου σαρκὸς οὐρανοπολίτης ὁ ἄνθρωπος ἀπετελέσθη, καὶ ποιμένες μετ' ἀγγέλων ἐμίχθησαν. Οἱ μὲν ἄγγελοι καταβατικοὶ ... πρὸς τὴν ἄνω τοῦ Θεοῦ καὶ δεδοξασμένην ὑψωθέντες ἀξίαν· τουτέστι, τὴν ἀναρχον τοῦ Πατρὸς πρὸς τὸν Υἱὸν σοφισθέντες πρὸ τῶν αἰώνων γεννητικῆν, καὶ οὐ κτιστὴν ὁμοουσιότητα.

1819

Ἐπὶ οὖν, παναγία Θεομήτορ, ὁ οὐρανός, καὶ ἡ γῆ μᾶλλον εἰπεῖν, διὰ σοῦ κατεκοσμήθη, πῶς ἔνδεκτον ὄρφανούς τῆς σῆς ἀναθεωρίας καταλείψαι σε τῇ μεταστάσει τοὺς ἀνθρώπους; Μὴ γένοιτο τοῦτο φρονεῖν ἡμᾶς! Ὡσπερ γὰρ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ διάγουσα, οὐ ξένη τῶν οὐρανίων ὑπῆρχες διαιτημάτων, οὐδὲ μετα[τε]θεῖσα, τῆς σῆς ἀνθρώπων ἡλλοτριώθης τῷ πνεύματι

PG
98, 344

tequam diluculum esset. Recte vero diem, *luciferum* vocat; quia enim intempestae noctis silentio, iis qui sedebant in tenebris, lumen peperisti, *ante luciferum*, ac praematutinam horam tui partus dixit. *Pastores enim*, inquit, *erant in regione eadem vigilantes, et custodientes vigiliis noctis*.¹ Eiusmodi est, o Deipara, quae per te gloria coelestibus accessit. Si quidem enim iam accesserat, haudquaquam angeli, quod olim glorificatum esset, *Gloria in altissimis*² cantico celebrarent, cum ineffabilis tui puerperii tempus advenisset. Quam vero etiam terrenorum genus illustratum est? Homo etenim per tuam immaculatam carnem coeli civis evasit, ac pastores commixti sunt angelis. Angeli quidem [inferius se ad nati infantis humilitatem inclinarunt; homines vero], ad supernam Dei, ac glorificatam subvecti sunt dignitatem: hoc est, aeternam Patris ad Filium, ac ante saecula consubstantialitatem, quae est nativitate, non creatione, sapienter didicerunt.

1819

Ex quo igitur, sanctissima Dei Mater, coelum, atque adeo terra, per te decorem habuerunt, qui fieri potuit, ut migrando, tua homines inspectione orbatos desereres? Enim vero absit ut ita sentiamus. Quemadmodum enim mundo hoc agens, haudquaquam hospes eras coelestis convictus, ita neque postquam migrasti, ab hominum in

PG
98, 343¹ Lc. II, 8.² Lc. II, 14.

συναναστροφῆς· ἐπειδὴ καὶ οὐρανὸς θεοχώρητος ἀνεδείχθη τοῦ ὑψίστου Θεοῦ, διὰ τὸν χωρητικὸν κόλπον σου πρὸς αὐτοῦ βασταγμοῦ· καὶ γῆ πάλιν αὐτῷ πνευματικῇ, διὰ χωρητικὴν ὑπουργίαν ἐχρημάτισας τῆς σαρκὸς σου. Ὡς ἔνθεν εὐστόχως ἔστι πιστεῦναι, ὅτιπερ καὶ κατὰ τὸν κόσμον τοῦτον ὄταν ἐπεδήμεις, σύνοικος ἦσθα διὰ παντὸς τοῦ Θεοῦ· μεταθεθεῖσα τῶν ἀνθρωπίνων, οὐκ ἐγκατέλιπας ποτε τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ. Πλὴν ὁμοίως ἀδολεσχοῦμεν, οἱ πιστῶς σε προσκυνεῖν εἰθισμένοι· διὰ τί, σὲ καὶ σὺν τῷ σώματι μὴ κατηξιώθημεν καὶ ἡμεῖς εὐτυχεῖσαι; Διὸ καὶ τρισμακαρίστους μᾶλλον καλοῦμεν, τοὺς τῆς παροικίας σου κατατροφῆσαντας θεατάς, ἐπειδὴ σε συνομόζων ἐαυτοῖς τὴν Μητέρα τῆς ζωῆς κατεκτήσαντο. Ἄλλως ἵνα καὶ μεθ' ἡμῶν σωματικῶς ἐμπεριεπατεῖς, οὕτω καὶ τῶν ἡμετέρων ψυχῶν οἱ ὀφθαλμοὶ καθεκάστην σε προδύλεπιν ψυχαγωγοῦνται.

Καὶ γάρ, ὡς μετὰ τῶν ἀρχαιοτέρων ἡμῶν ἐν σαρκὶ συνεπολιτείου, ὁμοίως καὶ μεθ' ἡμῶν τῷ πνεύματι συνοικεῖς· καὶ ἡ πολλή σου περὶ ἡμᾶς σκέπη, τὴν σὴν ἡμῶν χαρακτηρίζει συνομιλίαν. Καὶ τῆς φωνῆς σου πάντες ἀκούομεν· καὶ ἡ φωνὴ τῶν ὄλων πρὸς τὰ σὰ τῆς ἀκροάσεως ὄτα· καὶ γινωσκόμενοι παρὰ σοῦ διὰ τῆς ἀντιλήψεως, ἐπιγινώσκομέν σου * προστατικὴν αἰετὴν ἀντίληψιν. Κωλυτικὸν γὰρ οὐδέν, μερισμὸν λέγω ψυχῆς καὶ σώματος, μεταξὺ τῆς σῆς καὶ τῶν σῶν δούλων διαγνώσεως. Οὐ γὰρ ἀφῆκας, οὐς διέ-

spiritu conversatione alienata es: quando etiam tuo illo amplissimo sinu gestando Deo, altissimi Dei capax coelum effecta es; spiritualisque nihilominus ei terra fuisti appellata, ob obsequium carnis ei subministratae. Atque adeo facili inde suademus coniectura, cum Deo prorsus contubernalem fuisse, dum in mundo versareris, tumque ab humanis translata, eos numquam deseruisse qui in mundo essent. Instamus nihilominus, verbisque importuni sumus, qui fideli te mente venerari consuevimus: quamobrem non et ipsi id tantum boni consecuti sumus, ut tua in corpore frui mereremur consuetudine? Idcirco etiam magis ter beatissimos eos praedicamus, qui tui accolatus spectaculo delectati sunt, ut qui te, Matrem Vitae, communem secum vitam ducentem habuerunt. Caeterum, velut etiamnum corporaliter inter nos, atque in humanis agens ambules, sic tua quotidie visione, animorum nostrorum oculos delectas et afficis.

Etenim qua ratione cum antiquioris aetatis hominibus in carne conversabaris, ea quoque nobiscum spiritu habitas; tuaque illa, qua nos foves, multa protectio, tuae nobiscum consuetudinis index est; tuamque universi audimus vocem; universorumque vox, auditus tui aures pulsat: quique a te pro tua in nos protectione cognoscamur, tuam * semper auxiliatricem agnoscimus protectionem: nihil enim illa, animam inter ac corpus divisio, tuam, ac servorum tuorum dignationem prohibere possit. Haud quippe dimisisti, quibus fuisti

σωσας· κατέλιπας, οὐς συνήγαγες· ὅτι ζῆ σου τὸ πνεῦμα διὰ παντός, καὶ ἡ σὰρξ διαφθορὰν οὐχ ὑπέμεινε ταφῆς. Πάντας ἐπισκέπη, καὶ ἡ ἐπισκοπή σου, Θεομήτορ, ἐπὶ πάντας· ὥστε καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν κρατοῦνται τοῦ μὴ βλέπειν σε, παναγία, ἐν μέσῳ σὺ τῶν ἀπάντων ἐμφιλοχωρεῖς, ἐμφανίζουσα τοῖς ἀξίοις σου διαφόρως ἑαυτήν. Ἡ γὰρ σὰρξ οὐκ ἐμποδίζει τῇ δυνάμει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ πνεύματός σου· ὅτιπερ ὅπου θέλει πνεῖ σου τὸ πνεῦμα, ἐπειδὴ καθαρὸν τοῦτο καὶ ἄυλον· ἀφθαρτον καὶ ἀκηλίδωτον, καὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ ἀγίου συνδικαιτικὸν πνεῦμα, καὶ τῆς Μονογενοῦς θεότητος ἐκλεκτόν. Σὺ, κατὰ τὸ γεγραμμένον, « ἐν καλλονῇ » καὶ τὸ σῶμά σου τὸ παρθενικόν, ὅλον ἅγιον, ὅλον ἄγνόν, ὅλον Θεοῦ κατοικητήριον· ὡς ἐκ τούτου λοιπὸν καὶ ἀλλότριον χοικῆς ἀναλύσεως. Ἐνναλλαγὴν μὲν ὡς ἀνθρώπινον πρὸς ἄκραν ἀφθαρσίας ζωῆν· σῶον δὲ τοῦτο καὶ ὑπερένδοξον, ζωοτελὲς καὶ ἀκοίμητον· καθ' ὅτιπερ οὐδὲ ἦν δυνατὸν παρὰ νεκροποιοῦ συνκλεισμοῦ τοῦτο κρατηθῆναι, ὡς σκεῦος ὑπάρχον θεηδόχον, καὶ ἐμψυχος ναὸς τῆς τοῦ Μονογενοῦς παναγίας θεότητος. Ἐνεκεν δὲ τούτων, μεθ' ἡμῶν σε, Θεοτόκε, πιστεῦομεν περινοστεῖν.

1820

Ὦντως γάρ, ὄντως, καὶ πάλιν εὐχαριστικῶς ἐρῶ· οὐκ ἐχωρίσθης καὶ μετέστης τοῦ Χριστιανικοῦ γένους· οὐκ ἐμακρύνθης, συναφθαρσίας ζωῆ, τοῦ

PG
98, 345

saluti; haud abs te congregatos dereliquisti; nam spiritus tuus semper vivit, nec caro corruptionem sepulcri sustinuit. Omnes visitas, tuaque, Dei Mater, inspectio in omnes existit: adeoque, quamquam tenentur oculi nostri ne te videamus, o sanctissima, lubens tamen in medio omnium habitas, teque ipsam, dignis te diversimode manifestas. Nihil enim caro, tui spiritus virtuti ac efficaciae officit; quippe tuus ille spiritus ubi vult spirat, qui nimirum mundus sit ac vacans materia; incorruptus ac incontaminatus, sanctique Spiritus sodalis, ac Unigeniti Deitati delectus, spiritus. « Tu, secundum quod scriptum est, “ in pulchritudine ” appares; et corpus tuum virginale totum sanctum est, totum castum, totum Dei domicilium; ita ut ex hoc etiam a resolutione in pulverem deinceps sit alienum; immutatum quidem, quatenus humanum, ad excelsam incorruptibilitatis vitam; idem vero vivum atque praegloriosum, incolume atque perfectae vitae particeps;¹ quatenus impossibile erat, ut mortuorum sepulcro clausum teneretur, quod vas Dei susceptivum esset, ac sanctissimae Unigeniti Deitatis animatum templum. Idcirco vero te, Deipara, nobiscum credimus obambulare.

1820

Vere etenim, vere, etiam iterum grati animi dicam exultatione: quamquam ab humanis migrasti, haud tamen a Christianorum gente recessisti. Non es elongata a mundo hoc exolescente, paris tu incor-

PG
98, 346

¹ Inter virgulas significamus locum quem Pius PP. XII refert in Constitutione Apostolica *Munificentissimus Deus* (vide A.A.S. 42 [1950] 761).

φθειρομένου τούτου κόσμου, ἀλλ' ἐγγίζεις τοῖς ἐπικαλουμένοις σε. Εὐρίσκη τοῖς πιστῶς ἐκζητοῦσί σε· ἅτινα ζωῆς εἰσιν ἐνεργείας πνεύματος ἀειπνόου, σώματος ἀδιαρεύστου παραστατικά θεωρήματα. Πῶς γὰρ εἶχε διάλυσις σαρκὸς πρὸς χοῦν καὶ κόνιν ἀνθυποστρέψαι σε, τὴν ἀπὸ θανάτου καταφθορᾶς, τὸν ἄνθρωπον, διὰ τῆς τοῦ Υἱοῦ σου λυτρωσαμένην σαρκώσεως; Μετέστης γοῦν τῶν ἐπιγείων, τοῦ δειχθῆναι τὸ τῆς φρικτῆς ἐνανθρωπήσεως βεβαιούμενον ἀφαντάστως μυστήριον· ἵνα σοῦ τὴν ἐκδημίαν τῶν προσκαίρων ὑπομεμενηκυίας, ὃ ἐκ σοῦ γεννηθεὶς Θεός, πιστευθῆ καὶ τέλειος προελθεῖν ἄνθρωπος, ἐξ ἀψευδοῦς Μητρὸς Υἱός, ὑποκειμένης νόμοις φυσικῶν ἀναγκασμάτων, ὅρου θεοῦ κελεύσματος, καὶ χρόνου βιωτικῆ παρακελεύσει· σοῦ, τῆς ὡς μιᾶς τῶν καθ' ἡμᾶς τυγχανούσης σωμάτων, καὶ διὰ τοῦτο μὴ τοῦ κοινοῦ τῶν ἀνθρώπων θανάτου δυνηθείσης ἐκφυγεῖν τὸ συνάντημα· ὃν τρόπον καὶ ὁ σὸς Υἱός καὶ πάντων Θεός, καὶ αὐτός, ὅσον εἶπεῖν, διὰ τὸν παντὸς ἀποθνήσκοντα τοῦ γένους ἡμῶν ἄνθρωπον, τοῦ ὁμοίου σαρκικῶς ἀπεγεύσατο θανάτου· παραδοξάσας δηλαδὴ, κατὰ τὸν ἴδιον αὐτοῦ καὶ ζωοποιὸν τάφον, καὶ τὸ σὸν τῆς κοιμήσεως ζωοπαράδεκτον μνήμα· ὥστε ἀμφοτέρων σώματα μὲν ἀφαντάστως ὑποδεξαμένων, * διαφθορὰν δὲ μηδαμῶς ἐνεργησάντων. Οὐδὲ γὰρ

*348

ruptionis vita; sed iis, qui invocant te, propior accedis; inveniris ab iis, qui te fideliter exquirunt: quae plane, Spiritus vitae iugiter spirantis, ac corporis a fluxione liberi, ac incorruptibilis, exhibitionem haud obscuram habent. Nam quomodo carnis te dissolutio in cineres, ac pulverem potuisset redigere, quae humanum genus a mortis corruptione, per Nati ex te assumptam carnem, liberasses? Migrasti ergo ab humanis, ut horrendae incarnationis, solida veritate, nulla apparentia constans, confirmatum patesceret sacramentum; ut, inquam, tuo illo a temporaneis, ac saeculo discessu, qui ex te natus est Deus, perfectus nihilominus ex vera Matre crederetur processisse Filius, quae nimirum necessitatum naturae legibus subiaceret, divinae iussionis definitione, ipsoque ad mundi vitam concessio tempore sollicitante: cuius corpus, ut unius haberet reliquarum mulierum, eoque communis hominum mortis occursum vitare nequivisses: quo etiam modo Filius tuus, ac Deus universorum, ob nostrum, ut ita dicam, universi generis mortuum hominem, similem et ipse carne, « gustavit mortem »: ¹ mirabilia plane * operatus, cum in suo ipsius ac vivifico sepulcro, tum in tuo dormitionis vitam suscipiente monumento: ut ea, amborum quidem corpora veritate susceperint, haudquaquam vero corruptionem induxerint. Neque enim fieri poterat, ut quae

*347

¹ Hebr. II, 9.

ἐνεδέχετό σε θεοχώρητον, οὐσαν ἀγγεῖον, τῆς ἀναλύσεως νεκροφθόρῳ διαβ-
 ρύηται χροί. Ἐπειδὴ γὰρ ὁ κενωθείς ἐν σοί, Θεὸς ἦν ἀπ' ἀρχῆς, καὶ ζωὴ προ-
 αἰώνιος, καὶ τὴν Μητέρα τῆς Ζωῆς σύνοικον ἔδει τῆς Ζωῆς γεγονέναι, καὶ
 καθάπερ ὕπνον τὴν κοίμησιν ὑπολαβεῖν, καὶ ὡς ἐγρήγορσιν ὑποστῆναι τὴν
 μετάστασιν ὡς Μητέρα τῆς Ζωῆς. Ὡσπερ γὰρ τέκνον τὴν ἰδίαν ζητεῖ καὶ
 ποθεῖ μητέρα, καὶ μήτηρ συνδιάγειν τῷ τέκνῳ φιλεῖ, οὕτως καὶ σὲ φιλότεκνα
 σπλάγχνα πρὸς τὸν Υἱόν σου καὶ Θεὸν κεκτημένην, ἤρμοσεν πρὸς αὐτὸν
 ἐπανελθεῖν· καὶ τὸν Θεὸν δέ, μητροφιλή διακρατοῦντα πρὸς σὲ στοργήν, συν-
 δαικτόν σοι τὴν ἑαυτοῦ καὶ πάντως ἔπρεπε καταστῆναι συνομιλίαν. Τοῦτω
 δὲ τρόπῳ τὴν ἀποθίωσιν τῶν περαιομένων πεπονηυῖα, πρὸς τὰς ἀφθάρτους
 τῶν αἰωνίων μετώκησας διατριβάς, ὅπου Θεὸς ἐναυλίζεται, μεθ' οὗ καὶ σὺ
 συνδιάγωγος οὖσα, Θεοτόκε, οὐκ ἀποχωρίζῃ τῆς τοῦτου συναναστροφῆς. Οἴ-
 κος γὰρ αὐτῷ καταπαύσεως σὺ γέγονας σωματικός, Θεοτόκε, καὶ τόπος
 ἀναπαύσεως αὐτὸς χρηματίζει μεταστάσει, πανύμνητε. « Αὕτη γάρ, φησὶν,
 ἡ κατάπαυσις μου εἰς αἰῶνα αἰῶνος »· τουτέστιν· Ἡ ἐκ σοῦ περιδληθεῖσα
 τούτῳ, Θεοτόκε, σὰρξ· μεθ' ἧς οὐ μόνον εἰς τὸν παρόντα τοῦτον αἰῶνα ἐπι-
 φανεῖς ὁ Χριστὸς ἐπιστεῖθῃ, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν μέλλοντα αἰῶνα, σὺν τῇ
 ταιαύτῃ σου σαρκί, ἐρχόμενος κρῖναι ζῶντας καὶ νεκροὺς ἐμφανισθήσεται.

Dei capax vasculum esses, emortuum corpus corrumpente difflueres
 pulvere. Quia enim is, qui in te fuerat exinanitus, Deus erat a prin-
 cipio, ac vita saeculis antiquior; utique par quoque erat, ut Vitae
 Mater, Vitae pariter contubernalis fieret; dormitionemque somni
 instar susciperet; ac migrationem, haud secus atque expergefactionem,
 ceu Vitae Parens, subiret. Uti enim cara proles propriam
 quaerit ac desiderat parentem, atque parens vicissim cum prole
 amat versari, ita et te, quae prolis amantibus in Filium tuum ac
 Deum visceribus praedita esses, congruum erat redire ad Filium;
 parque vicissim erat, ut pro ea, qua Deus ad Matrem haberet amoris
 affectione, suam sibi contubernalem, consuetudine donans, adiungeret.
 Sic porro rebus caducis emortua, ad immortales aeternorum demi-
 grasti mansiones, ubi Deus inhabitat; cum quo pariter ipsa agens,
 Dei Genitrix, ab eius conversatione non discedis. Quippe ei, o Dei-
 para, corporalis domus, qua quiesceret, es effecta; ipseque vicissim,
 o laudatissima, domus requietionis migranti efficitur: *Haec enim,*
*inquit, requies mea in saeculum saeculi;*¹ hoc est, caro, quam is ex
 te, o Deipara, induit; qua indutus, nedum praesenti saeculo appa-
 risse creditus est, sed et est futurum, ut eadem ipsa, veniens iudi-
 care vivos et mortuos indutus appareat. Ergo te, ut quae aeterna

¹ Ps. CXXXI, 14.

Ἄρα οὖν, ὡς αἰωνίας σου τούτῳ καταπαύσεως οὔσης, πρὸς αὐτὸν ἀδιάφθορον προσελάθετό σε, πλησιοχώρως, ὡς εἴποι τις, τῶν σῶν λαλιῶν καὶ σπλάγγων ἔχειν σε θέλων· διὸ καὶ ὅσα ζητεῖς παρ' αὐτοῦ, τεκνοπενθῶ ἐπιδίδωσι, καὶ ὅσα περ αἰτεῖς ἐξ αὐτοῦ, θεοδυνάμως ἀποπληροῖ· ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

PG
98 348

1821

Oratio VII. In dormitionem SS. Deiparae, II. Πανυσάτωσαν τῶν αἰρετικῶν οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἐμβρόντητοι λόγοι. Ἐμφραττέσθωσαν τὰ τούτων ἄδικα χεῖλη. « Ἀγαλλιάσθωσαν καὶ εὐφρανθήτωσαν ἐπὶ σοὶ πάντες οἱ ζητοῦντές σε », Θεοτόκε, « καὶ λεγέτωσαν διὰ παντός· Μεγαλυνθήτω ὁ Κύριος, οἱ ἀγαπῶντες » μεγαλύνειν κατὰ χρέως τὸ ὄνομά σου· ὅτι « τὸ στόμα » τῶν Χριστιανῶν « μελετήσει τὴν δικαιοσύνην σου » καὶ παρθενίαν σου· « ὅλην τὴν ἡμέραν τὸν ἔπαινον » τῆς ἀγιοσύνης τοῦ τόκου σου. « Εἶδον οἱ πτωχοὶ τὸν » διὰ σοῦ « τῆς χρηστότητος τοῦ Θεοῦ πλοῦτον ». Εἶδον καὶ εἶπον· *349 « Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ ». — « Ἐξεζήτησαν » οἱ ἁμαρτωλοὶ * διὰ σοῦ « τὸν Θεόν, καὶ ἐσώθησαν ». Εἶπον καὶ αὐτοί· « Εἰ μὴ ὅτι Κύριος ἐδόθήθησεν ἡμῖν », ἐκ παρθένου σαρκωθεῖς, « παρὰ βραχὺ παρῴκησεν ἄν », ἐν τῷ παμφάγῳ τῆς ἀπονεκρώσεως ἄδη, « τῶν ψυχῶν ἡμῶν » αἱ καταδύ-

ei requies esses, a corruptione liberam, ad se assumpsit; suis te, ut ita dicam, et affatibus et visceribus volens proprius affixam: idcirco quidquid ab eo quaeris, id ille, filiorum lugenti sortem, tribuit; ac si quid petis ab eo, divina implet virtute: qui est benedictus in saecula. Amen.

PG
98, 347

1821

Oratio VII. In dormitionem SS. Deiparae, II. Cessent indocti vesanique haereticorum sermones. Iniqua eorum labia obturentur. *Exsultent et laetentur super te omnes quaerentes te, o Deipara; et dicant semper: Magnificetur Dominus, qui pro debito diligunt,*¹ magnificare nomen tuum: *Os enim Christianorum meditabitur iustitiam tuam, ac virginitatem; tota die laudem*² sanctitudinis partus tui. *Viderunt pauperes,*³ per te, *divitias bonitatis divinae.*⁴ Viderunt, atque dixerunt: *Misericordia Domini plena est terra.*⁵ Peccatores, per te *Deum exquisierunt, et salvi facti sunt;*⁶ dixerunt et ipsi: * *Nisi quia Dominus, carnem de Virgine sumens, adiuvisset nos; paulo minus habitassent, in demortuorum omnia devorante inferno, occidentes animae no-*

¹ Ps. XXXIX, 17.² Ps. XXXIV, 28.³ Ps. LXVIII, 33.⁴ Rom. II, 4.⁵ Ps. XXXII, 5.⁶ Ps. XXI, 6.

σεις. Δυνατὴ τοιγαροῦν πρὸς σωτηρίαν ἢ βοήθειά σου, Θεοτόκε, καὶ μὴ χρῆ-
ζουσά τινος ἐτέρου πρὸς τὸν Θεὸν παραθέτου. Σὺ γὰρ εἶ τῆς ὄντως ἀληθινῆς
Ζωῆς ἡ μήτηρ. Σὺ εἶ τῆς ἀναπλάσεως τοῦ Ἀδάμ ἡ ζύμη. Σὺ εἶ τῶν ὄνει-
δισμῶν τῆς Εὐας ἡ ἐλευθερία. Ἐκείνη μήτηρ χοῆς, σὺ μήτηρ φωτός. Ἐκεί-
νης ἡ μήτρα, φθορᾶς· ἡ δὲ σὴ γαστήρ, ἀφθαρσίας. Ἐκείνη θανάτου κατοί-
κησις, σὺ μετάστασις ἀπὸ θανάτου. Ἐκείνη βλεφάρων καταχθονισμός, σὺ
γρηγορούντων ὀφθαλμῶν ἀνοιμητος δόξα. Ἐκείνης τὰ τέκνα, λύπη· ὁ δὲ σὸς
Υἱός, παγγενῆς χαρὰ. Ἐκείνη ὡς γῆ οὐσα εἰς γῆν παρῆλθε· σὺ δὲ Ζωὴν
ἡμῖν ἔτεκες, καὶ πρὸς τὴν ζωὴν ἐπανῆλθες, καὶ Ζωὴν τοῖς ἀνθρώποις, καὶ
μετὰ θάνατον, προξενεῖν κατίσχυσας. « Οὐκ ἔστι τῆς ἀντιλήψεώς σου κό-
ρος », οὐδὲ τῆς ζωοκοιμήτου σου μεταθέσεως ἐπιζήμιος, ὡς εἰπεῖν, ὑποτρέ-
χουσα τοῖς ἀνθρώποις αἰσθησις· διότι καὶ προστασία σου ζῶσα, καὶ ἡ πρε-
σβεία σου ζωή, καὶ ἡ σκέπη σου διηνεκής. Εἰ μὴ γὰρ σὺ προηγοῦ, οὐδεὶς
πνευματικὸς ἀπετελεῖτο· οὐδεὶς ἐν Πνεύματι τὸν Θεὸν προσκύνει. Τότε
γὰρ πνευματικὸς ὁ ἄνθρωπος, ὅταν σὺ, Θεοτόκε, Πνεύματος ἁγίου κατοικη-
τήριον ἐγένου. Οὐδεὶς θεογνωσίας ἀνάμεστος, εἰ μὴ διὰ σοῦ, παναγία· οὐδεὶς
ὁ σωζόμενος, εἰ μὴ διὰ σοῦ, Θεοτόκε· οὐδεὶς κινδύνων ἐλεύθερος, εἰ μὴ διὰ
σοῦ, Παρθενομήτορ· οὐδεὶς ὁ λελυτρωμένος, εἰ μὴ διὰ σοῦ, Θεομήτορ· οὐ-

*strae.*¹ Potens igitur ad salutem auxilium tuum, o Deipara, nec al-
terius cuiusquam apud Deum commendationem requirens. Tu enim
revera, verae es Vitae parens: tu fermentum reformationis Adae:
tu opprobriorum Evae liberatio. Illa pulveris mater, tu Luminis.
Illius vulva, corruptio; tuus uterus, a corruptione immunitas. Illa
mortis demoratio et sedes; tu a morte translatio. Illa palpebrarum
in terram demissio, tu insomnis vigilantium gloria. Proles illius,
dolor; tuus Filius, omnigenum gaudium. Illa ut terra, in terram
cessit; tu, et nobis peperisti Vitam, et ad vitam rediisti, vitamque,
post etiam mortem, hominibus conciliare potuisti. *Tuae magnitu-
dinis non est finis.*² Te cogitandi, nulla satietas; nec tui illius vitali
somno transitus velut subrepens sensus, ac se in hominum insinuans
animos, damnum afferat: nam et tutela tua immortalis est, et in-
tercessio, vita; et protectio perpetua. Nisi enim tu praeires, nemo
spiritualis evaderet; nemo in Spiritu Deum adoraret.³ Tunc enim
spiritualis factus est homo, cum tu, Deipara, Spiritus sancti habita-
culum effecta es: nemo Dei cognitione repletus est nisi per te, o
sanctissima. Nemo salvus nisi per te, o Deipara; nemo periculorum
expers nisi per te, Virgo parens; nemo redemptus nisi per te, Dei

¹ Ps. XCIII, 17.

² Ps. CXLIV, 3.

³ Io. IV, 24.

*352 δεις ὁ ἐλεούμενος δῶρον, εἰ μὴ διὰ σοῦ, Θεοχώρητε. Τίς γὰρ τῶν ἀμαρτωλῶν ἐπὶ τοσοῦτον ὑπερμαχεῖ; Τίς τῶν ἀδιορθῶτων κατὰ τοσοῦτον [ἀντιφωνητικῶς] ὑπεραπολογεῖται; Πᾶς γὰρ τῶν δυναμένων ἔσθ' ὅτε καὶ βοηθεῖν, * τῆς παραβολικῆς συκῆς τὴν ἐκτομὴν ἐν ἡμῖν εὐλαβούμενος, ἀνεβάλλετο τὴν ὑπὲρ ἡμῶν ἰκεσίαν τῷ Θεῷ προσαναπέμψαι· ἵνα μὴ τῆς ἀποφάσεως διὰ τὸ ἄκρπον τῆς ὑποσχέσεως δοθείσης, ἄδεκτος ἢ ἀντιφωνῆσις ὀφθῆ. Σὺ δέ, μητρῶαν ἔχουσα πρὸς τὸν Θεὸν τὴν ἰσχύν, καὶ τοῖς καθ' ὑπεροχὴν ἀμαρτάνουσι, καθ' ὑπερβολὴν τὴν συγχώρησιν ἐξανύεις. Οὐδὲ γὰρ ἐνδέχεται σέ ποτε παρακουσθῆναι, ἐπειδὴ πειθαρχεῖ σοι κατὰ πάντα καὶ διὰ πάντα, καὶ ἐν πᾶσιν ὁ Θεός, ὡς ἀληθινῆ αὐτοῦ καὶ ἀχράντῳ Μητρὶ. "Ὅθεν ὁ θλιβόμενος, εὐλόγως πρὸς σέ καταφεύγει· ὁ ἀσθενῶν, σοὶ προσκολλᾶται· ὁ πολεμούμενος, σέ τοῖς ἐχθροῖς ἀνθοπλίζει. « Θυμὸν καὶ ὀργὴν καὶ θλίψιν, ἀποστολὴν δι' ἀγγέλων πονηρῶν », σὺ μεταβάλλεις. Ἄπειλὴν δικαίαν καὶ ψῆφον ἀξιοπαθοῦς καταδίκης σὺ μεταστρέφεις, ἀγαπῶσα μεγάλως τὸν ἐπικεκλημένον τῷ ὀνόματι τοῦ Υἱοῦ σου λαόν. "Ὅθεν καὶ ὁ Χριστιανὸς λαός σου, τὰ καθ' ἑαυτὸν ἀνακρίνων, πρὸς μὲν τὸν Θεὸν παρῆρησιαστικῶς ὑποστέλλεται σοὶ τὰς δεήσεις προσφέρειν. Σὲ δυσωπεῖν ἀνευδοίαστος θαρῶρεῖ, παναγία, διὰ τὴν πείραν, καὶ τὰ πλήθη τῶν εἰς ἡμᾶς ἀγαθῶν σου, καὶ παραδιάσεσθαι σε πολλὰκις

Mater; nemo donum per misericordiam consecutus, nisi per te, o digna quae Deum caperes. Quis enim tantopere peccatores defendit? Quis adeo nihil emendatis, sponsionem praetendens patrocinator? * Quivis enim eorum, qui etiam auxilio esse possent, parabolicae ficus¹ excidium in nubis metuens, supplicationem Deo pro nobis offerre detrectabat; ut ne inutili promissione, lata sententia, non admittenda sponsio videretur. Tu autem, quae materna in Deum auctoritate polleas, etiam iis qui enormiter peccant, eximiam remissionis gratiam concilias. Non enim potes non exaudiri, cum Deus, ut verae ac intemeratae Matri suae, quoad omnia, et per omnia, et in omnibus, morem gerat. Hinc merito, afflictus quisque ad te confugit, infirmus tibi adhaeret; bello petitus te hostibus apponit. Tu, *indignationem, et iram, et tribulationem, immissionem per angelos malos,*² transfers; iustasque minas, ac condignae sententiam condemnationis, quae Filii tui nomine appellatum populum, impensus diligas, avertis. Hinc et populus tuus Christianus, perpendens rerum suarum statum, fidenter tibi suas ad Deum, perferendas preces committit. Indubius fore sperat, ut exoret ac flectat, o sanctissima, ob factum olim periculum, et multitudinem tuorum in nos benefi-

¹ Lc. XIII, 6 ss.

² Ps. LXXVII, 49.

ἐν ἰκεσίαις. Ἄνθ' ὧν τίς σε μὴ μακαρίσει; Τὴν τῶν ἀγγέλων ὑπὲρ ἔννοιαν θεωρίαν· τὴν τῶν ἀνθρώπων ὑπέρξενον ἐπιτυχίαν· τὴν ὑπόληψιν τοῦ γένους τῶν Χριστιανῶν· τὸ ὀχλούμενον τῶν ἀμαρτωλῶν προσφύγιον· τὴν καθ' ὥραν ἐν τῷ στόματι τῶν Χριστιανῶν φερομένην. Μόνον γὰρ εἰ θροηθῆ Χριστιανός, εἰ καὶ πρὸς λίθον τὸν ἑαυτοῦ προσκόψῃ πόδα, τὸ σὸν ἐπικαλεῖται πρὸς βοήθειαν ὄνομα. Σὲ τοιγαροῦν τις δοξάζων, ἀπαύστως οὐ μὴ δοξάζεται. Δοξάζειν σε, μᾶλλον ἐὰν ἀκόρως ἐνάρξῃται. Ἄδύνατον γὰρ ἐπαξίως ἀνυμῆσαι σε. Τὸ διὰ παντὸς μεγαλύνειν σε ποθεῖ, διὰ τοῦ διηνεκῶς δοξολογεῖν σε, παραψυχὴν τοῦ χρέους ἀναλαμβάνων. Ἐπὶ γὰρ πολλὰ χρεωστῶν οὐδὲν ἀνταποδίδωσί σοι, πληθύνει τὴν εὐχαριστίαν, ὡς σὺ τὴν προστασίαν. Ἐπειδὴ πανάγαθον δώρημα τέλος μὴ δεχόμενον, τὴν εὐχαριστίαν ὡς ἐν ἀρχῇ, αἰεὶ τὸ ἀγαθὸν ποιοῦντι προσάγει. Σὲ τίς μὴ θαυμάσει τὴν ἀμετάθετον σκέπην, τὴν ἀμετάστατον καταφυγὴν, τὴν ἀκοίμητον πρεσβείαν, τὴν ἀδιάλειπτον σωτηρίαν, τὴν σταθερὰν βοήθειαν, τὴν ἀσάλευτον προστασίαν, τὸ ἀπόρθητον τεῖχος, τὸν θησαυρὸν τῶν ἀπολαύσεων, τὸν ἀνέγκλητον παράδεισον, τὸ ἀσφαλὲς ὀχύρωμα, τὸ κραταῖον * περιχαράκωμα, τὸν ἰσχυρὸν τῆς ἀντιλήψεως *353 πύργον, τὸν λιμένα τῶν χειμαζομένων, τὴν γαλήνην τῶν τεταραγμένων, τὴν τῶν ἀμαρτωλῶν ἐγγυητήν, τὴν τῶν ἀπεγνωσμένων προσαγωγὴν, τὴν τῶν ἐξορισθέντων ἀνάληψιν, τὴν τῶν ἐκδιωχθέντων ὑποστροφὴν, τὴν τῶν ἄλλο-

ciorum, quodque saepius supplicando, ut benigne annueris, adigat. Quapropter, quis non beatam te depraedicet? Spectaculum, angelorum intelligentia maius; omni praestantem miraculo, summeque novam hominum felicitatem; Christianorum gentis susceptionem; peccatorum frequens asyllum; quae per horas singulas Christianorum ore verseris? Simul atque enim tremore correptus fuerit Christianus aliquis, aut pedem ad lapidem offenderit, illico tui nominis praesidium invocat. Quare ut quis nulla requie, te laudibus celebret, non existimat se celebrare, qui magis insatiabili affectu celebrare incipiat. Nemo enim satis pro dignitate celebrare possit. Qui te semper magnificare desiderat, iugi tua glorificatione, debitum in te suum apud se repetit. Cum enim multorum debitor nihil possit rependere, accumulatur gratiarum actionem, quemadmodum ipsa tutelam et protectionem accumulatur. Quia enim illa donum est optimum quod finem non habeat, iugi afficientem beneficio, velut a principio, gratiarum actione demeretur. Quis enim te admirationi non habeat, spem immutabilem, protectionem immobilem, * statum perfugium, semper *354 vigilem deprecationem, perennem salutem, auxilium stabile, patrocinium inconcussum, murum inexpugnabilem, thesaurum voluptatum, hortum irreprehensibilem, arcem tutam, vallum undique munitum, validam auxilii turrim, portum tempestate iactatorum, malaciam

τριωθέντων οικειώσιν, τὴν τῶν κατακεκριμένων παράθεσιν, τὴν τῶν καθηρημένων εὐλογία, τὴν δρόσον τῆς ψυχικῆς ἀρχμῆρας, τὴν σταγόνα τῆς ἐκτακείσης βοτάνης. « Τὰ γὰρ ὅσα ἡμῶν, ὡς γέγραπται, διὰ σοῦ καθάπερ βοτάνην ἀνατελεῖ » τὴν τοῦ ἀμνοῦ καὶ ποιμένος μητέρα, καὶ πάντων τῶν ἀγαθῶν γνωριζομένην πρόξενον. "Ὅσα τὰ σά, παράδοξα, « ἀληθινά, δεδικαιωμένα ἐπὶ τὸ αὐτό, ἐπιθυμήματά τε πάντα καὶ γλυκύτερα ὑπὲρ μέλι καὶ κηρίον. Καὶ γὰρ οἱ δοῦλοι σου ποθοῦμεν αὐτά, ἐν τῷ ποθεῖν αὐτά, ἀντάμειψις ἐκ σοῦ πολλή ». — « Τὰ ἐλέη σου τίς συνήσει; » Ἀλλὰ ἀρκεῖ σοι πρὸς ἔπαινον, ἀξιάγαστε, τὸ μὴ εὐπορεῖν ἡμᾶς ἐγκωμιάσαι τὰ σά. Ἐχεις ἐκ Θεοῦ τὸ μέγα πρὸς θρίαμβον ὕψος· διότι λαὸν αὐτῷ Χριστιανικὸν ἀπὸ σαρκὸς τῆς σῆς συνεστήσω, καὶ τὸ ὁμοιογενές σου, σύμμορφον τῆς θείας αὐτοῦ καὶ ὁμοιωτικῆς εἰκόνος ἀπειργάσω. « Εὐλογημένον τοῖνον διὰ τοῦτο τὸ ὄνομά σου εἰς τοὺς αἰῶνας ». Πρὸ τοῦ ἡλίου τὸ φῶς σου. Ὑπερτέρα πάσης τῆς κτίσεως ἢ τιμῆ σου· πρὸ τῶν ἀγγέλων ἢ ὑπεροχῆ σου. « Ὑψηλοτέρα σύ τοῦ οὐρανοῦ » ἀλλὰ καὶ πλατυτέρα τοῦ οὐρανοῦ τῶν οὐρανῶν, καὶ τοῦ Γραφικῶς παρά τινος ἀγίου ἀντιφερομένου ἐδδόμου. Ὅγδοώτερη, καὶ εἰ ἔστι τις ἕτερος, καὶ

perturbatorum, peccatorum vadum, desperatorum adductionem, exsulum revocationem, pulsorum, postliminio reversionem, alienatorum conciliationem, damnatorum commendationem, maledictorum benedictionem, rorem squalentis animae, stillam irriguumque confectae ac tabescentis herbae? Per te enim, inquit Scriptura, *ossa nostra sicut herba germinabunt*;¹ Agni et Pastoris parentem, omniumque bonorum palam conciliatricem. Tua omnia admiranda sunt, *vera, iustificata in idipsum, omniaque desiderabilia, ac dulciora super mel et favum*. Nam et servi tui ea desideramus; in illis desiderandis, *ex te*, retributio multa.² — *Quis tuas misericordias intelligit?*³ Enimvero, sat tibi ad laudem, o admirabilis, quod non possimus dignis encomiis res tuas celebrare. Magnam a Deo, ad triumphum celsitatem adeptam es, quod tua ex carne, populum ei Christianum comparaveris; quodque id quod similis tecum esset naturae, divinae eius expressaeque imaginis conforme reddideris. Quare, *benedictum nomen tuum in saecula*.⁴ Vincit solem lux tua: superat creata omnia, tuus honor et dignitas; prae angelis maior excellentia tua. *Tu coelo excelsior*,⁵ sed et coelo coelorum expansior, septimoque coelo, quod ceu ex Scriptura, sanctus quidam astruit. O coelum supra octavum, et si quod ulterius octavo coelum, dici potest! Benedicta tu in gene-

¹ Isa. LXVI, 14.

² Ps. XVIII, 10-12.

³ Ps. CVI, 43.

⁴ Ps. LXXI, 17.

⁵ Iob. XI, 8.

ὑπερέκεινα τούτου λέγειν, οὐρανέ· εὐλογημένη σὺ ἐν γενεαῖς γενεῶν· ἀλλὰ καὶ εὐλογήθησαν ἐν σοὶ πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Οὐδὲ γὰρ ἔστι τόπος ἔνθα σὺ μὴ δοξάζῃ· οὐδὲ φυλὴ, ἐξ ἧς οὐκ ἐδλάστησαν διὰ σοῦ καρποὶ τῷ Θεῷ· ὥστε καὶ τὰ μὴ ἐπεγνωκότα σε κατὰ τὸν κόσμον τοῦτον ἔθνη, καινῶ δεκτῶ καὶ αὐτὰ μακαριοῦσί σε, Παρθένε. "Ὅταν γὰρ ὁ ἐκ σοῦ γεννηθῆις ἦξει « κρῖναι τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ὄψονται καὶ κόψονται », οἱ μὴ Θεοτόκον σε πιστῶς ὁμολογήσαι θελήσαντες· καὶ τότε γνώσονται, * ποίου θησαυροῦ *356
ἑαυτοὺς κακοδοῦλως ἐζημίωσαν.

1822

Ἄλλ' ἡμῖν τοῖς Χριστιανοῖς καὶ Χριστιανικῇ Θεοτόκον σεβομένοις σε πίστει, παράτεινον τῆς ἀμεταθέτου σου προστασίας τὸ ἔλεος. Καὶ τὴν γὰρ κοίμησίν σου, Θεοτόκε, ζῶν ἡγούμεθα δικαίως, καὶ σύνοικόν σε πνευματικῶς ἔχειν πεπιστευκάμεν. Καὶ ὅταν θλίψις ἐγγὺς εἶ, ζητοῦντές σε λυτρούμεθα· καὶ ὅταν πάλιν χαρᾶς καιρὸς, σὺ εἶ ταύτης πρόξενος· καὶ ὅταν ἐν ὄλοις ὑπὸ σοῦ μεριμνώμεθα, μεθ' ἡμῶν σε διάγειν πιστοφορούμεθα. Ὅν γὰρ τρόπον ὁ διψῶν, πρὸς τὴν ἡγῆν κατασπεύδει, οὕτω καὶ πᾶσα ψυχὴ πιστοτάτη πρὸς σὲ κατατρέχει, ἐμπλησθῆναι τῆς σῆς φλεγομένη βοήθειας. Καὶ πάλιν ὥσπερ τὸ τοῦ ἀέρος ἄσθμα ζωτικὴν τοῖς ἀνθρώποις ἐμπνέει τὴν ὄσφρησιν· οὕτω καὶ σὲ παντὸς ὀρθοδόξου Χριστιανοῦ ἐπὶ στόματος προφέρει πνοή.

PG
98, 356

rationibus generationum: sed et in te, benedictionem consecutae sunt omnes tribus terrae; nullus enim locus est, ubi non honori habearis. Neque ulla tribus est, ex qua Deo, per te, fructus non genuerint: * ut et gentes, quae te usu saeculi non cognoverunt, ipsae *355
etiam tempore placito beatam te, Dei Genitrix Virgo, sint praedicaturae. Tuo enim Filio veniente *iudicare orbem terrarum in iustitia*,¹ videbunt et plangent,² qui te Deiparam, confiteri credentes noluerunt: tumque demum perspicient quanto se thesauro perverso sane consilio defraudarunt.

1822

Nobis itaque Christianis, teque Deiparam Christiana fide venerantibus, stabilis tutelae tuae misericordiam exhibe. Etenim Dormitionem tuam, o Deipara, iure vitam arbitramur; teque spiritali quadam ratione nobis contubernalem credimus. Cumque adeo ingruerit calamitas, tuum quaerentes praesidium, liberamur: rursum vero fausta, gaudii que oboriente die, eam ipsa concilias: ac postquam in omnibus nostri sollicita es, nobiscum te agere persuasum habemus. Quemadmodum enim siticulosus ad fontem properat, sic et fidelis omnis anima, tota aestuans accurrit, tuo implenda auxilio. Ac iterum, quemadmodum anhelitu haustus aër animale[m] hominibus olfactum afflat, ita et te, orthodoxi omnis Christiani flatus, ac spi-

PG
98, 355¹ Ps. IX, 9.² Zach. XII, 10.

Οὐδὲ γὰρ τοσοῦτον τῆς τοῦ ἀέρος ἀνιμώμεθα ψυχαγωγίας, ὅσον τῆς τοῦ ὀνόματός σου ἀρούμεθα σκέπης· ὡς ἐν Χριστῷ καὶ ἐν σοὶ τὸ γεγραμμένον πληροῦσθαι· « Ἀναπνοή, φησί, μυκτῆρων ἡμῶν σὺ εἶ· ἐν τῇ σκέπῃ σου καὶ πνοῇ ζήσομεν ». Ποίον γὰρ γένος ἀνθρώπων, πάρεξ εἰπεῖν Χριστιανῶν, τοιαύτης ἐπέτυχε δόξης, τοιαύτης εὐπόρησεν ὑπολήψεως; Ἄγγελοι ταῖς οὐρανίων ἐγγαυριῶνται καταμοναῖς· ἡμεῖς τοῖς τῶν ἀγιοτάτων σου ναῶν εὐφραίνομεθα σχολασμοῖς. Εἰ γὰρ ὁ Σολομώντειος ναός, πάλαι τὸν οὐρανὸν ἐπὶ τῆς γῆς ἐσκιογράφει, πόσῳ μᾶλλον ἐμφύχου σοῦ ναοῦ γεγονυίας τοῦ Χριστοῦ, μὴ καὶ τὰς Ἐκκλησίας τὰς σὰς, ὡς ἐπιγεῖους οὐρανοὺς δικαίως ἔστιν ἀνακομπάζειν; ἀστέρεις λαμπηδογλωσσοῦσιν ἐν τῷ στερεώματι τοῦ οὐρανοῦ· αἱ σωματικαὶ σου, Θεομητορ, τῶν εἰκόνων χρωματουργίαι, τὴν ἐπίδοσιν τῶν σῶν ἡμῖν ἀναστράπτουσι δωρεῶν. Ἡλιος καὶ σελήνη τὸν ἕνα τοῦ κυκλώματος δαδουχοῦσι πόλον· πᾶς οἶκος, καὶ πᾶσα πόλις, καὶ χώρα, τὸ σόν, ἐκ τοῦ σοῦ γεννηθέντος φωτός, ἀγλαΐζεται φῶς. Διὰ τοῦτο μακάριος κἂν ἀμαρτωλὸς ὁ ἄνθρωπος, ὑπερ συγγενῆ σε κατ' οὐσίαν κτησάμενος εὐρέθη, καὶ θείας φύσεως διὰ σοῦ κοινωνός, « Μακάριος » ἀληθῶς, καὶ καλῶς αὐτῷ γέγονε· μᾶλλον δὲ « καὶ ἔσται καλῶς »· οὐ διαλείψη γὰρ τοῖς τὴν σὴν ἀντίληψιν ἕως τέλους ἔχειν ἀζιουμένοις. * Ἐρρέτω θάνατος ἐπὶ σοί, Θεοτόκε, ζῶν ὅτι

*357

ratio, ore profert ac enuntiat. Nec enim tantum ab aëris haurimus oblectatione, quantum a tui nominis haurimus protectione: adeo ut in Christo, ac te impleatur quod scriptum est: *Respiratio nostrarum es tu; in tegumento tuo et umbra vivemus*.¹ Quodnam enim aliud hominum genus a Christianis, id tantum obtinuit gloriae? Tam illustri fuit existimatione? Angeli coelestibus gloriantur habitaculis, nos, incessu sanctorum templorum tuorum, feriis delectamur. Ut enim illud quondam Salomonis templum, coelum in terris adumbravit; quam nos potiori iure, cum ipsa effecta fueris vivum Christi templum, ecclesias tuas et templa, velut terrestres coelos sumus elaturi? Stellarum clarae faces loquuntur in firmamento coeli: corporeique tuarum, o Deipara, imaginum ducti colores, tuorum nobis donorum largitionem ceu stellanti fulgore coruscant. Sol et luna unius axem circuli illuminant; at domus omnis, et civitas, regioque, tuum, ex tui Nati Lumine, splendet lumen. Quapropter beatus homo, etsi peccator, quod tuam adeptus per naturam cognitionem, etiam divinae, per te, naturae particeps inventus sit: *Beatus* revera, et bene illi fuit; imo, *et erit bene*;² non enim deficiet * iis qui usque ad finem auxilium tuum obtinere meruerint. Facessat in te mors, o Deipara, quod vitam mortalibus produxeris. Facessat

*358

¹ Thren. IV, 20.² Ps. CXXVII, 2.

τοῖς ἀνθρώποις προσήγαγες. Ἐρρέτω τάφος ἐπὶ σοί, ἐπειδήπερ ὕψους ἀκαταφράστου θεῖος ἐγένου θεμέλιος. Ἐρρέτω χοῦς ἐπὶ σοί· ἀνάπλασις γὰρ εἶ, ὅτι τοῖς ἐν ὕλῃ πηλοῦ διαφθαρεῖσι κεχρημάτικας, Δέσποινα. Οὐκοῦν πίστει σε μεθ' ἡμῶν συνανάστροφον ἔχειν ὁμολογοῦμεν. Εἰ μὴ γὰρ ἐν τούτῳ παρηγορούμεθα, ἐξέλιπεν ἂν τῇ ἐπιθυμίᾳ τῇ πρὸς σέ, τὸ ἡμέτερον πνεῦμα· καὶ πίστει τοὺς οὐρανοὺς, ὡς γέγραπται, κατηρτίσθαι νοοῦμεν· οὕτω καὶ σέ μετελθοῦσαν συνδιάγωγον καὶ μετὰ τὴν ἐκδημίαν τοῦ σώματος πιστευόμεν ἀναθεωρεῖν. Οὐ γὰρ ὀδύνη τοσαύτη τῇ ψυχῇ, τῆς σαρκὸς ὅταν ἀποσπασθῇ, ὅσον ὀδυνηρότερον σοῦ στερηθῆναι, πανάχαραντε. Ὅθεν κατὰ τὸ γεγραμμένον. «Κἂν τὸ σῶμά σου καθέυδει, ἡ καρδίᾳ σου ἀγρυπνεῖ». Καὶ κἂν τὸ ἀπαραίτητον τοῦ θανάτου, τῇ ἀνθρωπίνῃ παρεδέξω φύσει, οὐ νυστάζει, οὐδὲ ὑπνώσει ὁ φυλάσσων ἡμᾶς ὀφθαλμὸς σου.

1823

Οὐκ ἀμάρτυρος γὰρ ἡ μετάστασις σου· οὐδὲ ψευδῆς ἡ κοίμησις. Ὁ οὐρανὸς τῶν ἐπὶ σοί τότε συνδραμόντων διηγεῖται δόξαν· ἡ γῆ, τὴν περὶ αὐτῶν παρίστησιν ἀλήθειαν· αἱ νεφέλαι, τὴν ἐξ αὐτῶν σοὶ διακονηθεῖσαν βοῶσι τιμὴν· καὶ ἄγγελοι τὴν εἰς σέ τότε γενομένην ἀπαγγέλλουσι δωροφορίαν· τὸ πῶς φημι κατὰ τὴν Ἱερουσαλήμ οἱ ἀπόστολοι παρεγένοντο πρὸς σέ, καθάπερ καὶ Ἀμβρακίου ὁ προφῆτης ἐκ μερῶν τῆς Ὀρεινῆς, ἐν ὥρᾳ μιᾷ διὰ νεφέλης

PG
98, 357

in te sepulcrum, quando inexplicabilis sublimitatis divinum facta es fundamentum. Facessat pulvis; nova quippe informatio es, quod iis, qui in limo luti corrupti essent, Domina facta sis. Te igitur, una nobiscum versari certa confitemur fide. Nisi enim nostra in eo esset posita consolatio, deficeret prae tui desiderio spiritus noster. Quomodo autem iuxta Scripturam,¹ fide intelligimus aptatos caelos, ita et te, etiam a migratione corporis, accedentem nobis comitem, velut oculis contueri credimus. Non enim tantum dolet anima, cum a corpore avellitur, quantus dolor est te privari, o immaculatissima. Hinc, iuxta Scripturam: *Etsi corpus tuum dormit, cor tamen tuum vigilat*;² et quamquam inevitabilem humanae conditionis mortis necessitatem subiisti, non tamen dormitabit, autve dormiet, nos custodiens oculus tuus.

1823

Non enim testibus caret tuus transitus; nec dormitio tua falsi quidquam habet. Enarrat coelum gloriam eorum, quae in te tunc concurrerunt; terra, eorum repraesentat veritatem; nubes, honorem quem famulatu exhibuerunt, clamant. Denique angeli, quod id temporis satellitium stiparet, annuntiant: ut nimirum apostoli ad te Hierosolimam convenerint, quemadmodum etiam Habacue propheta, hora una, in nube raptus, surripiente angelica dextera, ex

PG
98, 358¹ Hebr. XI, 5.² Cant. V, 2.

ἀρπαγαίς, καὶ ἀγγελικῆς δεξιᾶς ὑποληφθείς, ἐν τῇ Περσικῇ Βαβυλῶνι εἰς τὸν λάκκον τοῦ Δανιὴλ παρέστη. Ἄλλ' ὥσπερ ῥάνις εἰς θάλασσαν ἐπιχειομένη οὐδὲν προστίθισιν, οὐδὲ βαλάντιον πτωχοῦ, πλουσίου θησαυρὸν ἀποκενοῖ· οὕτως οὐδὲ τὰ ὕψη σου τῶν ἐγκωμίων, ἱκανός τις ἐν λόγων κατευμεγεθῆσαι φωναῖς. Ἔχεις σὺ παρ' ἑαυτῆς τὸν ἴδιον ὕμνον, ὅτιπερ Θεοτόκος ἀνεδείχθης. Οὐδὲ γάρ, ὅτι τοῖς ὡσὶν ἡμῶν παρὰ Γραφικῆς ἐξηγήσεως τοῦτο καὶ μόνον ἠκούσθη· οὐδὲ πάλιν ὅτιπερ οἱ πατέρες ἡμῶν ἀνήγγειλαν ἡμῖν τοῦτο παναληθευούση διηγήσει, τὴν προσηγορίαν ἐκληρώσω τῆς Θεοτόκου· ἀλλ' ὅτι τὸ ἔργον ὃ εἰργάσω ἐν ἡμῖν, κυρίως καὶ ἀψευδῶς ἀγλωσσοχαρίτως καὶ ὀρθοδόξως, Θεοτόκον σε δι' αὐτῶν βεβαιοῖ τῶν πραγμάτων· καὶ τούτου χάριν, τὸ θεηδόχον σου σῶμα, παρὰ νεκροποιοῦ καταφθορᾶς, ἔπρεπεν ὄντως μὴ συγκλεισθῆναι· ἀλλὰ καὶ τὸν τάφον ὡς ἀνθρώπινον ὑποδέξασθαι τὸ ἴδιον φύραμα· καὶ σοῦ ζωστολεῶς πρὸς τὰ οὐράνια, τῆς οικείας μεταστάσης ζωῆς· κενὸν μὲν τὸ δειχθῆναι τῆς σαρκὸς σου· ἀχώριστον δὲ τῆς τῶν ἀνθρώπων συναναστροφῆς εὐρεθῆναι τὸ πνεῦμά σου, ἀοράτῳ ἐνεργείᾳ τοῦ ὑπὸ σοῦ παρθενικῶς γεννηθέντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

PG
98, 360

Oratio VIII. In dormitionem SS. Deiparae, III. « Φήμη καλὴ καὶ ἀγαθὴ παιναίνει », κατὰ τὸ γεγραμμένον, « ὅστ' ἄ ». Καὶ ἡ περὶ τῆς σωματικῆς

1824

partibus Orines, Iudaeaque, Babylone Persidis, ad lacum Danielis praesto fuit.¹ Enimvero, ut gutta una nihil mari adiecit, neque pauperis crumena, divitis thesaurum evacuat; ita nemo tuarum celsitudinem laudum oratione satis extulerit. Habes plane, ipsa a te propriam laudem, quod Deipara effecta sis. Non enim quia hoc tantum, exponente Scriptura, *auribus nostris audivimus*; neque iterum *quia patres nostri*, hoc nobis verissima narratione *annuntiaverunt*,² Deiparae appellationem sortita es; sed quia ipsum opus quod es operata in nobis, proprie et vere, nihilque gratificante lingua, et orthodoxe, Dei, te, Matrem, ab ipsis rebus confirmat. Ideoque par erat, ut ne revera, corpus illud tuum quod vitam suscepisset, mortifera corruptione involveretur: ac vero, ut et sepulcrum, velut hominis propriam massam susciperet; utque te, vitae consummatione, a tua ipsa vita migrante ad coelestia; monumentum quidem tua carne ostenderetur vacuum; tuus vero spiritus inveniretur ab humana conversatione inseparabilis; invisibili eius virtute, qui ex te Virgine natus est Christus Deus noster; cui gloria in saecula. Amen.

PG
98, 359

Oratio VIII. In dormitionem SS. Deiparae, III. Praeclara fama ac bona, sicut scriptum est, *impinguat ossa*.³ Quamobrem etiam

1824

¹ Dan. XIV, 32 ss.² Ps. XLIII, 2.³ Prov. XV, 30.

κοιμήσεως τῆς Ζωοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας διήγησις, ὡς ἄτε δὴ θεο-
πνευστία καὶ εὐωδία τῆς ὑπεραγίας σαρκὸς ὑπάρχουσα τοῦ Χριστοῦ, ἀγιά-
ζει τοὺς ἀγιάζοντας αὐτήν. Ἀλλοιωθέντων γὰρ ποτε δι' ἔλεον Θεοῦ τῶν ἀν-
θρωπίνων ἐν τοῖς καταχθονίοις ὀστέων, τὸ ἄμωμον τῆς Θεοτόκου σῶμα
κατεπίανε ταῦτα τῆ διαφθορᾷ σκληρωθέντα, διότι τῆ ἀναστάσει τοῦ ὑπ' αὐ-
τῆς γεννηθέντος ἠπαλύνθησαν ὑπὲρ ἔλαιον τῆ ἀφθαρσία. Ἀλλὰ γε δὴ καὶ
ὀλίγων τῆς ἀειμνήστου μεταστάσεως αὐτῆς ἐπιμνησθῶμεν. Εὐφροσύνη γὰρ
ὡς ἀληθῶς καὶ ἡ περὶ τῆς τοιαύτης ἐξηγήσεως ἀκρόασις.

Ὅταν πρὸς ἑαυτὸν Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν τὴν Ζωοτόκον αὐτοῦ μετενεγ-
κεῖν ἐβουλεύσατο Μητέρα, δι' ἀγγέλου αὐτῆ καὶ πάλιν τοῦ συνήθους τὸ τῆς
κοιμήσεως προμηνύει παραστατικόν· ὅπως μὴ καθὼς ἐν τοῖς λοιποῖς ἀνθρώ-
ποις αἰφνιδίως ὁ θάνατος ὑπερχόμενος, τάραχον καὶ αὐτῆ μετεκδημούση
ποιήσοι. Οἶδεν γὰρ ὁ τοῦ σώματος ἀπὸ ψυχῆς μερισμός, καὶ τῶν μεγάλων
ἀνθρώπων περίλυπον ποιεῖν τὸ πνεῦμα. Ἴνα οὖν μὴ καὶ αὐτῆ ἀπροόπτως
μετερχομένη, τῷ φυσικῷ τῆς σαρκὸς ιδιώματι θορυδηθῆ, ὡς μὴ προεγνω-
κυῖα τὴν ἰδίαν ἔξοδον, ἢ τὸν γνώστην τῶν ὄλων τεκοῦσα Θεόν, ἀποστέλλεται
πρὸς αὐτήν ὁ ἀγγελος, προθαρσύνων αὐτήν τοῖς ἀπ' αὐτοῦ τοῦ Χριστοῦ τοι-
ουτοῖσι λόγοις·

instituta de corporali Vitae parentis semperque Virginis Mariae
Dormitione narratio (quippe quae divinus odor ac fragrantia sit
sanctissimae carnis Christi) eos sanctificat, qui ipsam sanctificant.
Immutata enim quandoque ex Dei misericordia apud inferos hu-
mana ossa, immaculatum sanctae Dei Genitricis corpus plane im-
pinguavit, cum ea ex corruptione indurissent: quippe quae Nati
ex ea resurrectione, exspectata incorruptione mollita sunt super
oleum.¹ Enimvero nos quoque paucis, eius perpetua digni memoria
Transitus memoriam recolamus. Vere namque etiam laetitia, eius-
modi narrationis auditio est.

Cum Christo Deo nostro constitutum esset, ut quae vitae parens
exstitisset, Matrem suam transferret, per angelum rursus ei fami-
liarem in procinctu esse eius Dormitionis tempus praenuntiat; ne
sicut in reliquis mortalibus, mors repente ingruens, ipsi quoque
vivi excessurae aliquam turbationem afferret. Ne igitur etiam illa
improvisae saeculo migrans, naturali carnis proprietate turbaretur,
ut quae suum ipsa excessum non praenovisset, Dei scilicet qui univer-
sorum creator est, parens mittitur ad eam angelus, qui ex Christi
persona verbis istiusmodi eius praemuniret animum, ac fiduciam
augeret.

¹ Ps. LIV, 22.

Καιρός, λέγει Κύριος, τὴν ἐμὴν προσλαβέσθαι σε μητέρα. Καθὼς οὖν τὴν γῆν καὶ τοὺς ἐν τῇ γῆ χαρᾶς ἐπλήρωσας, κεχαριτωμένη, χαροποίησον καὶ τὰ οὐράνια πάλιν. Φαίδρουν τὰς τοῦ Πατρὸς μου μονὰς· ψυχαγώγησον, καὶ τῶν ἁγίων τὰ Πνεύματα. Ὅρῶντα γὰρ τὴν σὴν πρὸς ἐμὲ τιμητικὴν καὶ ἐξ ἀγγέλων δορυφορουμένην μετάθεσιν, πληροφοροῦνται πιστῶς, ὡς διὰ σοῦ καὶ ἡ τούτων μερὶς ἐν τῷ ἐμῷ κατοικήσει φωτί. Ἔρχου δὴ σὺν ἀγαλλιάσει. Χαῖρε καὶ νῦν, ὥσπερ καὶ πρόην. Διὰ πάντων γὰρ ἔχεις τὸ κεχαριτωμένον τῆς προσηγορίας ἀξίωμα. Ὡς ὅταν σὺ μέλλουσα συλλαμβάνειν με, χαίρειν ἐμηνύθης, χαῖρε καὶ ἄρτι προσλαμβάνεσθαι ζητούμενη παρ' ἐμοῦ. Μὴ ταρραχθῆς ἐγκαταλιποῦσα τὸν φθειρόμενον σὺν ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτοῦ κόσμον. Τὴν φθορὰν αὐτοῦ παρεᾶς· ἐπεὶ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ἀντιλήψεως ὀφθαλμοὺς οὐκ ἀφήσεις· ἀλλ' ὥσπερ ἐγὼ μὴ ὦν ἐκ τοῦ κόσμου, ἐπιθλέπω καὶ διοικῶ τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ· οὕτως καὶ ἡ σὴ προστασία οὐκ ἀφαιρεθήσεται μέχρι συντελείας ἐκ τῶν τοῦ κόσμου.

361 Μὴ θρυλλήσει σε σαρκὸς ἀφειδίασις· πρὸς ζωοτέραν ἐπανερχῆ ζωὴν, πρὸς ἀνάπαυσιν χαρᾶς, πρὸς εἰρήνην ἀκατάκρατον, πρὸς ἀμέριμνον διαγωγὴν, πρὸς ἀπαθῆ τρυφήν, πρὸς ἀπερίσπαντον διαμονήν, πρὸς ἀτελεύτητον ἀπόλαυσιν, πρὸς ἄδυτον φῶς, πρὸς ἀνέσπερον ἡμέραν, πρὸς ἐμὲ αὐτόν, τὸν

1825

Tempus est, ait Dominus, ut te Matrem meam assumam. Quem-admodum igitur terram, et qui in terra sunt, gaudio replevisti, gratia plena, sic et coelestia rursum laetifica. Patris mei mansiones exhilara: sanctorum item Spiritus recrea. Videntes enim illi tuam ad me celebri cultu ac stipantibus angelis translationem, certa ducuntur fide sibi que persuadent fore, ut per te eorum quoque portio in mea inhabitet luce. Veni igitur cum exultatione. Ave et nunc et gaude, uti et pridem:¹ habes enim in omnibus, eius, quod est esse plenam gratiae, nominis dignitatem. Ut cum me esses conceptura, gaudii nuntium accepisti: gaude et modo, quae a me assumenda invitaris. Ne te turbaverit, quod mundum relinquant, qui corrumpitur cum desiderii suis. Eius transmittis corruptionem; nam neque eos qui in mundo sunt, tua destitutos ope dimissura es: sed sicut ego, cum de mundo non sim, eos qui in mundo sunt propitiis intueor oculis, ac providentia guberno; sic nec tua a mundo usque ad consummationem auferenda protectio est.

362 Non franget te neglecta carnis cura: ad vivaciorem vitam reverteris, ad gaudii requiem, ad tranquillissimam summamque pacem, ad vitam nullis curis anxiam, ad delicias omni labe carentes, ad perennitatem quietissimam, ad iucunditatem immortalem, ad lucem occasus nesciam, ad diem vespere non obscurandum, ad

1825

¹ Lc. I, 28.

τοῦ παντός καὶ σοῦ Ποιητῆν. Ὅπου γὰρ ἐγώ, ἐκεῖ ζωὴ αἰώνιος, χαρὰ μὴ συγκρινομένη, κατοικία μὴ ἐξισουμένη, πολιτεία μὴ φθειρομένη. Ὅπου τοίνυν ἐγώ, καὶ σὺ μέλλεις ὑπάρχειν, ἀχώριστος μήτηρ, ἐν ἀδιαζεύκτῳ Υἱῷ. Ὅπου Θεός, πᾶσα ἀγαθωσύνη, πᾶσα τερπνότης, πᾶσα φαιδρότης. Οὐδεὶς ἰδὼν τὴν δόξαν μου, παρεᾶσαι ταύτην ἐθέλησεν. Οὐδεὶς ἐλθὼν εἰς τὴν καταπαυσίν μου, τὰ τοῦ φθαρτοῦ πάλιν κατεζήτησεν κόσμου. Πέτρος ἐρωτάσθω, εἰ ὅμοια σύγκρισις τοῦ κόσμου καὶ τοῦ Θαβωρίου ὄρους, ὅταν ἐν αὐτῷ τὴν ἐμὴν ἐθεάσατο πρὸς ὀλίγον καιρὸν δόξαν.

Ἐν τῷ κόσμῳ τῶν φθαρτῶν διαγούσης σου, ὀπτασία τὴν ἐμὴν σοὶ ἐνεφάνιζον δύναμιν· μεταβαινούσης σου τοῦ βίου, πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἐμαυτὸν ὑποδείξω σοι. Δὸς ἀθλίπτως τῇ γῆ τὰ ἴδια. Ἐμὸν τὸ σὸν σῶμα· καὶ ἐπειδὴ ἐν τῇ χειρὶ μου τὰ πέρατα τῆς γῆς, οὐχ ἀρπάζει τις οὐδὲν ἐκ τῆς χειρός μου. Ἐμοὶ τὸ σῶμά σου πίστευσον, ὅτι καὶ γὰρ τῇ κοιλίᾳ σου τὴν ἐμὴν παρεκατέθεμην θεότητα. Ὁψεται τοῦ Πατρὸς μου τὴν δόξαν ἢ ἑνθεός σου ψυχῇ. Ὁψεται τοῦ μονογενοῦς αὐτοῦ Υἱοῦ τὴν δόξαν τὸ ἀμίαντον σῶμά σου. Ὁψεται τοῦ παναγίου Πνεύματος τὴν δόξαν τὸ ἀχραντον πνεῦμά σου.

1826

Οὐ καυχῆσεται θάνατος ἐπὶ σοί· Ζωὴν γὰρ ἐκήσασ. Σκεῦος ἐμὸν ἐγένου· οὐ βράγῳσει τοῦτο σύντριμμα θανατοφθόρου καταπτώσεως. Οὐκ ἀμαυρώσει

PG
98, 361

meipsum, huiusce rerum universitatis tuumque Conditorem. Nam ubi sum ego, illic vita aeterna, incomparabile gaudium, habitatio non exaequata, nulli obnoxia interitioni civitas. Ubi igitur ego sum, debes et ipsa esse, inseparabilis mater, in Filio indivulso. Ubi Deus, omnis bonitas est, omnis oblectatio, omnis iucunditas. Nemo qui viderit meam claritatem, ab ea abscedere in animum induxit. Nemo ingressus in meam requiem, quae sunt mundi perituri denuo requisivit. Ex Petro sciscitare, parne mundi comparatio ac montis Thaborii, tum cum ibi constitutus ad breve momentum meae spectator claritatis fuit.

Dum in mundo corruptibili vitam ageres, meam tibi in visione exhibebam potentiam; emigranti e vita, ipse me tibi facie ad faciem ostendam. Nihil gravate terrae cedito, quae sunt eius propria. Tuum corpus meum est: quodque in manu mea sunt omnes fines terrae,¹ nemo quidquam rapiet de manu mea. Tuum mihi corpus concredito; nam et ego divinitatem tuo utero deposito tradidi. Videbit Patris gloriam divina anima tua: videbit unigeniti Filii eius claritatem intemeratum corpus tuum: videbit sanctissimi Spiritus maiestatem impollutus spiritus tuus.

1826

Nihil in te mors gloriabitur, ut quae Vitam utero gestaveris. Vas meum effecta est: haud illud lethalis casus contritio confringet:

PG
98, 362

¹ Ps. XCIV, 4.

τοῦτο ζόφου κατασκιασμός. Ἐρχου προθύμως πρὸς τὸν ὑπὸ σοῦ γεγεννημένον. Εὐφραῖνά σε βούλομαι τεκνοχρέως· ἀποδοῦναί σοι τὰ τῆς μητρικῆς κοιλίας ἐνοίκια· τῆς γαλακτοτροφίας τὸν μισθόν· τῆς ἀνατροφῆς τὴν ἀντάμειψιν· τοῖς σπλάγχθοις σου τὴν πληροφορίαν. Μονογενῆ με κεκτημένη, μήτηρ, Υἱόν, συνοικῆσαί μοι μᾶλλον προτίμησον· οὐκ ἀντιπερισπάσαι γὰρ οἶδα πρὸς ἑτέρου τέκνου διάθεσιν. Ἐγὼ σε παρθένον ἀνέδειξα μητέρα· ἐγὼ σε καὶ εὐφραινομένην ἐπὶ Τέκνῳ καταστήσω μητέρα. Ἐγὼ σοι τὸν κόσμον χρεώστην ἀναδείξω, καὶ μετερχομένης πλεῖον σοῦ τὸ ὄνομα καταδοξάσω. Ἐγὼ σε τεῖχος κοσμικὸν οἰκοδομήσω, γέφυραν κλυδωνιζομένων, κιθωτὸν διασωζομένων, βακτηρίαν χειραγωγουμένων, πρεσβείαν ἀμαρτανόντων, καὶ κλίμακα πρὸς οὐρανὸν τοὺς ἀνθρώπους ἀναβιδάζειν ἰσχύουσαν.

*364 Ἐρχου μετ' εὐφροσύνης. Ἄνοιξον σὺ τὸν παράδεισον, ὃν ἡ συγγενῆς σου καὶ ὁμοφυῆς ἀπέκλεισεν Εὐα. Εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ Υἱοῦ σου· ἄφες τὴν κάτω Ἱερουσαλήμ· ἀνάδραμε πρὸς τὴν οὐράνιον πόλιν, ὅτι τῆς κάτω Ἱερουσαλήμ μεγαλυνθήσεται μετὰ μικρὸν « ὁ κοπετός, ὡς κοπετός, κατὰ τὸ γεγραμμένον, * ῥοῶνος ἐκκοπτομένου ἐν πεδίῳ ». Προσανακλήθητι, καὶ μόνον ἐν σχήματι τῷ Γεθσημανῆ τοῦ μνήματος χωρίῳ· οὐκ ἀφήσω σε χρονίως ὄρφανὴν ἐν αὐτῷ. Ἐρχομαι πρὸς σὲ παρευθύ, τοῦ κατατεθῆναί σε κηδευ-

haud caliginis obtenebratio in obscurum trahet. Veni ad Natum tuum propensa animi voluntate, Filii debito laetificare gestio: materni uteri hospitii commodati praemia reddere: quod lac praeberis, mercedem dare: quod educaveris, vicem rependere; ratam visceribus tuis fidem facere. Quae me, Mater, Filium unigenitum nacta sis, mecum potius commorari velis; sat enim novi ad alterum te filium non amore distrahi. Ego te virginem matrem effeci. Ego te quoque laetantem super Filio matrem constituam.¹ Mundum tibi debitorem praestabo, et emigrantis nomen tuum maiori gloria collustrabo. Ego te mundi murum exaedificabo, eorum pontem, qui fluctibus iactantur, eorum qui manu ducuntur baculum, peccatorum advocatam, scalam denique quae provehere in coelum mortales sufficiat.

*363 Veni cum laetitia. Aperi paradisum, quem cognata tua Eva, eiusdemque consors generis ocludit. Intra in gaudium Filii tui. Dimitte terrenam Ierusalem: ad coelestem excurrere civitatem; quippe cum brevi post terrenae Ierusalem *planctus magnus futurus sit*, uti scriptum est, *sicut planctus * malogranati quod succiditur in agro*.² Decumbe, atque id ad speciem tantum, in Gethsemane monumenti loco: haud in longum tempus in eo te orbam traham. Veniam ad te mox ac iustis persolutis in monumento deposita fueris,

¹ Ps. CXII, 9.

² Zach. XII, 11.

θεῖσαν ἐν τῷ μνημείῳ, οὐ συλληφθησόμενος πάλιν ὑπὸ σοῦ, ὡς ἐφ' ἄπαξ οἰκήσας ἐν σοί, ἀλλὰ παραληψόμενος μᾶλλον συνοικεῖν ἐμοί. Θεὸς ἐν τῷ Γεθσημανῇ χωρίῳ τεθαβήκωτος τὸ σῶμά σου, καθὼς ἐγὼ πρὸ τοῦ παθεῖν με δι' ἀνθρωπίνην προσευχὴν ἐκεῖσε τὰ γόνατα. Σοῦ γὰρ προτυπούμενος τὴν κοίμησιν, ἔκλινα κἀγὼ πρὸς τὸ τοιοῦτον χωρίον τὰ ἐμὰ τοῦ ἐκ σοῦ σώματος γόνατα. Ὡς οὖν ἐγὼ μετὰ τὴν τότε γονυκλισίαν πρὸς τὸν ζωοποιὸν ἐξῆλθον καὶ ἐκούσιον τοῦ σταυροῦ μου θάνατον, καὶ σὺ μετὰ τὴν κατάθεσιν τοῦ σοῦ λειψάνου πρὸς ζωὴν παραχρῆμα μετατεθήση.

Ἴδου καὶ οἱ ἐμοὶ καταλαμβάνουσι πρὸς σέ μαθηταί, δι' ὧν τιμίως καὶ εὐλαβῶς ἐνταφιασθίση, τῶν πνευματικῶν υἰῶν τοῦ φωτός μου. Οἷς, ὡς καθὼς σὺ προσμαρτυρεῖς, υἰοθεσίας χάριν ἔδωρησάμην. Καὶ δὴ παρ' αὐτῶν ἐνταφιαζομένη, ὡς ἐξ ἐμοῦ χειρῶν λογιζοῦ κηδευομένη. Καὶ γὰρ οὐδὲ πρέπει παρ' ἐτέρων σέ κηδευθῆναι, εἰ μὴ παρὰ τῶν ἐμῶν ἀποστόλων, ἐν οἷς καὶ τὸ ἅγιον Πνεῦμα κατοικεῖ· οἱ καὶ τὸ ἐμὸν ἀναπληρώσουσι πρόσωπον, ἐπὶ τιμῇ τῆς ἐξόδου σου, πανάχραντε.

Τούτων ἀκούσασα τῶν ἀγγελιῶν ἡ Θεομήτωρ ἐχάρη χαρὰν μεγάλην, καταφρονήσας παντελῶς τῆς προσκαίρου ζωῆς τῶν ἀνθρωπίνων. [...]

1827

Τούτων μεταξὺ φθάζει καὶ Παῦλος ὁ ἀπόστολος, ὡς ἐκ μηρόθεν κινήσας τοῦ κηρύγματος. [...] * Ἴδον τὸν Παῦλον οἱ ἀπόστολοι, καὶ ἐψύχησαν, τῇ βαθμικῇ τοῦτον προανατάξαντες ἐντίμως καθέδρα. Δέχεται τοῦτον ἰλαρῶς

PG
98, 365
*368

non qui a te denuo concipiendus sim, qua ratione in te semel habitavi, sed qui potius contubernalem mihi futuram sim assumpturus. Pone fidenter corpus tuum in loco Gethsemane, qua ratione ego ante passionem humano more in oratione eo ipso loco prostravi mei corporis genua. Sicut igitur ego, ubi tunc genua flexissem, ad vivificam ac sponte assumptam exii meae crucis mortem, sic tu quoque post depositum corpusculum, ad vitam confestim traduceris.

En mei quoque ad te veniunt discipuli, quorum manibus honorifice ac reverenter tuum curabitur funus, qui scilicet spiritales meae filii sunt lucis. Iis, ut tu ipsa testis es, adoptionis gratiam impartivi. Ac sane iis iusta solventibus, haec me tibi solvere existima, atque meis ipsum manibus tibi parentare. Nam neque decet ut his tibi officiis ulli alii defungantur, praeterquam apostoli mei, in quibus etiam habitat Spiritus sanctus, qui et meam personam explebunt, o intemeratissima, in honore tuarum exsequiarum.

His Dei Mater nuntiis acceptis, gavisiva est gaudio magno, sprete penitus temporanea mortalium vita. [...]

1827

Interim advenit et Paulus apostolus, ut quem procul terris dissitum, evangelicae praedicationis functio detineret. [...] * Viso Paulo apostoli animis recreati, in suppedaneo scabello reverenter

PG
98, 366
*367

ἡ Παρθένος· ῥίπτει Παῦλος ἑαυτὸν εἰς τοὺς θεοβαστάκτους αὐτῆς πόδας, καὶ μαθὼν ἐφ' ᾧ καὶ αὐτὸς παραγέγονεν, σὺν μεγάλῳ καὶ ἐνδακρῦφ στεναγμῷ ἀνοίξας τὸ ἑτοιμον καὶ διδασκαλικὸν αὐτοῦ στόμα, ἐγκωμιάζει μεγάλως τὴν Παρθένον. [...]

Μετὰ δὲ καὶ ἄλλων πολλῶν παρὰ Παύλου, καθὼς μαθεῖν ἠδυνήθημεν, πρὸς ἐπαίνων ἐντεύξεις τῇ Θεοτόκῳ προσαχθέντων, συντάσσεται πᾶσιν ἡ Παρθένος. Ἀναπίπτει τῷ ἐκστρωθέντι παρ' αὐτῆς κραδάτῳ· σχηματίζει τὸ ἄμωμον ἑαυτῆς ὡς ἠβουλήθη σῶμα· ἀφήσιν ὡς ἐν ὕπνῳ τὸ πνεῦμα. [...]

Ποιεῖ τοίνυν τὴν εὐχὴν ὁ Πέτρος· αἴρουσιν οἱ λοιποὶ τῶν ἀποστόλων ἐν ὁμοίᾳ τὸ κλινάριον· ὕμνοις καὶ φώτοις τὸ σῶμα τῆς Παρθένου πρὸς τὸ μνήμα τιμῶς καὶ εὐλαβῶς ἐξοδεύοντες. [...]

*369

* Γνώμη δὲ καὶ ἐπιλογῇ τῶν ἀποστόλων κοινῇ, Πέτρος καὶ Παῦλος ὑπολαβόντες τὴν ἔνθεν ἀκαεῖθεν τοῦ κραδάτου χαλαστικῶς ἀποκρεμαμένην σινδόνα, τιθέασιν τὸ λείψικον ἐν τῷ μνημείῳ, τῇ σινδόνι τὴν ψαῦσιν ἐπιβαρῆσαντες, καὶ οὐχὶ τῇ χειροθεσίᾳ καταχρησάμενοι τῇ ἰδίᾳ οἱ πανευδόξοι καὶ ὑπερευλαβεῖς ἀπόστολοι· οἱ διὰ τὸν πόθον τοῦ Θεοῦ, τὸν φόβον αὐτοῦ φανερόν δειξάντες τότε οἱ πρὸς ταπεινώσιν ὑψηλοὶ καὶ οὐράνιοι γεωλόφοι· οἱ τιμητικοὶ καθυπουργοί, καὶ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ κατορθωταί· οἱ τὸν Υἱὸν διὰ τῆς μητρὸς, τὴν μητέρα διὰ τὸν Υἱὸν ὑπερτίμως σεβασθέντες· οἱ διὰ τὸν ἑνσαρκον γεγονότα Θεόν, τῇ χορηγῶ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, γνησίως

prima illum sede collocarunt. Suscipit illum Virgo hilari vultu. Paulus, ad eius se pedes iactat; ac, ubi didicisset quamobrem et ipse venisset, ingenti ac lugubri gemitu expeditum os suum et doctrinae assuetum aperiens, magnifice Virginem encomio celebrat. [...]

Interim vero etiam multis aliis laudum praeconiis, quantum nosse licuit, Pauli ore Dei Genitrici oblatis, supremum cunctis Virgo vale dicit: tum grabato, quod instraverat, decumbit: atque, ut libuit, intemerato corpuseculo suo composito, velut in sommo spiritum dimittit. [...] Petrus itaque precessionem fundit: apostoli reliqui sublato in humeros feretro, Virginis corpus cum canticis et luminibus, honesto cultu ac reverentia ad monumentum pompa efferunt. [...] * Communi vero apostolorum sententia, Petrus et Paulus hinc inde ex grabato, laxo tractu demissum pendensque linteum suscipientes, sanctum cadaver tumulo inferunt. Cum nempe sacri pignoris onus linteo incumberet, nec sua ipsi manu continerent, clarissimi supraque modum religiosi apostoli, quo in Deum amore ferebantur, ipsius tunc palam timorem prodentes, viri scilicet ad humilitatem sublimes, ac coelestes colles; ministri honore impensi, ac Christi magnifice dilectione strenui; qui Matris interventu Filium, inque Filii gratiam Matrem eximio cultu atque honore persecuti sint: qui propter Deum incarnatum, sincero tunc affectu,

*370

τότε δεδουλευκότες Μητρί. Ὦν ἐκ χειρῶν, πάντων ἀποσκοπούντων τὸ ἄχραντον ἀφηρηπάρη τῆς Παρθένου σώμα. Καὶ ὁ μὲν ἀρπάσας αὐτό, πᾶσιν ἀδλεπτος· Θεὸς γὰρ ἦν ἀθεώρητος· ἡ δὲ σινδὼν ἐν νεφέλῃ κούφη ἐν τῇ σαρκικῶς προφητευομένη κούφῃ νεφέλῃ, ταῖς χερσὶ τότε τῶν ἀποστόλων, κούφως ἀνεμιζομένη κατεφάνη.

Ἐγνώσαν οἱ μαθηταὶ τὴν πρὸς τὴν Μητέρα τοῦ Χριστοῦ σὺν ἀγγέλοις παρουσίαν· ὕφ' οὗ καὶ μεταστᾶσαν αὐτὴν πιστωθέντες, ἔδωκαν δόξαν τῷ Θεῷ ἐν αἰνέσει φωνῆς αὐτῶν, ταῦτα καὶ πρὸς τὸν λαὸν διεξεληθόντες· Ἄνδρες Ἰσραηλῖται, τοῦτο νῦν γνωστὸν ὑμῖν ἐδείχθη πᾶσι περὶ Μαρίας τῆς κατὰ σάρκα μητρὸς τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἅμα ἡμῖν καὶ ὑμῖν ἐπὶ τὸ μνῆμα τοῦτο νεκρὰ παραγενομένη, παρὰ τῶν ἡμετέρων ἀνελήφθη χειρῶν. Μηδεὶς οὖν δύσπιστος ἐν τούτῳ δειχθῆ. Μηδεὶς ἡμῖν ὡς ἐπὶ σώματος τοῦ Χριστοῦ κλοπὴν καὶ ἐν τῷ ταύτης λειψάνῳ ψευδῶς ἐπεγκαλείτω· ἀλλ' ἐὰν ἀκουσθῆ τοῦτο παρὰ τοῦ ἡγεμόνος καὶ τῶν ἀρχιερέων ὑμῶν, ἀμέριμνον τὴν ἀλήθειαν, καὶ μὴ τὸ ψεῦδος, ποιήσητε. Γίνεσθε μάρτυρες, ὧν ἐθεάσασθε. Γίνεσθε νέοι καὶ ὑμεῖς σαρκικοί τινες ἄγγελοι κατὰ τὸ μνῆμα σήμερον πορευθέντες. Πτερώσατε τὴν ἑαυτῶν ἐν τῇ ἀληθείᾳ γλῶσσαν. Εἴπατε καὶ ὑμεῖς· Ἴδε ὁ τόπος, ὅπου τέθαπται μὲν ἡ Παρθένος· μετετέθη δὲ ἡ ζωοτόκος Μαρία. Ἴδε καὶ ἡ σινδὼν

Matri quae carnem ministravit, obsequii vicem dependerent. E quorum manibus, cunctis spectantibus, intemeratum Virginis corpus abreptum fuit. Ac quidem, quisnam rapuerit, vidit nemo: Deus quippe is erat, oculis inaspectabilis; linteum vero in nube levi, in ea quae carnali ratione nubes levis prophetico prodita oraculo est,¹ apostolorum tum manibus leviter in auras sublatum apparuit.

Agnovere discipuli Christi ad Matrem angelis stipantibus adventum; indeque eam quoque translata sibi certo statuentes, Deo gloriam dederunt in laude vocis suae; talia propemodum etiam ad populum orantes: Viri Israelitae, id nunc cunctis vobis de Maria, quae Christi carne mater exstitit, notum effectum est; cum nempe una nobis vobisque deducantibus, ad monumentum hoc exstincta venisset, nostris e manibus assumptam fuisse. Nemo igitur se in hac parte ad fidem difficilem praebeat. Nemo nobis, velut in Christi corpore, in eius quoque cadavere crimen imponat: sed, si contingat rem audiri a praeside, vestrisque pontificibus, veritatem, non mendacium cura eximite. Estote testes eorum quae vidistis. Estote vos quoque novi quidam carnales angeli, in monumento hodie deambulantes. Vestrae et ipsi linguae in veritate alas accommodate. Dicit et vos: Ecce locus ubi Virgo sepulta fuerat, at translata est, vitae parens * Maria. Ecce et linteum absque illa quae, illo fuerat

*371

¹ Isa. XIX, 1.

*372 * χωρὶς τῆς ἔνδον σπαργανωθείσης ἐπιζητοῦσα τὴν ἐν αὐτῇ κατασφιγχεῖσαν, ἣν ὡς ἄψυχον ἐσπαργάνου, καὶ ὡς ἐμψύχῳ νῦν ὑποστρωθῆναι ποθεῖ. Γίνεσθε καὶ ὑμεῖς γυναῖκες μυροφόροι τῆς μεταστάσης. Δράμετε, ἀπαγγείλατε τὴν ταύτης ἐκ τοῦ ζωοπαραδέκτου μνημείου μετάθεσιν.

Μακάριον καὶ σὺ Γεθσημανῆ τὸ χωρίον, καὶ τοῦ Ἰωσήφ κήπου παραπλήσιον δόξαν εὐράμενον. Ἐκεῖ Πέτρος καὶ Ἰωάννης δραμόντες τὰ ὀθόνια καὶ τὸ σουδάριον εὐρόντες, ἐπίστευσαν τὸν Χριστὸν ἐξαναστῆναι· ἐν σοὶ δὲ τῇ Γεθσημανῇ πάντες, οἱ τε μαθηταὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμεῖς καὶ ὁ σωρευθεὶς ἐν ταύτῃ τῇ κηδεῖα τῆς ἀειπαρθένου Μαρίας [ὄχλος] τὴν ταφεῖσαν ἐν τῷ μνημείῳ τεθεῖσαν καὶ μετατεθεῖσαν ἴδομεν. Ἡ τις χωρὶς πάσης ἀντιλογίας πρὸ τοῦ συγκλεισθῆναι τῷ λίθῳ τοῦ μνήματος, ταύτῃ γέγονεν ἀφανής· ἵνα μὴ σφραγίδων δίχα καὶ φυλάκων χωρὶς κατατεθεῖσα, εὐκαιρον ἀφορμὴν περὶ κλοπῆς τοῖς ἀπιστοῦσιν ἐμποιήσῃ. Ἄλλ' ἰδοὺ ὑμνουμένη καὶ τῷ τάφῳ κατακενουμένη, καὶ τὸ μνήμα κενὸν ἀφῆκεν· καὶ τὸν παράδεισον τῆς ἰδίας ἐγένεμισε δόξης, καὶ τῆς οὐρανόθεν ζωῆς τὴν κατάπαυσιν ἔχει· καὶ μετὰ τῆς τοῦ Θεοῦ τρυφῆς συγκάτοικος ὑπάρχει. Τοσοῦτοι καὶ τῶν ἀποστόλων περὶ σοῦ τῆς Θεομήτορος οἱ λόγοι.

PG
98, 372

Ἄλλ' ἀρκούμενος ἀγῶ τῇ προπετεῖα τῶν προσαχθέντων σοι παρ' ἐμοῦ,

1828

involuta, eam quaerens quam astrinxerat; et cui velut inanimi, sepulchrale linteum fuerat, huic nunc tamquam animatae atque viventi substerni amat. Estote vos quoque eius, quae translata est, mulieres unguenta ferentes. Currite, annuntiate translationem eius ex tumulo, quod vitam tantisper susceperat.

Tu quoque beatum praedium Gethsemane, proximamque Iosephi horto gloriam consecutum. Illuc Petrus ac Ioannes cum cursu advolassent, inventis linteaminibus et sudario, Christum resurrexisse crediderunt: ¹ in te vero Gethsemane cuncti, tum nos scilicet Salvatoris discipuli, tum qui ad Mariae semper Virginis exsequias has confluxerat populus, sepultam in monumento positam atque translatae conspicimus. Extra enim omnem controversiam, cum necdum ostium monumenti fuisset lapide oclusum, subtracta oculis est; ne absque signaculis ac custodibus deposita, furti calumniae perviam incredulis occasionem praeberet. At ubi laudibus celebrata, fusa tumulo est, monumentum quoque vacuum reliquit, ac paradisum propria implevit gloria; coelestis scilicet vitae requiem adeptae, ac deliciarum quae sunt cum Deo contubernalis effecta. Tanta aliaque de te, Deipara, Apostolorum praeconia.

PG
98, 372

Sed cum mihi quoque, intemeratissima Virgo, sufficiat, sermo-

1828

¹ Io. XX, 5, 8.

πανάχραντε Δέσποινα, λόγων (ἐπιλείψει γὰρ ὁ αἰὼν τοὺς τὰ σὰ τολμῶντας ἐγκωμιάζειν) ἐν τούτοις στήσω τὸν ὕμνον. Μέμνησο Χριστιανῶν τῶν σῶν δούλων. Παράθου καὶ πάντων δεήσεις, τὰς ὄλων ἐλπίδας. Τὴν πίστιν στερέωσον· τὰς Ἐκκλησίας ἔνωσον· τὴν βασιλείαν τροπαιοφόρησον· τῷ στρατῷ συμπολέμησον· τὸν κόσμον εἰρήνευσον, καὶ πάντας κινδύνων καὶ πειρασμῶν λυτρουμένη, ἀκατάκριτον ἐκάστω τὴν ἡμέραν τῆς ἀναταποδόσεως παρασχεθῆναι δυσώπησον. Πρὸς τίνα γὰρ ἄλλον ἀπελευσόμεθα; Ῥήματα ζωῆς ἔχεις τὰ πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἡμῶν τῆς σῆς παραθέσεως ἱκετεύματα. Σὺ γὰρ εἶ ἡ πάντοτε ποιήσασα, καὶ ποιεῖν μὴ ἐνδιδούσα μεγαλεῖα μεθ' ἡμῶν· καὶ ἅγιον τὸ ὄνομά σου τὸ ἐξ ἀγγέλων καὶ ἀνθρώπων μακαριζόμενον ἐν πάσαις γενεαῖς γενεῶν, ἀπὸ τοῦ νῦν, καὶ ἕως τοῦ αἰῶνος τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

1829

Oratio IX. In SS. Deiparae Zonam. « Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περι σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ », * ὁ θεῖος ἡμῖν ἐν Πνεύματι ὑπέψαλλε Δαβὶδ· πάλιν ὄντως ἀριδηλότατα, περὶ ἧς δεδοξασμένα λελάληται, καλῶν τοῦ Βασιλέως τοῦ μεγάλου πόλιν δὴ ταύτην οἶμαι σαφέστατα καὶ ἀναντιρρήτικώτατα, τὴν ὄντως ἐκλελεγμένην, καὶ πασῶν ὑπερέχουσαν φάναι· οὐκ ὑπεροχῇ δομημάτων, καὶ ὕψει γεωλόφων ἐπαρμάτων· ἀλλὰ τὴν τῇ μεγαλοφυΐᾳ τῶν ἐνθέων ὑπερημένην ἀρετῶν, καὶ τῇ καθαρότητι ὑπερέχουσαν Μαρίαν τὴν ὑπέραγνον,

PG
98, 372
*373

num a me tibi oblatorum temeritas (deficiet enim saeculum, si qui velint res tuas laudare), in his cantico finem imponam. Memento servorum tuorum Christianorum. Cunctorum commenda preces, universorum statue spes, fidem confirma, Ecclesias ad unitatem coge, imperium tropaeis auge, exercitui auxiliare, mundum pace compone, cunctosque a periculis et tentationibus liberans, unicuique a damnationis reatu solutam praestari exora retributionis diem. *Ad quem enim alium ibimus? Verba vitae aeternae habes,*¹ tua nimirum ad Deum pro nobis commendationis vota. Tu enim es quae feceris semper, nec unquam cesses facere, nobiscum magnalia. Et sanctum est nomen tuum, quod ab angelis et hominibus, in omnes generationes generationum beatum praedicatur, et modo, et usque in saeculum saeculorum. Amen.

1829

Oratio IX. In SS. Deiparae Zonam. *Gloriosa dicta sunt de te, civitas Dei,*² * divinus nobis in Spiritu succinit David; vere rursus clarissime, de qua dicta sunt gloriosa, nimirum civitatem magni Regis apertissime vocans, citraque omnem dubitationem, eam quae vere electa est, cunctisque eminet; non altius fastigiatis aedibus, non tumulis surrigentibus; sed quae divinarum excellentiumque virtutum magnificentia, ac praestanti puritate, castissima ac immaculatissima

PG
98, 371
*374¹ Io. VI, 69.² Ps. LXXXVI, 3.

καὶ ὑπεράμωμον Θεοτόκον. Ἐν ᾧ ὁ ὄντως ὢν Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων κατεσκήνωσε· μᾶλλον δέ, ἐν ᾗ πᾶν τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος κατώκησε σωματικῶς.

Αὕτη ὄντως δεδοξασμένη πόλις· αὕτη νοητὴ Σιών. Ταύτην, οἶμαι καὶ Δαβὶδ θεόθεν προανεφώνησεν. Εἰ δέ τις καὶ τὸν ταύτης οἶκον δεδοξασμένην πόλιν καλέσειε, οὐκ ἔξω τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ καλοῦ φήσειεν. Εἰ γὰρ οἷς τὰ ὀνόματα ἐπὶ τῶν γαιῶν ἐπικέκληνται, εἰς μακρὸν τὴν μνήμην τῆς κλήσεως διασώζουσιν· ἄλλων δὲ ὢν οὐδὲ διὰ χειλέων δίκαιον τὰ ὀνόματα φέρειν, στήλαι καὶ τεμένη, καὶ εἶδωλα μέχρι καὶ τῆς σήμερον, εἰ καὶ τῇ φήμῃ μόνῃ· ἀλλ' οὖν ὑπερεκτέτανται, καὶ ὡς αὐτοὶ περιόντες, τοῖς τῶν ἀφελεστέρων ὡσὶ διεκωδωνίσθησαν, τί ἂν τις εἴποι περὶ τῆς θεοδοξάστου καὶ πανυμνήτου κόρης τῆς παναχράντου καὶ παναμώμου; Εἰ γὰρ αὕτη πόλις ἔμφυχος τοῦ βασιλέως ἐχρημάτισε Χριστοῦ, δικαίως ἄρα καὶ ὁ ταύτης πανάγιος ναός, οὗ καὶ τὰ Ἐγκαινία σήμερον ἐορτάζομεν, πόλις δεδοξασμένη ἔστι τε καὶ ὀνομάζεται. Πόλις οὐκ ἐπιγείω καὶ θνητῷ βασιλεῖ πολιτογραφοῦσα τοὺς ὑπὸ χεῖρα· ἀλλὰ τῷ ἐπουρανίῳ, τῷ εἰς ζωὴν αἰώνιον παραπέμποντι, καὶ βασιλείαν τὴν ἑαυτοῦ τοῖς αὐτῷ ἐπομένοις παρέχοντι.

Ἐγκαινίων δέ, ὧ τίμιον καὶ σεπτόν, ἀκροατῆριον, ἀκροατῆριον, μὴ νεοκτί-

Dei Genitrix Maria longe praecellit. In qua, qui est vere Rex regum et Dominus dominantium, habitavit; vel potius, in quo omnis plenitudo divinitatis habitaculum corporaliter¹ habuit.

Haec vere gloriosa civitas; haec spiritalis Sion. Hanc, puto, divinitus David corde praesago, alte praedicavit. Sin autem etiam quispiam eius sacram aedem, civitatem gloriosam vocaverit, nihil veritatis honestique metas excesserit. Si enim ii quorum nomina in terra celebrata sunt, appellationis memoriam in longos annos conservant; aliorumque nihilominus, quorum nomina in labiis ferre nefas, tituli, delubra ac simulacra usque in hodiernum diem, etsi nomine tantum vocisque sono, at protracta tamen sunt, velutque ipsi forent superstites, simpliciorum auribus perstrepunt; quid de gloriosa omnique laude dignissima, intemeratissima illa ac immaculatissima puella Virgine, quispiam dixerit? Siquidem enim haec animata Christi Regis civitas exstitit, merito etiam eius sanctissima aedes, cuius et hodie Encaenia celebramus, gloriosa civitas estque pariter ac nuncupatur. Nempe civitas, non terreno ac mortali regi subiectos ascribens cives; sed coelesti, qui ipsum sequentes transmittit in vitam aeternam, regnoque suo impertit.

Encaenia vero, seu templi dedicationem, venerandi carique

¹ Coloss. II, 9.

στοις οἰκοδομαῖς καὶ ἀρτιπαγέσι κατασκευαῖς τὸ τῶν Ἑγκαινίων ὑπολάβητε ὄνομα, ἀλλὰ τὸν ἐν πνεύματι καινισμόν, καθ' ὃν ὁ ἔσω ἡμῶν ἄνθρωπος, τὸ παλαιὸν καὶ διεβρωγὸς τῆς ἁμαρτίας ἀποθέμενος ἔνδυμα, καὶ τὸ νέον τῆς εὐσεβείας περιβαλλόμενος, ἐν καινότητι ζωῆς πολιτεύεται. Τούτοις καὶ ἡ πανάμωμος εὐφραίνεται· οἷς ἂν ἀρεταῖς, καὶ τῇ κατὰ Θεὸν εὐσεβεῖ καινιζόμενοι πολιτεία, οὕτω καὶ τῶν ἀγνῶν τῆς ἀγνῆς ἀγνώως Ἑγκαινίων κατατρυφήσωμεν· καὶ ὡς αὐτῇ παρουσίᾳ * μέλλοντες προσιέναι, οὕτω τῷ ταύτης *376 σεβασμίῳ ναῶν προσερχόμενοι, πάντα ῥυθμίσωμεν, καὶ πάντα πρὸς τὸ κρεῖττον μεταβαλλώμεθα· πρᾶξιν τε καὶ λόγον, καὶ θεωρίαν. Μηδὲν ἔστω ἡμῶν τῆς ἡμέρας ἀνάξιον· μὴ βῆμα ποδός, μὴ γέλωσ ὀδόντων, τὸ δὴ λεγόμενον· μὴ στολισμὸς ἐσθῆτος πρὸς τὸ ἀπρεπὲς ἐκτρεπέσθωσαν. Τί οὖν φημι; Καὶ αὐτὰς τὰς ἐνθυμήσεις ῥυθμίσωμεν. Τούτων δὲ πάντων προπορευέσθω καὶ ἔλεος, ᾧ Θεὸς θεραπεύεται, ὡς ἂν καινοὶ ψυχῇ τε καὶ σώματι, τὴν τῶν Ἑγκαινίων τῆς παναχράντου τοῦ Θεοῦ κατὰ σάρκα Μητρὸς ἡμέραν, καινῶς ἐορτάσωμεν.

Συνεκλάμπει γὰρ ταύτη καὶ ἡ τιμίας καὶ σεβασμίας αὐτῆς ζώνης κατὰ-θεσις καὶ προσκύνησις· καὶ τῶν παναχράντων τοῦ ταύτης Υἱοῦ σπαργάνων τῶν τιμιωτάτων. Ζώνης ἐκείνης, ἡ τὸν πανάγιον ἐκεῖνο περιέσφιγγε σῶμα, καὶ τὸν ἐν κοιλίᾳ κρυπτόμενον Θεὸν περιέβαλλε. Ζώνης ἐκείνης, ἥτις τὴν

auditores, cum auditis, ne recens exstructis aedificiis, ac modo compactis aedibus Encaeniorum nomen contineri putetis; sed quae in spiritu renovatio est, hanc vero istud velle, qua homo noster interior, veteri ac lacero peccati exutus habitu, novumque pietate constantem indutus, in novitate vitae suas ipse rationes instituit ac vivit. His et intemeratissima delectatur; quibus nimirum, virtutibus pieque ac religiose institutis vitae rationibus novi incedentes, sic et castae castis caste * Encaeniis gaudio fruamur, ac velut ad ipsam coram, *375 cunctosque videntem accessuri, sic eius venerandam adituri aedem, cuncta componamus, atque omnia in melius mutemus; actionem scilicet et rationem et contemplationem. Nihil eorum quae nostra sunt, existat die indignum; non pedis incessus, non risus dentium (ut aiunt), non vestis ornatus tendat ad indecorum. Quid dico? Ipsos quoque componamus animi cogitatus. His vero etiam omnibus misericordia praebeat, qua Deus colitur, ut animo ac corpore novi, intemeratissimae Dei Matris secundum carnem Encaeniorum diem, nove celebremus.

Una enim cum illa, etiam venerandae ac pretiosae eius zonae depositio atque adoratio (pariterque ipsius Filii intemeratissimarum ac venerabilissimarum illarum fasciarum) splendescit. Zonae, inquam, illius, quae sanctissimum illud corpus astringebat, inque utero latentem Deum circumcingebat. Zonae illius, quae eleganter

τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν ὠραίως κατεκόσμη, καὶ σεμνοτάτως. Ζώνης ἐκείνης, ἡ πολλάκις ἐκ τῶν ἀχράντων τῆς παναχράντου τοῦ γάλακτος κατεπιαινετο σταλαγμῶν. Καὶ μήτις ἀπεικὸς εἶναι ἡγήσατο τοῦτο τῶν μεψιμοίρων, ὡς ἐμψύχοις διαλεξόμεθα, καὶ τὴν εὐφημίαν προσοίσομεν.

Εἰ γὰρ ἀγγεῖον μύρω προσομιλήσαν κἄν πρὸς βραχύ, καὶ τούτου κενωθέντος οἶδε μέχρι πολλοῦ τὴν εὐωδίαν διαφυλάττειν, τί ἂν τις εἴποι περὶ τῆς, τὸ ὄντως ἀκένωτον ἐκεῖνο καὶ θεῖον μύρον, τὸ καθαρῶτατον λέγω τῆς Θεοτόκου σῶμα καὶ παναμώμητον, περιειλησάσης ζώνης, καὶ συμπλακείσης μέχρι πολλοῦ; Οὐκ εἰς αἰῶνα τὴν εὐωδίαν τὴν ἰαμάτων παραφυλάξεις, καὶ τοῖς πίστει καὶ πόθῳ προσιοῦσιν ἐμπλήσειεν; Εὐωδίαν, οὐχὶ θηλυτικὴν τινα καὶ ἀπόδλητον, ἀλλὰ θεῖαν καὶ πανσεδάσμιον παθῶν ψυχῆς τε καὶ σώματος θερμοτάτην ἐλάττειρα. Καὶ εἰ τὸ ἄψυχον ἀγγεῖον, ὥσπερ ἔφημεν, τῷ ἀψύχῳ μύρῳ προσομιλήσαν, οἶδε τῆς τούτου μεταλαμβάνειν ποιότητος, τί καὶ φῶμεν περὶ τῆς τὸ ἐμψυχον τοῦ Θεοῦ Λόγου προσεγγισάσης κατοικητήριον. Οὐ προσδραμούμεθα; Οὐ προσπεσοῦμεθα; οὐχὶ κάθαρσιν ψυχῆς τε καὶ σώματος παρ' αὐτῆς λαβεῖν αἰτησόμεθα ἐκ παντός; Τί δέ; οὐχὶ καὶ ὡς ζώση διαλεξόμεθα, καὶ εὐφήμους ᾠδὰς προσαγάγωμεν; Τοῦτο δὴ καὶ ποιήσωμεν.

Ἦ Ζώνη, ἡ τὴν τῆς ζωῆς πηγὴν περιζώσασα, καὶ ζῶην παρέχουσα τοῖς σὲ τιμῶσιν αἰώνιον! Ἦ Ζώνη, ἡ τὰς τῶν σοὶ προστρεχόντων ὀσφύας, νέκρω-

atque lepide Dei arcam perornabat. Zonae illius, quae saepe intemeratas intemeratissimae lactis stillas hauriebat. Nemoque aliquis eorum quibus proclivis vituperandi animus absurdum ducat, quod velut animata ista alloquimur, faustisque omnibus prosequentes laudamus.

Si enim vas, quod unguentum ad breve tempus continuit, vel eo effuso, diu odorem servat; quid dixerit quispiam de ea zona, quae vere ineffusum illud ac divinum unguentum (purissimum, inquam, ac immaculatissimum Dei Genitricis corpus) diu involvit ac complexa est? Num in aevum curationum fragrantiam servabit, eosque qui fide ac amore accedunt, suavitate complebit? Fragrantiam scilicet non eiusmodi quae effeminet ac reproba sit, sed quae divina omnique veneratione prosequenda; quae denique morbos animi ac corporis acerrima vi profliget atque depellat. Ac, siquidem vas inanime, uti diximus, hoc comparatum habet, ut eius unguenti quod continuit qualitate imbuatur, quid de illa dicemus quae animato Dei Verbi habitaculo adhaesit? Non accurremus? Non proci-demus? Non emundationem animi et corporis ex ea consequi omnino flagitabimus? Quid vero? Non et tamquam viventem alloquemur, laudisque cantica offeremus? Id certe faciamus.

O zona, quae vitae fontem cinxisti, atque iis qui te colunt vitam aeternam praebes! O zona, quae eorum qui ad te accurrunt quae

σιν μὲν κατὰ παθῶν δωρουμένη, ἀνδρίαν δὲ πρὸς πρᾶξιν ἀρετῶν καὶ ἐνέρ-
γειαν! ὦ ζῶνη, ἡ τὸ ἀσθενὲς τῆς ἡμετέρας φύσεως ἀναστέλλουσά τε καὶ
περισφίγγουσα! καὶ τοὺς ἀοράτους τε καὶ ὄρατους ἐχθροὺς ἡμῶν συμποδί-
ζουσα! Ἄλλ' οἷα γὰρ μοι συμβέβηκε, τῷ πόθῳ τῆς πανάγνου νυττόμενον,
καὶ τῇ τοῦ λόγου ῥύμη κατεπαγόμενον, τῶν σπαργάνων ἐπιλαθέσθαι. Καὶ
οὐ θαυμαστόν· Μητρὸς γὰρ δοξαζομένης, ἔδε φιλομήτωρ Υἱὸς εὐφραίνεται.
Ἄλλὰ καὶ νόμῳ ὑπέικοντες φύσεως, εἰ καὶ ὑπὲρ φύσιν τὰ * πράγματα, τῇ *377
Μητρὶ πρῶτον τὸ γέρας ἀφοσιώσομεν. Καὶ οὐκ ἀπώσεται Κύριος πάντως,
ὁ ὑπεράγαθος. Ὡς γὰρ ἀψευδῶς ἄνθρωπος ἐξ αὐτῆς προελθεῖν εὐδόκησε,
καὶ Υἱὸς αὐτῆς κληθῆναι ἠξίωσεν, ἀποδέξεται τὴν τόλμαν ὡς κατὰ ἄνθρω-
πον γεγονυῖαν ὁ πολυεύσπλαγχνος. Πλὴν σπαργάνων μνησθεῖς, πάλιν πρὸς
τὴν τεκοῦσαν ἀνάγομαι. Αὕτη γὰρ ταῦτα ταῖς ἀγναῖς αὐτῆς χερσὶ κατε-
σκεύασεν. Αὕτη βρεφοπρεπῶς τὸν μέγαν Κύριον χερσὶ μητρῶν ἐν τούτοις
ἐνείλιπτεν. Αὕτη σὺν τούτοις τοῦτον ἐγκόλπιον φέρουσα, ἐγαλούχει, τὸν πάσῃ
φύσει πνοὴν καὶ τροφήν παρεχόμενον.

Ἄλλ' ὦ σπάργανα, τὸν ἐλευθερωτὴν Κύριον ἐνείλησαντα, καὶ τῶν ἡμετέ-
ρων παραπτωμάτων σειρὰς διαλύσαντα! ὦ σπάργανα, τὰ τὸν κραταῖον Κύ-
ριον περισφίγγαντα, καὶ τὴν τοῦ γένους ἡμῶν ἀσθένειαν ἀναρρώσαντα! ὦ

lumbis inest libidinem exstinguis, iisque fortitudinem ac robur ad
praestandas virtutes atque optima gerenda tribuis! O zona, quae
nostrae naturae imbecillitatem contrahis atque astringis, hostesque
nostros tum visibiles, tum qui oculorum aciem fugiunt, impedis!
Sed quid mihi accidit, ut dum castissimae compunctus desiderio
sermonis impetu feror, fasciarum oblitus sim? At neque mirum;
dum enim laudatur Mater, Matris amans Filius propense letatur
ac incundatur. Sed et legi naturae cedentes, * quamquam res natu- *378
ram excedunt, Matri primum honorem persolvimus. Neque prorsus,
qui omni prorsus bonitate superior sit, Dominus repudiabit. Tan-
quam enim qui vere ex ea homo procedere voluerit, ac eius Filius
audire, ipse totus misericordiae visceribus affluens, quod audaciae
videatur (quippe humana praesumptum consuetudine) non ingratum
habebit. Verum cum fasciarum meminerim, rursus ad eam quae pe-
perit provehor. Haec enim castis suis manibus illas confecit. Haec
infantili more, qui magnus Dominus est, maternis manibus in eis
involvit. Haec illis astrictum in sinu gestans lactabat, ipsum nimi-
rum qui omni naturae spiritum dat ac escam.

At, o fasciae, quae liberatorem Dominum involvistis, ac nostro-
rum catenas delictorum dissolvistis! O fasciae, quae fortem Domi-
num constringistis, nostri generis imbecillitatem roborastis! O

σπάργανα, πιστοὺς μὲν φρουροῦντά τε καὶ περιφυλάττοντα· τοὺς ἐναντίους δὲ δεσμοῦντα, καὶ καταβάλλοντα!

Ἄλλ' ὦ σπάργανα καὶ ζώνη σεπτὴ! νέμοιτέ μοι τὸν ἁγιασμόν, τὴν ῥῶσιν, τὸν ἱλασμόν, τὴν ὑγίειαν· ἐμοὶ τε, καὶ τοῖς πόθῳ τῷδε προσιούσι καὶ προσκυνούσι σεπτῶ σου ναῶ. ὦ Ζώνη σεπτὴ, ἢ τὴν σὴν πόλιν περικυκλοῦσα καὶ περιέπουσα, καὶ Βαρβαρικῆς ἐπιδρομῆς ἀνεπιβούλευτον διασώζουσα! ὦ Ζώνη τιμία, ἢ τὸν Θεὸν Λόγον ἐγγάστριον ὄντα περιειλήσασα, καὶ τὴν τῶν ἰάσεων εὐλογίαν ἐκεῖθεν πλουτήσασα, καὶ ἡμῖν ἀντιπέμπουσα! ὦ Ζώνη φαιδρά, ἢ τῆς τοῦ ἀφθάρτου Θεοῦ Μητρὸς τὸ ὑπέρσεμνον σῶμα σεμνοπρεπῶς προσεγγίσασα, καὶ ἐκεῖθεν τὴν ἀφθαρσίαν ἀμφιασαμένη, ἀπαρασάλευτος καὶ ἀφθαρτος μένουσα, ὡς εἰς ἡμᾶς τις λόγος τῆς ἀληθείας κατελήλυθεν!

Ἄλλὰ τί καὶ τῶν ἀδυνάτων ἐπιχειροῦμεν, καὶ ὑπὲρ τὰ ἐσκαμμένα τῆδ' ἐπιγόμεθα· τῆς ἐκ τῶν λόγων τιμῆς ταῦτα τιμᾶν κατ' ἀξίαν πειρώμενοι, ὅπερ καὶ ἀγγέλοις ἀδύνατον. Πλὴν, ὦ τιμία τῆς ὑπερτίμου τοῦ Θεοῦ Μητρὸς Ζώνη, περίζωσον τὰς ὀσφῦς ἡμῶν ἀλήθειαν, δικαιοσύνην τε καὶ πραότητα. Τῆς αἰδίου καὶ μακαρίας ζωῆς ποίησον κληρονόμους, καὶ τὴν ἐπίκληρον ἡμῶν ταύτην ζωὴν, ἐχθρῶν ἀοράτων τε καὶ ὀρατῶν, ἀνεπιβούλευτον διατήρησον. Τὴν πίστιν ἐν εἰρήνῃ ἀσάλευτον διαφύλαξον. Τὴν σὴν κληρονομίαν, τὸν σὸν λαόν, ὦ πανάχραντε τῆς παναχράντου ζώνη, ὀρθοὺς τῇ πίστει, σώους τῷ

fasciae, quae fideles quidem muniatis tutoque undique praesidio servetis; adversarios vero vinciatu ac profligatis!

Sed, o fasciae et zona veneranda, sanctimoniam mihi, roburque et propitiationem atque salutem tribuite; mihi pariter ac iis qui venerandum hoc templum adeunt, ac adoratione funguntur! O veneranda zona, quae tuam undique civitatem ambis ac foves, atque a grassantium Barbarorum tutam insidiis praestas! O zona pretiosa, quae Deum Verbum in utero infantem involvisti, indeque quam nobis impertis, curationum benedictionem affatim hausisti! O clara zona, quae incorruptae Dei Matris castissimo corpori castissime adhaesisti, indeque corrogata incorruptione, nulla vitii labe aut corruptione, ad nostram usque aetatem, ut vera quadam traditione ad nos perlatum venit, consistis!

Enimvero quid etiam inconcessa tentamus, et carceres transilire contendimus, dum haec orando pro dignitate dilaudare studemus ac celebrare, quod et angelis impossibile est. Caeterum pretiosa, omni pretio ac existimatione maioris Dei Matris zona, constringe lumbos nostros, veritate, iustitia, mansuetudine. Fac aeternae atque beatæ vitae haeredes, fragilemque ac mortalem nostram hanc vitam, ab hostium invisibilium visibiliumque insidiis tutam praesta. Fidem custodi in pace inconcussam. Tuam haereditatem, tuum populum, o intemeratissima intemeratissimæ zona, rectos in fide,

κατὰ Θεὸν βίω, ἀδλαθεῖς τῆς οἰασοῦν ἐπηρείας διάσωζε. Ἐχοιμέν σε ἰσχυρὸν καὶ βοήθειαν, τεῖχος καὶ προπύργιον λιμένα καὶ καταφυγὴν σωτήριον.

Σὺ δέ μοι, ὦ πάναγνε, καὶ πανάγαθε, καὶ πολυεὐσπλαγγχε Δέσποινα, τὸ τῶν Χριστιανῶν παραμύθιον, τὸ τῶν θλιβομένων θερμότατον παρηγόρημα, τὸ τῶν ἀμαρτανόντων ἐτοιμότατον καταφύγιον, μὴ ἐγκαταλίπης ἡμᾶς ὀρφανοὺς τῆς σῆς ἀντιλήψεως. Εἰ γὰρ ὑπὸ σοῦ ἐγκαταλειφθῆμεν, ποῦ ἄρα καὶ προσδραμούμεθα. Τί δέ ἄρα καὶ γενησόμεθα, ὦ παναγία Θεοτόκε; ἢ τῶν Χριστιανῶν πνοή καὶ ζωή. * Ὡς γὰρ τὸ σῶμα ἡμῶν ζωτικῆς ἐνεργείας τὸ *380 ἀναπνεῖν τεκμήριον κέκτηται, οὕτω καὶ τὸ σὸν πανάγιον ὄνομα ἀδιαλείπτως ἐν τοῖς τῶν σῶν δούλων στόμασι προφερόμενον ἐν παντὶ καιρῷ καὶ τόπῳ καὶ τρόπῳ, ζωῆς καὶ θυμηδίας καὶ βοηθείας οὐχὶ τεκμήριον, ἀλλὰ πρόξενον γίνεται. Σκέποις ἡμᾶς πτέρυξι τῆς σῆς ἀγαθότητος. Φρουρήσης ἡμᾶς ταῖς μεσιτείαις σου. Παράσχους ἡμῖν τὴν αἰώνιον ζωὴν, Χριστιανῶν ἐλπίς ἀκαταίσχυντε. Ἡμεῖς γὰρ οἱ πτωχοὶ θεῶν ἔργων καὶ τρόπων, τὸν διὰ σοῦ παρασχεθέντα ἡμῖν τῆς χρηστότητος πλοῦτον θεασάμενοι, εἶπωμεν «Τοῦ ἐλέους Κυρίου πλήρης ἡ γῆ». Ἡμεῖς ἐν τῷ πλήθει τῶν ἀμαρτιῶν ἐκ Θεοῦ δεδιωγμένοι, ἐζήτησαμεν διὰ σοῦ τὸν Θεόν, καὶ εὑρομεν καὶ εὐρόντες ἐσωθῆμεν. Δυνατὴ τοιγαροῦν πρὸς σωτηρίαν ἡ βοήθειά σου, Θεοτόκε, καὶ μὴ

ea quae divinis rationibus instituitur vita incolumes, ab omni quavis illaesos iniuria, conserva. Te robur adiutoriumque habeamus, murum ac vallum, portum ac salutare perfugium.

Tu vero, o castissima, optimaque ac misericordissima Domina, Christianorum solatium, paratissimum peccatorum refugium, ne tua nos opitulatione destitutos reliqueris. Si enim abs te relictus fuimus, quo vero etiam confugiemus? Quid autem etiam nobis fiet, o sanctissima Dei Genitrix, quae Christianorum spiritus ac flatus existis? Quemadmodum enim corpus nostrum hoc certum vitalis * actus indicium habet, quod spiritum ducat; sic et tuum sanctis- *379 simum nomen indesinenter in servorum tuorum ore in omni occasione et loco et tempore versans prolatumque, vitae et iucunditatis et auxilii non solum indicium est, sed causa efficitur. Protegas nos tuae bonitatis alis: tuis nobis intercessionibus esto praesidium; praebens vitam aeternam, quae Christianorum spes quae non confundit, existis. Nos enim qui divinorum ergo operum morumque pauperes simus, dum per te nobis exhibitas benignitatis divitias cernimus, propense dicamus: *Misericordia Domini plena est terra.*¹ Nos, in multitudine peccatorum a Deo extorres, per te Deum quaesivimus; inventoque, salvi facti sumus. Igitur potens ad salutem praestandam auxilium tuum, o Dei Genitrix, ac eiusmodi, ut nullum alium inter-

¹ Ps. XXXII, 5.

χρήζουσά τινος ἑτέρου πρὸς Θεὸν μεσίτου. Τοῦτο καὶ ἡμεῖς ἐπιστάμενοι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πείρα μαθόντες ἐξ ὧν πολλάκις αἰτοῦντές σε τὴν θερμοτάτην ἡμῶν ἀντίληψιν, ἀφθόνως τὰς τῶν αἰτήσεων παροχὰς λαμβάνομεν, καὶ τανῦν σοι προσφεύγομεν, ὁ σὸς λάβς, ἡ σὴ κληρονομία, τὸ σὸν ποίμνιον, τὸ τῆ τοῦ σοῦ Υἱοῦ κλήσει κατακαλλυνόμενον. Οὐκ ἔστιν ὄντως τῆς σῆς μεγαλειότητος πέρας· οὐκ ἔστι τῆς σῆς ἀντιλήψεως κόρος. Οὐκ ἔστι τῶν σῶν εὐεργεσιῶν ἀριθμός. Οὐδεὶς γὰρ ὁ σωζόμενος εἰ μὴ διὰ σοῦ, παναγία. Οὐδεὶς ὁ τῶν δεινῶν λυτρούμενος, εἰ μὴ διὰ σοῦ, πανάμωμε. Οὐδεὶς ὁ συγχωρούμενος δῶρον εἰ μὴ διὰ σοῦ, πάναγνε. Οὐδεὶς ὁ ἐλεούμενος χάριτι, εἰ μὴ διὰ σοῦ, πάνσεμνε. Ἄνθ' ὧν, τίς σε μὴ μακαρίσει; τίς μὴ μεγαλυνεῖ; εἰ καὶ μὴ κατ' ἄξίαν, ἀλλ' οὖν προθυμότατα· σὲ τὴν δεδοξασμένην· σὲ τὴν μεμακαρισμένην· σὲ τὴν μεγαλεῖα σχοῦσαν παρ' αὐτοῦ τοῦ σοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ ὡς μεγάλα καὶ θαυμαστά· ὅθεν σε καὶ γενεαὶ πᾶσαι γεραίρουσιν.

Τίς οὕτω τοῦ τῶν ἀνθρώπων γένους μετὰ τὸν σὸν Υἱὸν ὡς σὺ προνοεῖται; Τίς οὕτως ἀντιληπτικῶς τῶν ἡμετέρων προῖσταται θλίψεων; Τίς οὕτως ὀξέως προφθάνων ῥύεται τῶν ὑπερχομένων ἡμῶν πειρασμῶν; Τίς τοσοῦτον, τῶν ἀμαρτωλῶν ἰκεσίαις ὑπερμαχεῖ; Τίς τῶν ἀδιορθῶτων κατὰ τοσοῦτον ἀντιφωνητικῶς ὑπεραπολογεῖται; Σὺ γὰρ μητρῶαν * ἔχουσα πρὸς τὸν σὸν

*381

cessorem necessarium habeat ad Deum. Id quoque nos cum perspectum habeamus, sed et periculo ipso inde didicerimus, quod saepius petentes, te ferventissimam nostram opitulationem nacti, petitionum abunde praestationem accipimus, nunc quoque, populus tuus, tua hereditas, grex tuus, de Filii tui honestatus appellatione, ad te confugimus. Plane enim, nullus tuae magnificentiae finis; insatiabilis opitulatio tua. Nullus munerum tuorum numerus est. Nullus enim, nisi per te, o sanctissima, salutem consequitur. Nullus nisi per te, o immaculatissima, qui a malis liberetur. Nullus nisi per te, o castissima, cui donum indulgeatur. Nullus nisi per te, o honoratissima, cui gratiae munus misericordia praestetur. Quamobrem, quis te beatam non praedicabit? Quis non laudabit? Quis non magnificabit, quamquam non pro dignitate, summa tamen alacritate animique contentione: te, inquam, gloriosam; te beatificandam; te, qui ab ipso Filio tuo ac Deo magna nacta sis, uti magna et admiranda: quamobrem te laudant omnes generationes.

Quis sicut tu, secundum unum Filium tuum, humani generis curam gerit? Quis ita in nostris aerumnis nos defendit? Quis tam celeriter praeveniens a tentationibus ingruentibus nos eruit? Quis pro peccatoribus supplicando sic et tu, enititur? Quis sic expromittens pro eis excusat, quorum nulla spes emendationis? Quae enim

Υἱὸν τὴν παρρησίαν καὶ τὴν ἰσχύν, ἡμᾶς τοὺς ταῖς ἁμαρτίαις κατακεκριμένους, καὶ μὴ τολμῶντας μηδὲ τὸ ὕψος ἐμβλέψαι τοῦ οὐρανοῦ, σαῖς ἐντεύξεσι καὶ σαῖς μεσιτείαις καὶ σώξεις, καὶ τῆς αἰωνίου λυτροῦσαι κολάσεως. Ὅθεν ὁ θλιβόμενος πρὸς σὲ καταφεύγει· ὁ ἀδικούμενος ἐπὶ σὲ προστρέχει· ὁ τοῖς δεινοῖς συνεχόμενος, τὴν σὴν ἐπικαλεῖται βοήθειαν. Ὅλα τὰ σά, Θεοτόκε, παράδοξα, ὅλα ὑπὲρ φύσιν, ὅλα ὑπὲρ λόγον καὶ δύναμιν. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ προστασία σου, ὑπὲρ ἔννοιαν. Τοὺς γὰρ ἀπωσμένους, τοὺς ἐκδεδιωγμένους, τοὺς ἐκπεπολεμημένους, τῷ σῶ τίκω κατήλλαξας καὶ ῥηκείωσας· καὶ υἱοὺς καὶ κληρονόμους πεποίηκας. Σὺ τοὺς καθ' ἑκάστην ταῖς ἁμαρτίαις καταποντιζομένους, χεῖρας βοήθειας ἐκτείνουσα, ἐξέλκεις τοῦ κλύδωνος. Σὺ τὰς τοῦ πονηροῦ κατὰ τῶν σῶν δούλων ἐπαναστάσεις, τῇ κλήσει σου μόνῃ τῇ παναγίᾳ ἀποδιώκουσα διασώξεις. Σὺ τοὺς ἐπικαλουμένους σε ἐκ πάσης ἀνάγκης, ἐκ παντοίων πειρασμῶν προφθάνουσα ἐκλυτροῦσαι, πανάμωμε. Ὅθεν καὶ τῷ σῶ ναῶ σπουδαίως προστρέχομεν· καὶ ἐν αὐτῷ ἐστῶτες, ἐν οὐρανῷ ἐστάναι νομίζομεν. Ἐν τούτῳ δοξολογοῦντές σε, ἀγγέλοις συγχορεύειν ἡγούμεθα. Ποῖον γὰρ γένος ἀνθρώπων πάρεξ Χριστιανῶν τοιαύτης εὐπόρησε δόξης, τοιαύτης ἐπέτυχεν ἀντιλήψεως, τοιαύτης προστασίας πεπλούτηκε; Τίς πιστῶς τῇ τιμίᾳ σου ζώνῃ προσατενίσας, Θεοτόκε, οὐκ εὐθὺς

materna * polleas fiducia ac potestate, erga Filium tuum, peccatis *382
 praedamnatos, ac qui nec in coelum sursum suspicere audeamus, supplicationibus tuis ac intercessionibus servas, ac ab aeterno supplicio liberas. Quamobrem is qui affligitur, ad te confugit. Qui alicuius iniuria laeditur, ad te accurrit. Qui malis tenetur ac implicatur, tuam opem invocat. Omnia tua, Dei Genitrix, incredibilia miraque sunt; cuncta naturam excedunt, cuncta rationem et potentiam. Quocirca etiam protectio tua, intelligentiae vim omnem superat. Qui enim repulsi, fugati, hostium loco habitati erant, partu tuo reconciliasti ac necessitudine iunxisti filiosque ac haeredes fecisti. Tu, quotidie peccatis gurgite naufragis adiutrices manus porrigens, a fluctibus extrahis. Tu, nequissimi hostis adversus servos tuos invasiones, sola tui nominis invocatione sanctissima depellens ac fugans, tutos atque incolumes reddis. Tu, eos qui te invocant, ex omni necessitate, ex omni generis tentationibus, o immaculatissima, mature ipsa praeveniens, liberas. Quamobrem ad templum tuum sedulitate animi accurrimus; in quo cum stamus, in ipso nos coelo stare credimus. In eo tuis impensi laudibus, cum angelis nos chorus ducere existimamus. Ecquodnam enim genus hominum, talem claritatem, talem defensionem, tale patrocinium nactum est, praeter unum Christianorum? Quis fide intentos in venerandam tuam zonam, o Dei Genitrix, ferens oculos non statim iucunditate repletur?

θυμηδίας ἐμπίπλῃται; Τίς θερμῶς ταύτῃ προσπεσών, κενὸς τῆς συμπερούσης αἰτήσεως ἐξελήλυθε; Τίς τὸν σὸν χαρακτῆρα ἐνοπτριζόμενος, οὐκ αὐτίκα πάσης θλίψεως ἐπιλέλῃται; Οἱ δὲ καὶ τῷ σεπτῷ σου ναῶ προσερχόμενοι, ἐν ᾧ τὴν σὴν τιμίαν ἀποτεθῆναι ζώνην εὐδόκησας, καὶ τὰ τοῦ σοῦ Υἱοῦ καὶ Θεοῦ ἡμῶν σπάργανα, ὧν καὶ τὴν κατάθεσιν σήμερον ἐορτάζομεν, ποίας χαρᾶς, ποίας εὐφροσύνης, ποίας τέρψεως ἐν ἀπολαύσει καθεστήκασιν, οὐκ ἔστιν εἰπεῖν.

Ἄλλ' ὦ στάμνε, ἐξ ἧς τὸ μάννα τῆς ἀναψύξεως, οἱ τοῖς δεινοῖς καυσωθέντες πεπώκαμεν! Ὡ τράπεζα δι' ἧς οἱ λιμώττοντες τὸν τῆς ζωῆς ἄρτον ὑπερεπλήσθημεν! Ὡ λυχνία ὑφ' ἧς οἱ ἐν τῷ σκότει καθήμενοι, τὸ μέγα φῶς κατηυγάσθημεν! Ἐχεις ἐκ Θεοῦ τὸν ἐπάξιόν σοι καὶ πρόποντα ἔπαινον· μὴ ἀπόση δὲ καὶ τὸν ἡμέτερον ἀνάξιον, ἀλλ' οὖν ἐκ πόθου σοι προσαγόμενον. Μὴ ἀπόση ῥυπαρῶν χειλέων αἶνον, πανύμνητε, ἐξ εὐνοίας σοι προσφερόμενον. Μὴ βδελύξη ἀναξίας γλώσσης λόγον ἰκέσιον. Ἀλλὰ τὸν πόθον ἀντιμετρήσασα, θεοδόξαστε, παράσχου ἡμῖν τὴν τῶν ἀμαρτημάτων συγχώρησιν, τῆς αἰωνίου ζωῆς τὴν ἀπόλαυσιν, καὶ πάσης βλάβης τὴν λύτρωσιν. Ἐπίδε ἐξ ἀγίου κατοικητηρίου σου τούτου τὸ περιστώς σοι πιστότατον ἄθροισμα, τὸ σὲ Κυρίαν καὶ * προστάτιν καὶ Δέσποιναν ἔχειν καταπλουτήσαν, τὸ σὲ ἐκ ψυχῆς ὑμῆσαι συνελθλυθός, Θεοτόκε, καὶ ἐπισκοπῆ σου θείᾳ ἐπισκεψα-

*384

Quis fervore animi illi procidens, non impetrato quod commodum petebat, inanis exivit? Quis figuram tuam contuitus, non subito aerumnae omnis oblitus est? Sed et ii qui ad venerandum tuum templum in quo pretiosam tuam zonam, Filii que tui ac Dei nostri fascias, quorum et hodie depositionem celebramus, condi voluisti, conveniunt, quanto gaudio, quanta laetitia ac iucunditate fruuntur, nullis exponi verbis possit.

At, o urna, ex qua manna refrigerii, malorum nos ardoribus exusti, ebibimus! O mensa, per quam qui fame tabescebamus, pane vitae supra modum repleti sumus! O candelabrum, cuius fulgoribus, qui in tenebris sedebamus, ingenti luce perfusi sumus! Habes ex Deo quod sit ex dignitate ac addeceat, laudis praeconium: at neque indignum nostrum ac impar (nostro tamen desiderio amoreque oblatum) repuleris. Ne quam depangunt ora polluta laudem, o laudatissima, quae ipsa benevolentis animo offeratur, reieceris. Ne indignae linguae sermonem supplicem abomineris, sed vicissim amorem commetiens, a Deo glorificata peccatorum nobis indulgentiam, aeternae vitae delicias, atque ab omni labe liberationem, praebe.

*383 Respice * de sancto habitaculo tuo, hanc te circumstantis fidelissimi populi coronam, quae te Dominam et patronam heramque sortita sit; quae ad tuas ex animo laudes celebrandas convenit, o Dei

μένη, πάσης ἐξέλου τούτους συμφορᾶς τε καὶ θλίψεως· παντοίας νόσου, παντοίας βλάβης, παντοίας ἐξάρπασον ἐπηρείας· πάσης χαρᾶς, πάσης ἰάσεως, πάσης χάριτος ἔμπλησον· καὶ ἐν τῇ τοῦ σοῦ Υἱοῦ ἐλεύσει τοῦ φιλανθρώπου Θεοῦ ἡμῶν, ὅτε κριθῆναι πάντες παραστησόμεθα, τῇ κραταιᾷ σου χειρὶ, ὡς μητρῶαν ἔχουσα παῖρρησίαν τε καὶ ἰσχύν, τοῦ αἰωνίου ἡμᾶς ἐξαγαγοῦσα πυρός, τῶν αἰωνίων ἐπιτυχεῖν ἀξίωσον ἀγαθῶν· χάριτι καὶ φιλανθρωπίᾳ τοῦ ἐκ σοῦ τεχθέντος Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ὃ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, νῦν καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

HYMNUS IN SS. DEIPARAM¹

1830

Σαλπίσωμεν ἐν σάλπιγγι ἁσμάτων·
 Προκύψασα γὰρ ἡ παντάνασσα Μητροπάρθενος
 Ταῖς εὐλογίαις, καταστέφει τοὺς εὐφημοῦντας αὐτήν.
 Βασιλεῖς καὶ ἄρχοντες συντρεχέτωσαν,
 Καὶ τὴν Βασιλίδα κροτεῖτωσαν ἐν ὕμνοις,
 Βασιλέα τέξασαν τοὺς θανάτῳ κρατουμένους
 Πρὶν ἀπολύσαι φιλανθρώπως εὐδοκήσαντα.
 Ποιμένες καὶ διδάσκαλοι, τὴν τοῦ καλοῦ ποιμένος
 Ὑπεράγιον Μητέρα συνελθόντες εὐφημήσωμεν.

PG
98, 453

Genitrix, divinaque tua inspectione visitans, ab omni aerumna ac clade erue; ab omnis generis morbis, omnis generis labe, omnis generis iniuria, praesta incolumen; omni gaudio, omni sanitate, omni gratia adimple; inque Filii tui elementissimi Domini nostri adventu, quando omnes Iudici astabimus, potenti manu tua (ut quae materna fiducia polleas et potestate) ab aeterno eductos igne, fac, quaeso, aeterna nos bona consequi: gratia et benignitate nati ex te Domini nostri Iesu Christi; cui gloria et imperium, nunc, et in saecula saeculorum. Amen.

1830

Canamus tubis, quia Regina
 Omnium, Mater virgo, benevola est,
 Et benedictionibus coronat laudatores suos.
 Reges ac principes concurrant,
 Atque excitato plausu venerentur Reginam,
 Quae peperit Regem, gaudentem
 A morte victos benigne solvere.
 Pastores ac magistri, Pastoris boni
 Sanctissimam Genitricem una efferamus laudibus.

PG
98, 454

¹ Incerta attributio. Cf. Lau 172.

● PG 98, 48, 85, 140, 151, 165, 193, 265, 277, 396, 397, 400, 404, 409, 424, 425, 436, 1436, 1464.

Τὴν λυχίαν τὴν χρυσαυγῆ,
 Τὴν φωτοφόρον νεφέλην,
 Τὴν τῶν Χερουδὶμ ὑπερτέραν,
 Τὴν ἔμφυχον κιβωτόν,
 Τὸν περίμορφον τοῦ Δεσπότητος θρόνον,
 Τὴν μανναδόχον χρυσεάν στάμνον,
 Τὴν ζωηφόρον τοῦ Λόγου πλάκα,
 Ἐπάντων τῶν Χριστιανῶν τὸ καταφύγιον
 Ἄσμασι θεηγόροις ἐγκωμιάζοντες
 Οὕτως εἵπωμεν Παλάτιον τοῦ Λόγου,
 Ἄξιῶσον τοὺς ταπεινοὺς ἡμᾶς τῆς οὐρανῶν βασιλείας·
 Οὐδὲν γὰρ ἀδύνατον τῇ μεσιτείᾳ σου.

S. ANDREAS Cretensis (ca 660 † ca 740)

ORATIONES

PG
97, 805

Oratio I. In Nativitatem SS. Deiparae. Ἀρχὴ μὲν ἡμῶν ἑορτῶν, ἣ 1831
 παροῦσα πανήγυρις· πρώτη δέ, τῶν πρὸς τὸν νόμον καὶ τὰς σιιάς· καὶ μέντοι
 καὶ τῶν πρὸς τὴν χάριν καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰσοδος. Ἔστι δὲ αὐτὴ, καὶ μέση
 καὶ τελευταία· ἀρχὴν μὲν ἔχουσα, τὴν τοῦ νόμου περᾶωσιν· μεσότητα δέ,

Candelabrum aureum,
 Illuminantem nubem,
 Excelsiorem cherubim,
 Animatam arcam,
 Speciosum Altissimi solium,
 Urnam auream receptricem mannae,
 Vitalem Verbi tabulam,
 Omnium Christianorum perfugium
 Sacro celebrantes carmine,
 Sic dicamus: Palatium Verbi,
 Nos humiles coelorum regno dignare:
 Non est enim quidquam, quod te intercedente
 [feri non possit.

PG
97, 806

Oratio I. In Nativitatem SS. Deiparae. Est nobis praesens so- 1831
 lemmitas festorum initium: prior quidem illa, iis quae ad legem et
 umbram spectant: sed et eorum ianua, quae ad gratiam et verita-
 tem. Quin ipsa et media est et postrema: cui quidem initium sit,